

Wymagania edukacyjne dla klasy pierwszej

Język polski

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności określony programem nauczania dla klasy pierwszej gimnazjum, a ponadto:

- twórczo oraz samodzielnie rozwija własne uzdolnienia i zamiłowania;
- proponuje rozwiązania oryginalne, wykraczające poza materiał programowy;
- bezbłędnie wypowiada się ustnie i pisemnie — jego wypowiedzi cechują się dojrzałością myślenia;
- nie powiela cudzych poglądów, potrafi krytycznie ustosunkować się do językowej, literackiej i kulturalnej rzeczywistości;
- bierze udział w konkursach literackich, ortograficznych, osiąga w nich sukcesy;
- podejmuje działalność literacką lub kulturalną w różnych formach szkolnych, prezentuje wysoki poziom merytoryczny oraz artystyczny.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności określony programem nauczania dla klasy pierwszej gimnazjum:

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE:

Fleksja:

Czasownik - rozpoznaje czasownik, odróżnia formę osobową od nieosobowej, poprawnie tworzy i stosuje czasowniki w różnych formach, zna funkcję trybów czasownika, zna zasady ortograficzne związane z pisownią partykuł *nie* i *by* z czasownikiem, odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, przechodnie od nieprzechodnich, dostrzega różnicę między stroną czynną i bierną, przekształca zdania w stronie czynnej na bierną i odwrotnie, zna funkcję czasownika w zdaniu.

Rzeczownik- rozpoznaje rzeczownik, poprawnie stosuje różne formy rzeczownika, a w wypadku rzeczowników o trudnej odmianie świadomie korzysta z odpowiednich słowników, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*, małą i wielką literą, zakończeń *-ji*, *-ii*, *-i*), zna funkcję rzeczownika w zdaniu.

Przymiotnik- rozpoznaje przymiotnik, zna jego zastosowanie i świadomie z tej wiedzy korzysta, umie stopniować przymiotniki i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, dostosowuje formę przymiotnika do rzeczownika, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*, małą i wielką literą), zna funkcję przymiotnika w zdaniu.

Liczebnik- rozpoznaje różne rodzaje liczebników, dostosowuje formy rzeczownika i czasownika do liczebnika, wie, kiedy używać liczebników zbiorowych i czyni to prawidłowo, zna funkcję liczebnika w zdaniu.

Przysłówek- rozpoznaje przysłówki, zna ich zastosowanie, umie je stopniować i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, umie rozpoznać przysłówki, których się nie stopniuje, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*), zna funkcję przysłówka w zdaniu.

Zaimek- rozpoznaje różne typy zaimków, zna ich funkcję i potrafi wykorzystać je w zdaniu, zastępując nimi inne części mowy, poprawnie stosuje dłuższe i krótsze formy zaimków rzeczownych, stara się używać poprawnych form wszystkich typów zaimków, zna ich funkcję w zdaniu.

Przyimek- rozpoznaje przyimki, wie, co to jest wyrażenie przyimkowe, wie, że przyimek narzuca formę przypadka stojącym przy nim wyrazom, zna zasady ortograficzne związane z pisownią przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych.

Spójnik- rozpoznaje spójniki, prawidłowo używa ich w zdaniach pojedynczych i złożonych, przekształca zdania pojedyncze na złożone, używając spójników, zna zasady interpunkcyjne i poprawnie je stosuje.

Partykula- rozpoznaje partykuły, zna funkcję partykuły i potrafi stosować tę część mowy ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna zasady ortograficzne dotyczące pisowni łącznej i oddzielnej niektórych partykuł.

Wykrzyknik- rozpoznaje wykrzykniki, zna ich funkcję i potrafi je stosować w celu uwydatnienia emocji, zna zasady interpunkcyjne i poprawnie je stosuje.

Składnia zdania pojedynczego:

Zdanie, równoważnik zdania- odróżnia równoważnik zdania od zdania, umie przekształcać je wzajemnie, zna funkcję równoważników zdań i świadomie potrafi ich używać, zna i świadomie używa różnych zdań pojedynczych ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna i poprawnie stosuje zasady interpunkcyjne w zdaniu pojedynczym.

Części zdania pojedynczego- rozpoznaje części zdania, zna ich znaczenie i funkcję potrafi je świadomie zastosować w zdaniu, wie, jakimi częściami mowy można je wyrażać, odróżnia zdanie podmiotowe od bezpodmiotowego, formułuje i zasadnie wykorzystuje zdanie bezpodmiotowe, zna różne rodzaje podmiotów i orzeczeń i świadomie je stosuje, przeprowadza rozbiór logiczny zdania, wydziela związek główny i związki poboczne zdania, wyróżnia związek zgody, rządu i przynależności.

Formy wypowiedzi:

Opinia i jej uzasadnienie, dyskusja- potrafi wyrazić swoją opinię zna i stosuje zwroty służące podkreśleniu własnego zdania zarówno wtedy, gdy jest go całkowicie pewien, jak i wtedy, gdy się waha, umie ją uzasadnić za pomocą argumentów, zna i używa zwrotów wprowadzających poszczególne argumenty, uczestniczy w dyskusji, przedstawia swoje zdanie, przyjmuje poglądy innych lub z nimi polemizuje, potrafi dyskutować w sposób kulturalny, szanując odmienną opinię innych dyskutantów, stosuje zwroty grzecznościowe sprzyjające kulturalnej wymianie poglądów.

Opowiadanie z elementami innych form wypowiedzi, np. dialogu, opisu, charakterystyki- potrafi napisać opowiadanie z zachowaniem reguł rządzących tą formą wypowiedzi, stara się posługiwać odpowiednim i barwnym słownictwem.

Recenzja- potrafi wygłosić lub zredagować recenzję np. książki, filmu, spektaklu, odróżnia część sprawozdawczą od oceniającej, zwracając szczególną uwagę na tę ostatnią, posługuje się słownictwem oceniającym i wartościującym oraz słownictwem z różnych dziedzin sztuki w zależności od tematu recenzji.

Zaproszenie, dedykacja, ogłoszenie- potrafi napisać zaproszenie, dedykację, ogłoszenie, zna funkcję tych form użytkowych, redaguje tekst związany, spójny, zawierający niezbędne informacje, posługuje się odpowiednim słownictwem.

Opis, rozmowa o dziele plastycznym- potrafi w formie ustnej lub pisemnej opisać reprodukcję dzieła sztuki, wyrazić swoje odczucia i refleksje, stosując słownictwo wartościujące i oceniające, posługuje się podstawowym słownictwem z zakresu sztuk plastycznych.

Redakcja tekstu pisemnego- potrafi napisać twórczy plan swojej wypowiedzi pisemnej, redaguje wypowiedź, sprawdzając tekst napisany na brudno, szukając błędów i poprawiając błędy językowe, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, dba o kompozycję wypowiedzi, stosuje akapity, dba o estetykę pisma.

KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE:

- *Biblia** - fragmenty *Księgi Rodzaju (Opis stworzenia świata i ludzkości*)*, *Przypowieść * o siewcy*
- mit o Tezeuszu, kontekst muzyczny: oratorium J. Haydna *Stworzenie świata* (fragm.),
- *Pieśń o Rolandzie** (fragm.),
- Jan Kochanowski – wybrane fraszki*,
- Ignacy Krasicki - wybrane bajki*,
- Adam Mickiewicz – wybrane bajki*, wybrana ballada*, np. *Świtezianka*, *Dziady cz. II**,
- Bolesław Prus* - wybrana nowela,

- Sławomir Mrożek* - wybrane opowiadanie, np. *Śpiąca królewna, Artysta*,
- Antoine de Saint-Exupéry *Mały Książe**,
- poeci polscy XX w.: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska*, Kazimierz Wierzyński*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, ks. Jan Twardowski*, Adam Zagajewski,
- K. Dickens *Opowieść wigilijna*,
- Aleksander Fredro *Zemsta**
- Wiliam Szekspir *Romeo i Julia**, konteksty muzyczny i audiowizualny: balet S. Prokofiewa *Romeo i Julia* (fragmenty), wybrana filmowa adaptacja dramatu lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Gruzy (1974),
- wybrana powieść: przygodowa i obyczajowa podejmująca tematykę dojrzewania*,
- zna teksty literackie wymienione w programie, dzieli się refleksjami i odczuciami na ich temat, potrafi sprecyzować ich temat i problematykę odróżnia utwory realistyczne od fantastycznych i groteskowych, potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać jak najwięcej informacji o podmiocie lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej i rozumie ich funkcję w tekście, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne, zna elementy konstrukcyjne utworu; rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, nie myli rodzaju i gatunku; odróżnia utwory kultury wysokiej od utworów kultury popularnej, posługuje się tymi pojęciami; zna budowę dramatu, potrafi porównywać między sobą utwory literackie, dostrzega podobieństwa, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach, potrafi przedstawić propozycję odczytania utworu i uzasadnić ją, w interpretacji uwzględnia konteksty, np. biograficzny, historyczny, interpretuje głośowo
wybrane utwory lub ich fragmenty, posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości i ich przeciwieństw, potrafi wskazać je w czytanych tekstach, rozpoznaje w utworach podstawowe zagadnienia egzystencjalne i potrafi o nich rozmawiać; dostrzega różnorodność postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych i kulturowych.
- **teatr**- zna i posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu teatru i dramatu, potrafi nazwać znaki teatralne, wie, że istnieją różne odmiany teatru, np. opera, pantomima, balet.
- **film**- wie, co to jest adaptacja filmowa, potrafi wymienić przykłady dzieł filmowych przeniesionych na ekran, rozumie zasady rządzące adaptacją, zna pojęcia *scenariusz, scenopis*, nie myli ich z tekstem sztuki teatralnej, zna pojęcie *film dokumentalny* i umie odróżnić go od filmu fabularnego.
- **prasa**- zna pojęcia *informacja, reportaż, felieton*, potrafi odróżnić informację prasową od innych tekstów dziennikarskich i rozumie jej funkcje.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował w dobrym stopniu zakres wiadomości i umiejętności określony programem nauczania dla klasy pierwszej gimnazjum:

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE:

Fleksja:

Czasownik - rozpoznaje czasownik, odróżnia formę osobową od nieosobowej, poprawnie tworzy i stosuje czasowniki w różnych formach, zna zasady ortograficzne związane z pisownią partykuł *nie* i *by* z czasownikiem, popełnia drobne błędy podczas odróżniania czasowników dokonanych od niedokonanych, przechodnich od nieprzechodnich, dostrzega różnicę między stroną czynną i bierną, przekształca zdania w stronie czynnej na bierną i odwrotnie, zna funkcję czasownika w zdaniu.

Rzeczownik- rozpoznaje rzeczownik, poprawnie stosuje różne formy rzeczownika, a w wypadku rzeczowników o trudnej odmianie świadomie korzysta z odpowiednich słowników, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*, małą i wielką literą, zakończeń *-ji*, *-ii*, *-i*), zna funkcję rzeczownika w zdaniu.

Przymiotnik- rozpoznaje przymiotnik, zna jego zastosowanie i świadomie z tej wiedzy korzysta, umie stopniować przymiotniki i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, dostosowuje formę przymiotnika do rzeczownika, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*, małą i wielką literą), zna funkcję przymiotnika w zdaniu.

Liczebnik- rozpoznaje różne rodzaje liczebników, dostosowuje formy rzeczownika i czasownika do liczebnika, wie, kiedy używać liczebników zbiorowych i czyni to prawidłowo, zna funkcję liczebnika w zdaniu.

Przysłówek- rozpoznaje przysłówki, zna ich zastosowanie, umie je stopniować i stosuje odpowiednie stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi, umie rozpoznać przysłówki, których się nie stopniuje, zna zasady ortograficzne (pisownia z partykułą *nie*), zna funkcję przysłówka w zdaniu.

Zaimek- rozpoznaje różne typy zaimków, zna ich funkcję i potrafi wykorzystać je w zdaniu, zastępując nimi inne części mowy, popełniając nieliczne błędy stosuje dłuższe i krótsze formy zaimków rzeczownych, stara się używać poprawnych form wszystkich typów zaimków.

Przymimek- rozpoznaje przyminki, wie, co to jest wyrażenie przymikowe, zna zasady ortograficzne związane z pisownią przymików złożonych i wyrażen przymikowych.

Spójnik- rozpoznaje spójniki, prawidłowo używa ich w zdaniach pojedynczych i złożonych, przekształca zdania pojedyncze na złożone, używając spójników, zna zasady interpunkcyjne i poprawnie je stosuje.

Partykuła- rozpoznaje partykuły, zna funkcję partykuły i potrafi stosować tę część mowy ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna zasady ortograficzne dotyczące pisowni łącznej i oddzielnej niektórych partykuł.

Wykrzyknik- rozpoznaje wykrzykniki, zna ich funkcję i potrafi je stosować w celu uwydatnienia emocji, zna zasady interpunkcyjne .

Składnia zdania pojedynczego:

Zdanie, równoważnik zdania- odróżnia równoważnik zdania od zdania, umie przekształcać je wzajemnie, zna i świadomie używa różnych zdań pojedynczych ze względu na treść i intencję wypowiedzi, zna zasady interpunkcyjne w zdaniu pojedynczym, a stosując je, popełnia sporadycznie błędy.

Części zdania pojedynczego- rozpoznaje części zdania, zna ich znaczenie i funkcję, potrafi je świadomie zastosować w zdaniu, odróżnia zdanie podmiotowe od bezpodmiotowego, zna różne rodzaje podmiotów i orzeczeń i świadomie je stosuje, przeprowadza, nie popełniając rażących błędów, rozbiór logiczny zdania.

Formy wypowiedzi:

Opinia i jej uzasadnienie, dyskusja- potrafi wyrazić swoją opinię zna i stosuje zwroty służące podkreśleniu własnego zdania zarówno wtedy, gdy jest go całkowicie pewien, jak i wtedy, gdy się waha, umie ją uzasadnić za pomocą argumentów, zna i używa zwrotów wprowadzających poszczególne argumenty, uczestniczy w dyskusji, przedstawia swoje zdanie, przyjmuje poglądy innych lub z nimi polemizuje, potrafi dyskutować w sposób kulturalny, szanując odmienną opinię innych dyskutantów, stosuje zwroty grzecznościowe sprzyjające kulturalnej wymianie poglądów.

Opowiadanie z elementami innych form wypowiedzi, np. dialogu, opisu, charakterystyki- potrafi napisać opowiadanie z zachowaniem reguł rządzących tą formą wypowiedzi, stara się posługiwać odpowiednim i barwnym słownictwem.

Recenzja- potrafi wygłosić lub zredagować recenzję np. książki, filmu, spektaklu, odróżnia część sprawozdawczą od oceniającej, zwracając szczególną uwagę na tę ostatnią, posługuje się słownictwem oceniającym i wartościującym .

Zaproszenie, dedykacja, ogłoszenie- potrafi napisać zaproszenie, dedykację, ogłoszenie, zna funkcję tych form użytkowych, redaguje tekst zwięzły, spójny, zawierający niezbędne informacje, posługuje się odpowiednim słownictwem.

Opis, rozmowa o dziele plastycznym- potrafi w formie ustnej lub pisemnej opisać reprodukcję dzieła sztuki, wyrazić swoje odczucia i refleksje.

Redakcja tekstu pisemnego- potrafi napisać twórczy plan swojej wypowiedzi pisemnej, redaguje wypowiedź, sprawdzając tekst napisany na brudno, szukając błędów i poprawiając błędy językowe, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, dba o kompozycję wypowiedzi, stosuje akapity.

KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE:

- *Biblia** - fragmenty *Księgi Rodzaju (Opis stworzenia świata i ludzkości*)*, *Przypowieść * o siewcy*
- mit o Tezeuszu, kontekst muzyczny: oratorium J. Haydna *Stworzenie świata* (fragm.),
- *Pieśń o Rolandzie** (fragm.),
- Jan Kochanowski – wybrane fraszki*,
- Ignacy Krasicki - wybrane bajki*,
- Adam Mickiewicz – wybrane bajki*, wybrana ballada*, np. *Świtezianka*, *Dziady cz. II**,
- Bolesław Prus* - wybrana nowela,
- Sławomir Mrożek* - wybrane opowiadanie, np. *Śpiąca królewna*, *Artysta*,
- Antoine de Saint-Exupéry *Mały Księż**,
- poeci polscy XX w.: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska*, Kazimierz Wierzyński*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, ks. Jan Twardowski*, Adam Zagajewski,
- K. Dickens *Opowieść wigilijna*,
- Aleksander Fredro *Zemsta**
- Wiliam Szekspir *Romeo i Julia**,

konteksty muzyczny i audiowizualny: balet S. Prokofiewa *Romeo i Julia* (fragmenty), wybrana filmowa adaptacja dramatu lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Gruzy (1974),

- **wybrana powieść: przygodowa i obyczajowa podejmująca tematykę dojrzwania***,

- zna teksty literackie wymienione w programie, dzieli się refleksjami i odczuciami na ich temat, potrafi sprecyzować ich temat i problematykę odróżnia utwory realistyczne od fantastycznych

-potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać informacje o podmiocie lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej i rozumie ich funkcję w tekście, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne; rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, nie myli rodzaju i gatunku; zna budowę dramatu, potrafi porównywać między sobą utwory literackie, dostrzega podobieństwa, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach, potrafi przedstawić propozycję odczytania utworu i uzasadnić ją, interpretuje głosowo wybrane utwory lub ich fragmenty, posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości i ich przeciwieństw, potrafi wskazać je w czytanych tekstach, rozpoznaje w utworach podstawowe zagadnienia egzystencjalne i potrafi o nich rozmawiać; dostrzega różnorodność postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych i kulturowych.

- **teatr**- zna i posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu teatru i dramatu, wie, że istnieją różne odmiany teatru, np. opera, pantomima, balet.
- **film**- wie, co to jest adaptacja filmowa, potrafi wymienić przykłady dzieł filmowych przeniesionych na ekran, rozumie zasady rządzące adaptacją, zna pojęcia *scenariusz*, *scenopis*, nie myli ich z tekstem sztuki teatralnej, zna pojęcie *film dokumentalny* i umie odróżnić go od filmu fabularnego.
- **prasa**- zna pojęcia *informacja*, *reportaż*, *felieton*, potrafi odróżnić informację prasową od innych tekstów dziennikarskich i rozumie jej funkcje.

Ocene dostateczną otrzymuje uczeń, który w zakresie umożliwiającym postępy w dalszym uczeniu się opanował wiedzę i umiejętności zawarte w podstawie programowej.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE:

Fleksja:

Czasownik - rozpoznaje czasownik, odróżnia formę osobową od nieosobowej, poprawnie tworzy i stosuje czasowniki w różnych formach.

Rzeczownik- rozpoznaje rzeczownik, poprawnie stosuje różne formy rzeczownika.

Przymiotnik- rozpoznaje przymiotnik, zna jego zastosowanie, umie stopniować przymiotniki, dostosowuje formę przymiotnika do rzeczownika.

Liczebnik- rozpoznaje różne rodzaje liczebników, dostosowuje formy rzeczownika i czasownika do liczebnika.

Przysłówek- rozpoznaje przysłówki, zna ich zastosowanie, umie je stopniować i stosuje odpowiednio stopnie ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi.

Zaimek- rozpoznaje zaimki, zna ich funkcję i potrafi wykorzystać je w zdaniu, zastępując nimi inne części mowy.

Przyimek- rozpoznaje przyimki, wie, co to jest wyrażenie przyimkowe.

Spójnik- rozpoznaje spójniki, prawidłowo używa ich w zdaniach pojedynczych i złożonych.

Partykuła- rozpoznaje partykuły, zna funkcję partykuły i potrafi stosować tę część mowy w wypowiedziach.

Wykrzyknik- rozpoznaje wykrzykniki, zna ich funkcję i potrafi je stosować w celu uwydatnienia emocji.

Składnia zdania pojedynczego:

Zdanie, równoważnik zdania- odróżnia równoważnik zdania od zdania, umie przekształcać je wzajemnie.

Części zdania pojedynczego- rozpoznaje części zdania, zna ich znaczenie i funkcję, potrafi je zastosować w zdaniu.

Formy wypowiedzi:

Opinia i jej uzasadnienie, dyskusja- potrafi wyrazić swoją opinię zna i stosuje zwroty służące podkreśleniu własnego zdania . Zna i używa zwrotów wprowadzających poszczególne argumenty, uczestniczy w dyskusji, przedstawia swoje zdanie, potrafi dyskutować w sposób kulturalny, szanując odmienną opinię innych dyskutantów, stosuje zwroty grzecznościowe sprzyjające kulturalnej wymianie poglądów.

Opowiadanie z elementami innych form wypowiedzi, np. dialogu, opisu, charakterystyki- potrafi napisać opowiadanie z zachowaniem reguł rządzących tą formą wypowiedzi, stara się posługiwać odpowiednim słownictwem.

Recenzja- potrafi zredagować recenzję np. książki i filmu, posługuje się słownictwem oceniającym.

Zaproszenie, dedykacja, ogłoszenie- potrafi napisać zaproszenie, dedykację, ogłoszenie, zna funkcję tych form użytkowych, redaguje tekst zwięzły, spójny, zawierający niezbędne informacje, posługuje się odpowiednim słownictwem.

Opis, rozmowa o dziele plastycznym- potrafi w formie ustnej lub pisemnej opisać reprodukcję dzieła sztuki.

Redakcja tekstu pisemnego- potrafi napisać twórczy plan swojej wypowiedzi pisemnej, redaguje wypowiedź, dba o kompozycję wypowiedzi, stosuje akapity.

KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE:

- *Biblia** - fragmenty *Księgi Rodzaju (Opis stworzenia świata i ludzkości*)*, *Przypowieść * o siewcy*
- mit o Tezeuszu, kontekst muzyczny: oratorium J. Haydna *Stworzenie świata* (fragm.),
- *Pieśń o Rolandzie** (fragm.),
- Jan Kochanowski – wybrane fraszki*,
- Ignacy Krasicki - wybrane bajki*,
- Adam Mickiewicz – wybrane bajki*, wybrana ballada*, np. *Świtezianka*, *Dziady cz. II**,

- **Bolesław Prus*** - wybrana nowela,
- **Sławomir Mrożek*** - wybrane opowiadanie, np. *Śpiąca królewna, Artysta*,
- **Antoine de Saint-Exupéry** *Mały Księżę**,
- **poeci polscy XX w.:** Maria Pawlikowska-Jasnorzewska*, Kazimierz Wierzyński*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, ks. Jan Twardowski*, Adam Zagajewski,
- **K. Dickens** *Opowieść wigilijna*,
- **Aleksander Fredro** *Zemsta**
- **Wiliam Szekspir** *Romeo i Julia**, konteksty muzyczny i audiowizualny: balet S. Prokofiewa *Romeo i Julia* (fragmenty), wybrana filmowa adaptacja dramatu lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Gruzy (1974),
- **wybrana powieść: przygodowa i obyczajowa podejmująca tematykę dojrzewania***,
- zna teksty literackie wymienione w programie, potrafi sprecyzować ich temat;
- potrafi streścić utwór, scharakteryzować bohaterów, podać informacje o podmiocie lirycznym w wierszu, nazwać jego uczucia, odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej, wskazuje i nazywa użyte w utworze środki artystyczne; rozpoznaje rodzaje ; zna budowę dramatu, rozpoznaje te same motywy w różnych tekstach.
- **teatr**- zna podstawowe pojęcia z zakresu teatru i dramatu, wie, że istnieją różne odmiany teatru, np. opera, pantomima, balet.
- **film**- wie, co to jest adaptacja filmowa, potrafi wymienić przykłady dzieł filmowych przeniesionych na ekran, rozumie zasady rządzące adaptacją, wie, co to jest *scenariusz*.
- **prasa**- zna pojęcia *informacja, reportaż*, potrafi odróżnić informację prasową od innych tekstów dziennikarskich .

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności pozwalają na samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o niewielkim stopniu trudności.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE:

Fleksja:

Czasownik - rozpoznaje czasownik, odróżnia formę osobową od nieosobowej.

Rzeczownik- rozpoznaje rzeczownik, poprawnie stosuje różne formy rzeczownika.

Przymiotnik- rozpoznaje przymiotnik, zna jego zastosowanie, umie stopniować przymiotniki.

Liczebnik- rozpoznaje liczebniki.

Przysłówek- rozpoznaje przysłówki, umie je stopniować .

Zaimek- rozpoznaje zaimki.

Przyimek- rozpoznaje przyimki.

Spójnik- rozpoznaje spójniki, prawidłowo używa ich w zdaniach pojedynczych i złożonych.

Partykuła- rozpoznaje partykuły.

Wykrzyknik- rozpoznaje wykrzykniki.

Składnia zdania pojedynczego:

Zdanie, równoważnik zdania- odróżnia równoważnik zdania od zdania.

Części zdania pojedynczego- rozpoznaje części zdania.

Formy wypowiedzi:

Opinia i jej uzasadnienie, dyskusja- potrafi wyrazić swoją opinię .

Opowiadanie z elementami innych form wypowiedzi, np. dialogu, opisu, charakterystyki- potrafi napisać opowiadanie z zachowaniem reguł rządzących tą formą wypowiedzi.

Zaproszenie, dedykacja, ogłoszenie- potrafi napisać zaproszenie, dedykację, ogłoszenie, redaguje tekst zawierający niezbędne informacje, posługuje się odpowiednim słownictwem.

Opis, rozmowa o dziele plastycznym- potrafi w formie ustnej lub pisemnej opisać reprodukcję dzieła sztuki.

Redakcja tekstu pisemnego- potrafi napisać plan swojej wypowiedzi pisemnej, redaguje wypowiedź, stosuje akapity.

KSZTAŁCENIE LITERACKO-KULTUROWE:

- *Biblia** - fragmenty *Księgi Rodzaju (Opis stworzenia świata i ludzko-ści*)*, *Przypowieść * o siewcy*
- mit o Tezeuszu, kontekst muzyczny: oratorium J. Haydna *Stworzenie świata* (fragm.),
- *Pieśń o Rolandzie** (fragm.),
- Jan Kochanowski – wybrane fraszki*,
- Ignacy Krasicki - wybrane bajki*,
- Adam Mickiewicz – wybrane bajki*, wybrana ballada*, np. *Świtezianka*, *Dziady cz. II**,
- Bolesław Prus* - wybrana nowela,
- Sławomir Mrożek* - wybrane opowiadanie, np. *Śpiąca królewna*, *Artysta*,
- Antoine de Saint-Exupéry *Mały Księżę**,
- poeci polscy XX w.: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska*, Kazimierz Wierzyński*, Wisława Szymborska*, Zbigniew Herbert*, ks. Jan Twardowski*, Adam Zagajewski,
- K. Dickens *Opowieść wigilijna*,
- Aleksander Fredro *Zemsta**
- Wiliam Szekspir *Romeo i Julia**, konteksty muzyczny i audiowizualny: balet S. Prokofiewa *Romeo i Julia* (fragmenty), wybrana filmowa adaptacja dramatu lub spektakl Teatru Telewizji w reżyserii J. Gruzy (1974),
- wybrana powieść: przygodowa i obyczajowa podejmująca tematykę dojrzwania*,
- zna teksty literackie wymienione w programie, potrafi sprecyzować ich temat;
- potrafi z pomocą nauczyciela streścić utwór i scharakteryzować bohaterów.
- film- wie, co to jest adaptacja filmowa, potrafi wymienić przykłady dzieł filmowych przeniesionych na ekran.
- prasa- wie czym jest prasa i jaka jest jej funkcja.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował wiedzy i umiejętności zawartych w podstawie programowej w stopniu umożliwiającym przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o niewielkim stopniu trudności.

Jezyk niemiecki

Ocena niedostateczna

Uczeń nie zapamiętał wiadomości i nie opanował podstawowych umiejętności w zakresie umożliwiającym kontynuację nauki języka na poziomie programowo wyższym.

Nie rozumie ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych, prostych pytań i poleceń. Nie rozumie ogólnego sensu prostych tekstów podręcznikowych i nie potrafi udzielić odpowiedzi na proste pytania do tekstu.

Nie umie formułować prostych pytań i udzielać odpowiedzi na pytania. Nie potrafi zareagować słownie w sytuacjach życia codziennego omawianych na zajęciach. Wymowa uniemożliwiająca zrozumienie, brak podstawowego słownictwa i brak znajomości podstawowych struktur gramatycznych.

Nie potrafi napisać krótkiego tekstu, nie umie pisemnie udzielić odpowiedzi na podstawowe pytania, nie rozróżnia graficznej i fonetycznej formy wyrazu, nie potrafi logicznie uzupełnić zdania brakującymi elementami lub ułożyć zdania z elementów.

Ocena dopuszczająca

Uczeń opanował elementarne umiejętności.

Sprawności receptywne

Rozumienie ze słuchu: uczeń rozumie ogólny sens prostych sytuacji komunikacyjnych, rozumie proste wypowiedzi, pytania i polecenia. Brak umiejętności wyselekcjonowania i zrozumienia informacji szczegółowych.

Rozumienie tekstu pisanego: uczeń rozumie globalny sens prostych tekstów i umie odpowiedzieć na proste pytania do tekstu lub rozumie tekst fragmentarycznie.

Sprawności produktywne

Mówienie: uczeń umie zadawać proste pytania i udzielać prostych odpowiedzi, umie się przedstawić i opowiedzieć krótko o sobie oraz umie zareagować słownie w sytuacjach życia codziennego omawianych na lekcji. Brak umiejętności samodzielnego nawiązania i prowadzenie rozmowy. Ubogie słownictwo, błędy leksykalne i gramatyczne mogą w znacznym stopniu utrudniać komunikację.

Pisanie: uczeń umie dostrzegać różnice między fonetyczną a graficzną formą wyrazu, uczeń umie prawidłowo przepisać krótki tekst, potrafi odpowiedzieć na polecenia zawarte w ćwiczeniach /pisanie odtwórcze/.

Ocena dostateczna

Uczeń opanował umiejętności niezbędne w dalszej edukacji językowej.

Sprawności receptywne

Rozumienie ze słuchu: uczeń rozumie główne treści prostego tekstu, polecenia nauczyciela, wypowiedzi nauczyciela i kolegów i potrafi na nie zareagować.

Rozumienie tekstu pisanego: uczeń rozumie podstawowe napisy i ogłoszenia ułatwiające orientację w środowisku, umie wyszukiwać w tekstach o określonej treści potrzebne informacje. Niepełne zrozumienie tekstu.

Sprawności produktywne

Mówienie: uczeń zna zasady etykiety słownej, posługuje się podstawowymi zwrotami grzecznościowymi, umie poprawnie artykułować słowa z zakresu poznanego materiału językowego, umie wyrazić prostymi słowami myśli i spostrzeżenia oraz pytania dotyczące najbliższego otoczenia. Mogą występować trudności w nawiązaniu rozmowy, w prowadzeniu rozmowy lub w zbudowaniu dłuższej samodzielnej wypowiedzi. Proste ubogie słownictwo, błędy leksykalno-gramatyczne w nieznacznym stopniu zakłócające komunikację, błędy w wymowie i intonacji utrudniające zrozumienie wypowiedzi.

Pisanie: potrafi napisać krótki tekst np.: pozdrowienia, życzenia, umie logicznie uzupełnić zdanie brakującymi elementami korzystając z załączonych wzorów i przykładów oraz z pomocy nauczyciela /sugestia

Ocena dobra

Uczeń wykorzystuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach typowych.

Sprawności receptywne

Rozumienie ze słuchu: uczeń rozumie globalnie sens nieskomplikowanych typowych sytuacji komunikacyjnych, rozumie dłuższe wypowiedzi partnerów komunikacyjnych. Mogą wystąpić niewielkie nieścisłości w zrozumieniu tekstu.

Rozumienie tekstu pisanego: uczeń rozumie dłuższe teksty podręcznikowe, potrafi formułować pytania dotyczące ogólnej treści tekstu, zna podstawowe techniki czytania tekstu ze zrozumieniem /internacjonalizmy, słowa-kłucze itp./ Dopuszczalne są drobne nieścisłości w zrozumieniu treści tekstu.

Sprawności produktywne

Mówienie: uczeń umie uzyskiwać i udzielać informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego, posiada w miarę poprawną wymowę umożliwiającą komunikację. Wymowa i intonacja ogólnie poprawne, nie zakłócające możliwości porozumiewania się. Nieznaczne błędy gramatyczne i leksykalne nie utrudniają komunikacji.

Pisanie: uczeń umie napisać kartkę z życzeniami okolicznościowymi, krótki list inicjujący znajomość, wypełnić formularz podstawowymi informacjami o sobie.

Ocena bardzo dobra

Uczeń wykorzystuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach nietypowych /problemowych/.

Sprawności receptywne

Rozumienie ze słuchu: uczeń rozumie globalnie teksty podręcznikowe, potrafi wyszukiwać informacje szczegółowe i reagować w sytuacjach komunikacyjnych wyznaczonych przez przekazywane treści.

Rozumienie tekstu pisanego: uczeń umie wyszukiwać w dłuższych fragmentach tekstu najważniejsze informacje, rozumie globalnie dłuższe teksty, dokonuje selekcji informacji zawartych w tekście. Pełne zrozumienie treści tekstu.

Sprawności produktywne

Mówienie: uczeń umie inicjować i podtrzymywać prostą rozmowę w sytuacji bezpośredniego kontaktu z rozmówcą i z jego pomocą, potrafi formułować krótkie wypowiedzi na określone tematy zachowując poprawność gramatyczno-językową. Bezbłędne, spontaniczne i naturalne reagowanie w sytuacjach dnia codziennego. Swoboda i bogactwo struktur gramatyczno-leksykalnych. Dopuszczalne są nieliczne, drobne błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócające komunikacji.

Pisanie: uczeń umie napisać krótki list i udzielić odpowiedzi na list nieformalny, umie sporządzić krótką notatkę stosując w miarę poprawne zasady ortografii i interpunkcji.

Ocena celująca

Wymagania na tę ocenę mogą znacznie wykraczać jakościowo poza realizowany program. Może się to wiązać na przykład z realizacją zainteresowań ucznia lub jego samodzielną pracą w wybranym zakresie np. indywidualna lub zespołowa praca nad projektem w zakresie wykraczającym znacznie poza realizowany na zajęciach materiał, udział w olimpiadzie lub konkursie językowym.

Sprawności receptywne

Rozumienie ze słuchu: uczeń rozumie globalnie i szczegółowo teksty słuchane dłuższe wypowiediane przez rodzimych użytkowników języka lub nauczyciela, dotyczące sytuacji życia codziennego, potrafi domyślać się z kontekstu znaczenia nieznanymi słów, rozumie sens wypowiedzi w różnych warunkach odbioru /np.: rozmowa telefoniczna, słuchowisko/ wykraczających poza materiał podręcznikowy.

Rozumienie tekstu pisanego: uczeń rozumie ogólny sens dłuższego tekstu z poza podręcznika po pobieżnym czytaniu i potrafi wyłowić potrzebne informacje oraz przekazać je w formie spójnych wypowiedzi.

Sprawności produktywne

Mówienie: uczeń potrafi formułować płynne, spójne i swobodne wypowiedzi na określone tematy wykraczające poza materiał podręcznikowy, stosuje zasady fonetyki w zakresie zapewniającym zrozumiałość wypowiedzi, prawidłowo stosuje zróżnicowane struktury językowo-gramatyczne używając również konstrukcji nie ćwiczonych wcześniej na lekcjach. Całkowita poprawność językowa /intonacja, wymowa, struktury gramatyczne i leksykalne/. Bezbłędne, spontaniczne i naturalne reagowanie w sytuacjach komunikacyjnych.

Pisanie: uczeń umie napisać list nieformalny zawierający opis zdarzeń, prośbę, zapytanie, formułuje różne typy wypowiedzi pisemnej na określone tematy przy zachowaniu zasad ortografii i interpunkcji, stosuje zróżnicowane struktury leksykalne i gramatyczne wykraczające poza nauczany na lekcjach materiał.

Zagadnienia gramatyczne przewidziane do realizacji w klasie I

- liczebniki od 0-100
- szyk zadania prostego i pytającego
- rodzajnik określony i nieokreślony w mianowniku i bierniku
- przeczenie *kein*
- odmiana czasowników w liczbie pojedynczej i mnogiej
- zdanie pytające i oznajmujące
- zaimki osobowe w liczbie pojedynczej i mnogiej
- zaimki dzierżawcze
- szyk przestawny w zdaniu oznajmującym
- konstrukcja *ich möchte*
- czasowniki nieregularne
- przyimek *von*
- odmiana czasownika *sein*
- odmiana czasownika *haben*
- liczba mnoga rzeczowników
- *W-Fragen: was, wo, wer,*
- wybrane przyimki lokalne z celownikiem i biernikiem
- forma grzecznościowa
- przeczenie *nicht*
- okoliczniki czasu
- rzeczowniki złożone
- zaimki wskazujące *der, die, das*
- czasownik *mögen*
- konstrukcja *gehören zu*
- czasownik *anziehen*
- czasownik *gefallen*

Zagadnienia tematyczne przewidziane do realizacji w klasie I

- człowiek (dane personalne, zainteresowania)
- dom (miejsce zamieszkania)
- szkoła (klasa, przedmioty nauczania, przybory szkolne, życie szkoły, nauczyciele)
- życie towarzyskie i rodzinne (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, formy spędzania czasu wolnego, miejsca spotkań)
- żywienie (artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne)
- zakupy i usługi (ubrania, sprzedawanie i kupowanie)
- sport (popularne dyscypliny sportowe)
- świat przyrody (zwierzęta domowe)
- elementy wiedzy o krajach niemieckojęzycznych

Język angielski - Kurs kontynuacyjny

STOPIEŃ CELUJĄCY – otrzymuje uczeń , który odznacza się sporą wiedzą z gramatyki i słownictwa języka angielskiego . Potrafi samodzielnie budować dłuższą wypowiedź z zastosowaniem poprawnych form gramatycznych do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości. Odpowiada na pytania nauczyciela bez potrzeby tłumaczenia pytań na język polski. Prowadzi rozmowę na podstawie przeczytanego tekstu lub oglądanych obrazków. Rozumie treść czytanego tekstu, potrafi wyszukać w nim żądane szczegóły oraz umie domyślić się znaczenia nowych słów na podstawie kontekstu. Potrafi także napisać bezbłędnie krótki tekst. Korzysta ze słownika dwujęzycznego lub jednojęzycznego. Samodzielnie rozwija swoje zainteresowania poprzez tworzenie projektów interdyscyplinarnych lub osiąga sukcesy w konkursach językowych.

STOPIEŃ BARDZO DOBRY – otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres materiału przewidziany w klasie pierwszej , tj. zagadnienia gramatyczne i funkcje językowe. Potrafi płynnie czytać krótkie teksty z podręcznika i zna słówka, których uczy się na bieżąco. Interesuje się aspektami kultury brytyjskiej i amerykańskiej, korzysta ze słownika dwujęzycznego. Aktywnie uczestniczy w zajęciach lekcyjnych , systematycznie odrabia prace domowe, przynosi do szkoły podręcznik, ćwiczenia i uzupełniony zeszyt. Podczas pracy w parach lub grupach stara się używać zwrotów i wyrażeń tylko w języku angielskim. W przypadku dłuższej nieobecności uzupełnia brakujące tematy w wyznaczonym terminie. Chętnie uczestniczy w konkursach językowych, by sprawdzić swoją wiedzę i umiejętności.

STOPIEŃ DOBRY – otrzymuje uczeń , który opanował zakres materiału przewidziany w klasie pierwszej w znacznym stopniu, tj. nie potrafi używać wszystkich czasów gramatycznych bez popełnienia błędów , jednak jego znajomość gramatyki jest poprawna , a nieliczne błędy nie stanowią problemów w komunikacji. Rozumie proste lub powtarzane polecenia nauczyciela oraz pytania sprawdzające rozumienie tekstu. Rozumie ogólny sens dialogu , historyjki lub tekstu. Potrafi uzupełnić prosty tekst z lukami albo napisać kilkuzdaniową informację. Udziela krótkiej odpowiedzi na zadany mu temat. Korzysta ze słownika dwujęzycznego .Stara się aktywnie uczestniczyć w lekcjach ; jest przygotowany do zajęć lekcyjnych – przynosi podręcznik, ćwiczenia, zeszyt. Systematycznie odrabia prace domowe , a w przypadku dłuższej nieobecności uzupełnia brakujące tematy w wyznaczonym terminie.

STOPIEŃ DOSTATECZNY – otrzymuje uczeń, który opanował zakres materiału przewidziany w klasie pierwszej na poziomie zapewniającym możliwość dalszego przyswajania wiadomości mimo pewnych braków, tj. nieznaności struktur gramatycznych czy błędnego stosowania funkcji komunikacyjnych

oraz pojedynczych słów lub prostych zwrotów. Rozumie pojedyncze wyrazy, zwroty i zdania. Potrafi uzupełnić brakujące wyrazy w zdaniu, ale ma problemy z samodzielną wypowiedzią pisemną ze względu na błędy ortograficzne i gramatyczne. Aktywny w miarę swoich możliwości, przygotowany do zajęć lekcyjnych. W miarę systematycznie odrabia prace domowe.

STOPIEŃ DOPUSZCZAJACY – otrzymuje uczeń, który opanował minimum programowe ze znacznymi brakami w wiadomościach i umiejętnościach ,tj. nie rozróżnia podstawowych czasów gramatycznych , myli czasy teraźniejsze z przeszłymi bądź przyszłymi, nie zna podstawowych konstrukcji. Ma bardzo wąski zasób słownictwa. Nie używa właściwych form gramatycznych ani odpowiednich funkcji językowych. Nie rozumie prostych poleceń nauczyciela i często odwołuje się do pomocy kolegów lub koleżanek. Komunikuje się używając pojedynczych słów czy zwrotów. Rozumie tekst tylko przy pomocy ilustracji bądź dodatkowej listy przetłumaczonych słówek i wyrażeń. Czyta wolno i wymaga czyjejs pomocy w zrozumieniu przeczytanego fragmentu. Wykonuje ćwiczenia o niskim stopniu trudności, najczęściej przy pomocy nauczyciela lub innego ucznia. Niesystematyczny w odrabianiu prac domowych ; zapominalski i niedbały. Mało aktywny, szybko się zniechęca do pracy, pozostaje bierny, bez własnej inicjatywy. Korzysta z szansy poprawy ocen częściowych i stara się nadrobić zaległości.

STOPIEŃ NIEDOSTATECZNY – otrzymuje uczeń, który nie opanował minimum programowego, a braki uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy i kształcenie umiejętności. Nie zna i nie rozróżnia czasów gramatycznych lub innych konstrukcji gramatycznych. Posługuje się tak wąskim zasobem słownictwa , że jego wypowiedzi są głównie w języku polskim. Nie jest w stanie wykonać prostych ćwiczeń , np. przedstawić się i opowiedzieć o swoich upodobaniach, zapisać poprawnie zdania z czasownikiem ‘ be’ lub ‘ have got ‘. Nie potrafi pisać po angielsku i pisze tak jak słyszy. Nie rozumie prostych poleceń nauczyciela , nie odpowiada po angielsku. Podczas pracy w parach lub grupach nie stara się robić czegokolwiek. Niesystematyczny w odrabianiu prac domowych. Często nie ma podręcznika, ćwiczeń lub zeszytu. Nie uzupełnia brakujących tematów na bieżąco, przez co nie nadąża z opanowaniem nowego materiału. Nie korzysta z szansy poprawy i uzupełniania braków w wiedzy i umiejętnościach. . Odrzuca pomoc nauczyciela i kolegów.

Historia

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1.Co to jest historia?	- historia jako nauka - definicja źródeł historycznych - podział źródeł historycznych - archeologia jako nauka pomocnicza historii - epoki historyczne - dawne sposoby	- poprawnie posługuje się terminami: historia, źródło historyczne, nasza era, przed naszą erą, wiek - dokonuje prostej klasyfikacji źródeł historycznych - podaje przykłady źródeł	- poprawnie posługuje się terminami: archeologia, epoki historyczne, chronologia, prahistoria - wymienia nazwy epok historycznych w kolejności chronologicznej: starożytność,	- wyjaśnia, na czym polega praca historyka i archeologa - wymienia stosowane w przeszłości sposoby mierzenia czasu - określa ramy chronologiczne epok	- omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów - rozumie potrzebę tworzenia systemu datacji i posługiwania się nim	

	mierzenia czasu	pisanych i niepisanych - określa wiek danego wydarzenia	średniowiecze, nowożytność, współczesność - umiejscawia wydarzenia w odpowiedniej epoce historycznej	historycznych		
ROZDZIAŁ I: POCZĄTKI CYWILIZACJI						
2. Prahistoria człowieka	- pochodzenie człowieka - ewolucja człowieka i jej etapy - cechy charakterystyczne poszczególnych gatunków człowiekowatych - osiągnięcia człowieka pierwotnego	- poprawnie posługuje się terminami: australopitek, <i>homo sapiens</i> , koczowniczy tryb życia - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości	- poprawnie posługuje się terminami: <i>homo habilis</i> , <i>homo erectus</i> , <i>homo neandertalensis</i> , <i>homo sapiens</i> , ewolucja, paleolit - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z czasów prahistorycznych	- określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku ludzkiego	- omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Czas wielkich przemian	- wpływ zmian klimatu na życie człowieka - rewolucja neolityczna - początki rolnictwa i hodowli - pierwsze osady - budowle megalityczne - początek metalurgii	- poprawnie posługuje się terminami: rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, epoka brązu, epoka żelaza - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez	- poprawnie posługuje się terminami: neolit, megalit - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed rewolucją neolityczną - omawia sposób wytopu brązu i żelaza	- przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości	- omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - opisuje wygląd i funkcje budowli megalitycznych	- uzasadnia słuszność określenia <i>rewolucja</i> dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu Ponadto: - samodzielnie

		<p>praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób</p>		<p>najstarszej znanej osady ludzkiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli megalitycznej - wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali 		<p>formułuje opinie i wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>4. W kraju Sumerów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Mezopotamii - powstanie pierwszych państw - organizacja państwa Sumerów - osiągnięcia cywilizacji sumeryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo - lokalizuje na mapie Mezopotamię - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii - wymienia osiągnięcia Sumerów 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej - poprawnie posługuje się terminami: Żyzny Półksiężyc, król-kapłan, zikkurat - określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii - opisuje wygląd miast sumeryjskich 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa Sumerów - przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć.
<p>5. Babilonia i Asyria oraz Indie i Chiny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - państwo babilońskie - Hammurabi i jego kodeks prawny - Babilon 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm - określa, kim był i czym 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa babilońskiego - prezentuje najważniejsze fakty 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia starożytny system prawny - omawia system religijny starożytnej Babilonii 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania

	<ul style="list-style-type: none"> - państwo asyryjskie - organizacja armii asyryjskiej - położenie geograficzne i warunki naturalne Indii i Chin - powstanie państw na Półwyspie Indyjskim oraz w dorzeczu Huang-ho i Jangcy - buddyzm - hinduizm - organizacja państwa chińskiego - konfucjanizm - osiągnięcia cywilizacji Indii i Chin 	<p>zasłynął Hammurabi</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego - określa czas powstania cywilizacji Indii i Chin - poprawnie posługuje się terminami: Ariowie, kasta, system kastowy, buddyzm, hinduizm, nirwana, Wielki Mur Chiński - lokalizuje na mapie Indie i Chin - omawia położenie geograficzne oraz warunki naturalne cywilizacji indyjskiej i chińskiej - wymienia osiągnięcia cywilizacji indyjskiej i chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - określa, kim byli czym zasłynęli: Nabuchodonozor II, Sargon II Wielki, Asurbanipal - poprawnie posługuje się terminami: Harappa, Mohendžo Daro, cytadela, terakotowa armia, humanitaryzm - zna i krótko charakteryzuje postaci Buddy i Konfucjusza 	<p>z historii Asyrii i Babilonii</p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej - przedstawia zasady funkcjonowania społeczeństwa indyjskiego za rządów Ariów - opisuje organizację państwa chińskiego - wyjaśnia przyczyny budowy Wielkiego Muru Chińskiego - charakteryzuje system filozoficzny stworzony przez Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów - porównuje założenia buddyzmu i hinduizmu - prezentuje zasięg terytorialny buddyzmu w przeszłości i współcześnie 	<p>państwa</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć - ocenia wpływ konfucjanizmu na budowę Cesarstwa Chińskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Egiptu - Nil i jego rola - organizacja państwa egipskiego - społeczeństwo starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e. - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - przedstawia najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - omawia organizację państwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa II 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła potęgi starożytnego Egiptu <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie

			dokonania Ramzesa II - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona		- prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e.	i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Piramidy, mumie i hieroglify	- religia Egipcjan - wiara w życie pozagrobowe - osiągnięcia cywilizacji egipskiej - pochówek zmarłych - mumifikacja, grobowce, piramidy	- poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, hieroglify - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej	- zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: sfinks, Dolina Królów - podaje nazwy najstarszych piramid egipskich	- wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - tłumaczy, czym były i jak budowano egipskie piramidy	- wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów - opisuje etapy procesu mumifikacji - określa cechy religii starożytnego Egiptu	- ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
8. Starożytny Izrael	- powstanie państwa Izrael - położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny - panowanie Dawida i Salomona - niewola babilońska - judaizm - Biblia	- poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm, judaizm, dekalog - określa, kim byli i czym zasłynęli: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny	- określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Kanaan, menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza - przedstawia dokonania Cyrusa II Wielkiego - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej	- wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - charakteryzuje system wierzeń Izraelitów	- opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - określa rolę proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków - omawia różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji starożytnych	- ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

9. Od rysunków naskalnych do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja pisma - rodzaje pisma - materiały piśmiennicze - alfabet - osiągnięcia Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwali się ludy starożytne - podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu stworzonego przez Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - opisuje sposób produkcji papirusu 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
---------------------------------------	--	---	--	---	--	--

ROZDZIAŁ II: ANTYCZNA GRECJA

1. Świat Hellenów	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - zajęcia Hellenów - organizacja miast-państw - kultura minojska i mykeńska - czynniki jednoczące Greków - kolonizacja grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, agora, kolonizacja, kolonia, metropolia - lokalizuje na mapie Grecję - opisuje życie i zajęcia mieszkańców Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultury minojskiej i mykeńskiej - poprawnie posługuje się terminami: kultura minojska, kultura mykeńska - wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie i zajęcia Greków, a także na organizację państwowości greckiej - opisuje wygląd greckiej polis - wymienia przyczyny kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską - tłumaczy, jaką funkcję pełniła agora - przedstawia przebieg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki jednoczące Greków Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> - zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej - społeczeństwo Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Ateny, Attyka, demokracja, zgromadzenie ludowe 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 508 r. p.n.e. - przedstawia dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje proces kształtowania się demokracji ateńskiej - ocenia dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje wnioski dotyczące wpływu

	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje władzy w Atenach - ostracyzm - wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> (eklezja), Akropol - lokalizuje na mapie Ateny - wymienia nazwy organów władzy ateńskiej polis - określa, które warstwy społeczne posiadały prawa polityczne, a które były ich pozbawione 	<ul style="list-style-type: none"> Peryklesa - poprawnie posługuje się terminami: demagog, strateg, ostracyzm, agora - charakteryzuje społeczeństwo Aten - opisuje życie codzienne i zajęcia Ateńczyków - omawia cechy charakterystyczne demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> a współczesną - wyjaśnia, jaką rolę w demokracji ateńskiej odgrywał ostracyzm - opisuje wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> Peryklesa i jego zasługi w rozwoju demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> demokracji ateńskiej na rozwój państw demokratycznych w przyszłości Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. W starożytnej Sparcie	<ul style="list-style-type: none"> - Sparta - mieszkańcy Sparty - ustrój Sparty - wychowanie spartańskie - obyczaje Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Sparta, Lakonia, heloci, periojkowie - lokalizuje na mapie Spartę - opisuje życie i zajęcia Spartan - omawia charakterystyczne cechy ustroju Sparty - tłumaczy, na czym polegało wychowanie spartańskie 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zasłynął Likurg - poprawnie posługuje się terminami: geruzja (rada starszych), eforzy, zgromadzenie ludowe - omawia zadania organów władzy w polis - charakteryzuje społeczeństwo spartańskie - wyjaśnia znaczenie powiedzeń: „z tarczą lub na tarczy”, „mówić lakonicznie” 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę i zadania królów spartańskich - tłumaczy, jaką pozycję w społeczeństwie spartańskim zajmowały kobiety - przedstawia okoliczności upadku państwa spartańskiego - wskazuje różnice między ustrojem Sparty i Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny ustroju Sparty - przedstawia związek między małą liczbą Spartan a ich sposobem wychowania i życia - ocenia reguły, którym podlegało życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje genezę różnic ustrojowych starożytnej Grecji Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Wojny perskie	<ul style="list-style-type: none"> - armia grecka - skutki wojen grecko-perskich - organizacja armii greckiej - przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: hoplita, falanga, Persja, Maraton, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e., 479 r. p.n.e. - wymienia dokonania i wyjaśnia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wygląd i uzbrojenie greckiego hoplity - opisuje wygląd triery - przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania greckich dowódców - wyjaśnia pochodzenie tradycji biegu maratońskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa wpływ wojen grecko-perskich na późniejsze dzieje starożytnej Grecji

	<p>konfliktów grecko-perskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebieg wojen Greków z Persami - najstynniejsi dowódcy greccy 	<p>Termopile, Salamina, Plateje</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Persję i Grecję - wymienia główne przyczyny wojen grecko-perskich - wskazuje na mapie trasy wypraw Persów przeciwko Grekom oraz miejsca najważniejszych bitew 	<p>postaci: Dariusza, Kserksesa, Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny wojen grecko-perskich - poprawnie posługuje się terminami: hoplon, Nieśmiertelni, triera - opisuje taktykę walki stosowaną przez Greków 	<p>przebieg konfliktu grecko-perskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia symboliczne znaczenie słów: „Termopile”, „Przechodniu, powiedz Sparcie, że tu leżymy, wierni jej prawom” - podaje podstawowe informacje dotyczące państwa perskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawę wojowników spartańskich walczących pod Termopilami - tłumaczy, jakie czynniki zadecydowały o ostatecznym sukcesie Greków 	<p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Wierzenia starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> - bogowie greccy - świątynie i obrzędy - wyrocznia - Akropol - mitologia grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Olimp, wyrocznia, Akropol, mit, heros - lokalizuje na mapie Olimp i Delfy - podaje imiona głównych bogów i bogiń greckich oraz dziedziny życia, którym patronowali - wymienia imiona najstynniejszych herosów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: tytani, Pytia - charakteryzuje system wierzeń starożytnych Greków - wskazuje atrybuty poszczególnych bóstw 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę wyroczni w życiu Greków - opisuje wygląd ateńskiego Akropolu - wyjaśnia znaczenie mitu o Prometeuszu - tłumaczy, na czym polega postawa prometejska 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy rolę mitów w życiu Greków - odszukuje w mitach wartości uniwersalne 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. Igrzyska olimpijskie	<ul style="list-style-type: none"> - sport w życiu Greków - związek zawodów sportowych z religią - przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich - greckie obiekty 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 776 r. p.n.e., 1896 r. - poprawnie posługuje się terminami: gimnazjon, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 393 r. n.e. - poprawnie posługuje się terminami: agon, hipodrom - wyjaśnia rolę sportu w życiu Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób traktowania zwycięzców igrzysk przez Greków - przedstawia podobieństwa i różnice między starożytnymi a 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę igrzysk olimpijskich w podtrzymywaniu jedności starożytnej Hellady 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia ideę starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie

	<p>sportowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - bohaterowie antycznych igrzysk 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Olimpię - wymienia dyscypliny sportowe znane starożytnym Grekom 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich 	<p>współczesnymi igrzyskami olimpijskimi</p>		<p>formułuje opinie i wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> - teatr grecki - literatura grecka - malarstwo i rzeźba - architektura - najwięksi przedstawiciele kultury greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli Homer i Fidiasz oraz podaje tytuły ich dzieł - poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, koturny, dramat, tragedia, komedia, „Iliada”, „Odyseja” - przedstawia okoliczności narodzin teatru greckiego - prezentuje najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej - wymienia nazwy greckich porządków architektonicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 750 r. p.n.e., ok. 534 r. p.n.e. - krótko charakteryzuje postaci: Sofoklesa, Arystofanesa i Myrona, wymieniając ich kluczowe dzieła - poprawnie posługuje się terminami: skene, proskenion, orchestra, theatron, meandry, malarstwo czarnofigurowe i czerwonofigurowe - opisuje przebieg Wielkich Dionizji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady obowiązujące w teatrze greckim - przedstawia różnice między grecką tragedią a komedią - opisuje wygląd teatru greckiego - określa różnice pomiędzy porządkami architektonicznymi występującymi w starożytnej Grecji - podaje nazwy stylów malarskich stosowanych przez starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - przytacza najważniejsze informacje dotyczące treści „Iliady” i „Odysei” - wskazuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa greckiego - omawia rolę teatru w życiu starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje społeczną rolę teatru w starożytnej Grecji i współcześnie <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
8. Filozofowie i wynalazcy	<ul style="list-style-type: none"> - filozofia grecka - najśłynniejsze greckie szkoły - matematyka - historia i geografia - najwybitniejsi reprezentanci nauki greckiej - greckie wynalazki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras, Herodot, Tukidydes, Archimedes - poprawnie posługuje się terminami: filozofia, logika - wymienia zagadnienia będące przedmiotem zainteresowania filozofów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: VII–VI w. p.n.e., V w. p.n.e., IV w. p.n.e., III w. p.n.e., II w. n.e. - krótko charakteryzuje dokonania: Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Talesa z Miletu, Euklidesa, Klaudiusza Ptolemeusza - poprawnie posługuje 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności narodzin filozofii - przedstawia poglądy najśłynniejszych filozofów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę filozofii w życiu starożytnych Greków - ocenia wkład greckich filozofów i wynalazców w rozwój różnych dziedzin nauki 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje kontynuację myśli filozoficznej starożytnych Greków we współczesnych systemach filozoficznych (na wybranych przykładach) <p>Ponadto:</p>

		- opisuje dokonania przedstawicieli nauki greckiej	się terminami: Akademia Platońska, Liceum, klepsydra			- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
9. Podboje Aleksandra Macedońskiego	- Grecja po wojnach perskich - Aleksander Macedoński - wyprawa Aleksandra przeciwko Persji - imperium macedońskie - kultura hellenistyczna - państwa hellenistyczne	- określa, kim byli i czym zasłynęli Filip II i Aleksander Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Związek Morski, wojna peloponeska, Issos, Gaugamela, kultura hellenistyczna - lokalizuje na mapie Macedonię - wskazuje na mapie trasę wyprawy Aleksandra, miejsca najważniejszych bitew i zajęte terytoria	- zna wydarzenia związane z datami: 334p.n.e., 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e., 323 r. p.n.e. 338 r. p.n.e - przedstawia dokonania Dariusza III - poprawnie posługuje się terminami: Cheronea, węzeł gordyjski - wyjaśnia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - podaje przyczyny i skutki podboju Persji przez Aleksandra	- opisuje proces tworzenia potęgi Macedonii przez Filipa II - opisuje przebieg wyprawy Aleksandra przeciwko Persom - omawia sytuację w Grecji po zakończeniu wojen z Persją - omawia organizację imperium macedońskiego - podaje cechy charakterystyczne kultury hellenistycznej	- wyjaśnia znaczenie klęski Greków w bitwie pod Cheroneą - wymienia okoliczności powstania państw hellenistycznych - ocenia wpływ jednostki na proces kształtowania dziejów	- dokonuje analizy upadku starożytnego świata Grecji i sukcesu Macedonii Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

ROZDZIAŁ III: IMPERIUM RZYMSKIE

1. Początki Rzymu	- Italia – położenie geograficzne i warunki naturalne - legenda o założeniu Rzymu - monarchia rzymska i jej upadek - społeczeństwo Rzymu	- zna wydarzenie związane z datą 753 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: wilczyca kapitolńska, patrycjusz, plebejusz - lokalizuje na mapie Italię i Rzym	- zna wydarzenia związane z datami: 389 r. p.n.e., 509 r. p.n.e - przedstawia postacie legendarnych założycieli Rzymu: Romulusa i Remusa - opowiada legendę o założeniu Rzymu	- omawia okoliczności obalenia monarchii w Rzymie - określa rolę i zadania poszczególnych warstw społecznych starożytnego Rzymu - podaje nazwy	- wymienia imiona królów panujących w Rzymie - charakteryzuje panowanie kolejnych władców rzymskich - przedstawia etapy podboju Italii	- porównuje wpływ warunków naturalnych na kierunki rozwoju cywilizacji rzymskiej i greckiej Ponadto:
-------------------	---	---	---	--	--	---

	- podbój Italii przez Rzymian	- omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Italii - określa ramy chronologiczne istnienia monarchii w Rzymie - wymienia nazwy warstw społecznych w starożytnym Rzymie	- poprawnie posługuje się terminami: Etruskowie, Italikowie, Latynowie, Lacjum, Galowie - wskazuje na mapie terytoria w Italii podbite przez Rzymian	ludów italskich podbitych przez wojska rzymskie	przez Rzymian - wyjaśnia znaczenie wyrażenia „pyrrusowe zwycięstwo”	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Republika rzymska	- ustrój państwa rzymskiego - urzędnicy rzymscy - zasady funkcjonowania republiki - rola plebejuszy w państwie rzymskim	- poprawnie posługuje się terminami: republika, zgromadzenie ludowe, senat, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, veto - omawia zadania zgromadzenia ludowego, senatu	- poprawnie posługuje się terminami: kolegalność, dyktator, liktor - przedstawia zasady funkcjonowania republiki rzymskiej - omawia zadania poszczególnych urzędników rzymskich	- wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a republiką rzymską	- określa istotę sporu o prawa polityczne plebejuszy i sposób jego rozwiązania - podaje cechy, które powinien posiadać wzorowy obywatel Rzymu	- analizuje istotę republiki rzymskiej jako formy państwa Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Podboje Rzymu	- armia rzymska - wojny punickie - ekspansja Rzymu po wojnach punickich - podbój Galii przez Juliusza Cezara	- zna wydarzenia związane z datami: 264–241 r. p.n.e., 218–201 r. p.n.e., 149–146 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Hannibal, Juliusz Cezar - poprawnie posługuje się terminami: legion, wojny punickie, Kartagina, Imperium Rzymskie - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez	- zna wydarzenia związane z datami: 216 r. p.n.e., 202 r. p.n.e., 52 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Scypion, Wercyngetoryks - poprawnie posługuje się terminami: oddział inżynieryjny, Kanny, Zama, Alezja - określa przyczyny i skutki wojen punickich	- omawia przebieg wojen punickich - opisuje wygląd i elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty - wymienia typy oddziałów wchodzących w skład armii	- prezentuje dokonania Hannibala i określa ich znaczenie - charakteryzuje taktykę walki stosowaną przez Rzymian	- dokonuje analizy porównawczej taktyki walki Rzymian, Greków i Macedończyków Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

		Rzymian podczas wojen punickich	- wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian w II i I w. p.n.e.			problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
4. Upadek republiki rzymskiej	- skutki podbojów rzymskich - niewolnictwo w Rzymie – powstanie Spartakusa - kryzys republiki rzymskiej - wojny domowe - rządy Juliusza Cezara	- zna wydarzenia związane z datami: 44 r. p.n.e., 31 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Spartakus, Oktawian, Kleopatra - poprawnie posługuje się terminami: prowincja, namiestnik, łuk triumfalny, gladiator - wymienia korzyści, jakie Rzym czerpał z posiadania prowincji - wyjaśnia, skąd pochodzili niewolnicy rzymscy	- zna wydarzenia związane z datami: 71 r. p.n.e., 60 r. p.n.e., 48 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Pompejusz, Krassus, Marek Antoniusz - poprawnie posługuje się terminami: triumf, sieciarz, samnita, arystokracja, Farsalos, Akcjum - omawia rolę triumfu w starożytnym Rzymie - omawia skutki podbojów rzymskich - podaje przyczyny i przejawy kryzysu republiki rzymskiej - przedstawia sytuację niewolników w państwie rzymskim	- charakteryzuje sposób organizacji prowincji rzymskich - opisuje przebieg pochodu triumfalnego - wyjaśnia, na czym polegały walki gladiatorów - omawia przebieg powstania Spartakusa - wymienia dokonania Juliusza Cezara - przedstawia okoliczności śmierci Kleopatry	- prezentuje przebieg wojen domowych w Rzymie - lokalizuje na mapie miejsca bitew z okresu wojen domowych	- dokonuje analizy porównawczej ustroju republiki rzymskiej sprzed i w trakcie dyktatury Gajusza Juliusza Cezara Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
5. Cesarstwo rzymskie	- organizacja i ustrój cesarstwa - panowanie Oktawiana Augusta - rozwój terytorialny cesarstwa - rzymskie drogi - barbarzyńcy	- określa, kim był i czym zasłynął Oktawian August - poprawnie posługuje się terminami: pryncypat, cesarz, cesarstwo, barbarzyńcy - określa znaczenie dróg dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego - wymienia nazwy	- przedstawia dokonania Trajana - poprawnie posługuje się terminami: <i>pax romana</i> , romanizacja, bursztynowy szlak, limes, Wał Hadriana, Dakowie - lokalizuje na mapie bursztynowy szlak	- omawia sytuację w państwie rzymskim po zakończeniu wojen domowych - określa zakres władzy cesarza - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu”	- uzasadnia słuszność twierdzenia, że cesarstwo było „komedią republiki” - omawia sposób funkcjonowania gospodarki	- ocenia politykę cesarstwa w okresie <i>pax romana</i> Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

		<p>towarów sprowadzanych do Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie prowincje podbite przez Rzymian w okresie cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - opowiada, w jaki sposób budowano drogi w państwie rzymskim - wyjaśnia zasady pryncypatu - omawia relacje cesarstwa z barbarzyńskimi sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia organizację państwa rzymskiego za czasów cesarstwa 		<p>problemy w twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
6. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> - miasto Rzym - domy Rzymian - religia rzymska - Forum Romanum - architektura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Forum Romanum, łaźnia (termy), amfiteatr, westalki - omawia funkcje Forum Romanum i łaźni rzymskich - wymienia rozrywki starożytnych Rzymian - podaje imiona najważniejszych bogów rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: atrium, perystyl, Ołtarz Pokoju - opisuje wygląd starożytnego Rzymu - opisuje wygląd domu bogatego Rzymianina - przedstawia system wierzeń rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - określa warunki życia w mieście - porównuje Forum Romanum z ateńską agorą - określa podobieństwa między religią rzymską a grecką - opisuje wygląd rzymskiej świątyni 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w sposobie życia zamożnych i ubogich Rzymian - omawia zmiany w wyglądzie Rzymu wprowadzone za panowania Oktawiana Augusta - wyjaśnia przyczyny popularności kultu bogów przejętego od ludności z terenów podbitych 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje styl życia mieszkańca starożytnego Rzymu i starożytnych Aten <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> - związki między kulturą rzymską i grecką - Koloseum - akwedukty - prawo rzymskie - literatura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli: Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, Liwiusz, Tacyt, Swetoniusz - poprawnie posługuje się terminami: Koloseum, akwedukt, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana - wymienia osiągnięcia kultury i architektury rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 449 r. p.n.e., 125 r. n.e., 70–82 r. n.e. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Galen, Wespazjan, Tytus, Justynian, Mecenas - poprawnie posługuje się terminami: mozaika, mecenas - przedstawia sposób 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przejawy oddziaływania kultury greckiej na rzymską - opisuje wygląd i funkcje Koloseum - omawia osiągnięcia rzymskie w dziedzinie prawa - wymienia dokonania przedstawicieli 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako podstawy współcześnie funkcjonujących systemów prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wkład Rzymian w rozwój kultury i jej wpływ na współczesną cywilizację <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

		<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, do czego służyły Koloseum i akwedukty - podaje nazwy rzymskich zbiorów praw - wymienia przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> budowy akweduktów - omawia najważniejsze zasady prawne obowiązujące w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> rzymskiej literatury i historii 		<ul style="list-style-type: none"> problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
8. Pierwsi chrześcijanie	<ul style="list-style-type: none"> - Palestyna w czasach rzymskich - Jezus i jego nauki - powstanie i rozwój chrześcijaństwa - symbole chrześcijańskie - zasady wiary chrześcijańskiej - prześladowania pierwszych chrześcijan - zwycięstwo religii chrześcijańskiej - podziały w Kościele chrześcijańskim 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 7–4 r. p.n.e. - opisuje działalność i znaczenie postaci: Heroda Wielkiego, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu - poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, apostołowie, chrześcijaństwo, Pismo Święte, Ewangelia, katolicy, papież - charakteryzuje działalność Jezusa z Galilei - wymienia imiona autorów Ewangelii - omawia najważniejsze zasady wiary chrześcijańskiej - określa symbole chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 303–304 r., 313 r., 392 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Trajan, Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: chrystogram, teologia, sobór, heretyk, zabobon - przedstawia okoliczności, w których chrześcijaństwo stało się religią panującą w Rzymie - lokalizuje na mapie zasięg chrześcijaństwa do V w. n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa sytuację narodu żydowskiego pod panowaniem Rzymian - omawia działalność apostołów - wyjaśnia przyczyny popularności chrześcijaństwa w starożytnym Rzymie - podaje przyczyny prześladowań chrześcijan - wymienia nazwy odłamów religii chrześcijańskiej - podaje nazwy ksiąg wchodzących w skład Nowego Testamentu 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje organizację Kościoła chrześcijańskiego w pierwszych wiekach jego istnienia - wskazuje przyczyny i konsekwencje sporów wewnątrz Kościoła chrześcijańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę chrześcijaństwa w Cesarstwie Rzymskim Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
9. Koniec świata starożytnego	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys cesarstwa rzymskiego - podział cesarstwa - wędrówka ludów - Hunowie - upadek cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 395 r., 476 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 451 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Atylla Dioklecjan Odoaker, Romulus Augustulus 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim w III i IV w. - wskazuje przejawy kryzysu w państwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje próby reform podejmowane przez cesarzy rzymskich: Dioklecjana, Konstantyna i 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny wpływu wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku cesarstwa

	zachodniorzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, barbarzyńcy - wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego na część wschodnią i zachodnią - wymienia nazwy plemion barbarzyńskich atakujących cesarstwo - lokalizuje na mapie tereny cesarstwa objęte wędrówką ludów 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Wandal, Hun - określa wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa sytuację Rzymu w czasie wędrówki ludów - opisuje tryb życia Hunów - wyjaśnia, w jaki sposób barbarzyńcy przyczynili się do zniszczenia Rzymu 	Teodozjusza	<ul style="list-style-type: none"> - omawia symboliczne znaczenie daty 476 r. 	<p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	---------------------	--	--	--	-------------	--	---

ROZDZIAŁ IV: POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA

1. Bizancjum	<ul style="list-style-type: none"> - sytuacja w Bizancjum po upadku Rzymu - panowanie Justyniana I Wielkiego - wzrost znaczenia Konstantynopola - Hagia Sophia - kultura i nauka w Bizancjum - początki rozłamu w Kościele chrześcijańskim 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 395 r. - określa, kim był i czym zasłynął Justynian I Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sophia, katolicyzm, prawosławie - lokalizuje na mapie Konstantynopol i cesarstwo bizantyjskie - wymienia nazwy terytoriów podbitych przez Justyniana 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 330 r., 527 r. - poprawnie posługuje się terminami: ogień grecki, ikona, bazylika - prezentuje osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i nauki - określa wpływ warunków geograficznych na znaczenie Konstantynopola - poprawnie stosuje nazwy <i>katolicyzm</i> i <i>prawosławie</i> dla poszczególnych odłamów Kościoła chrześcijańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności powstania Konstantynopola - wymienia reformy wprowadzone przez Justyniana I Wielkiego - omawia ustrój Bizancjum - opisuje wygląd świątyni Hagia Sophia - wyjaśnia znaczenie określenia <i>Nowy Rzym</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Bizancjum po upadku Rzymu - określa czynniki decydujące o sile militarnej Bizancjum - przedstawia sytuację Kościoła chrześcijańskiego po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
2. Początki islamu	<ul style="list-style-type: none"> - Arabowie - działalność 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 622 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 630 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę Arabów w 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje związki między

	<p>Mahometa</p> <ul style="list-style-type: none"> - islam – zasady wiary - meczet - podboje arabskie - nauka i kultura Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: islam, Allah, muzułmanie, hidżra, Koran, meczet, minaret - lokalizuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta: Mekkę i Medynę - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - opisuje warunki życia i zajęcia Arabów - wymienia filary wiary arabskiej 	<p>r., 632 r., 711 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Mahometa - poprawnie posługuje się terminami: szariat, dżihad, świątynia Kaaba, kalif, arabeska - wskazuje na mapie kierunki i zasięg podbojów Arabów - prezentuje osiągnięcia arabskie w dziedzinie kultury i nauki 	<p>których doszło do powstania islamu</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje wygląd meczetu - omawia organizację państwa arabskiego - charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych narodów 	<p>rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostrzega znaczenie idei świętej wojny dla rozprzestrzeniania się religii arabskiej 	<p>islamem, chrześcijaństwem i judaizmem</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
3. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> - Europa zachodnia po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - Merowingowie i Karolingowie - Karol Wielki i odnowienie cesarstwa na zachodzie - kultura, nauka i sztuka w państwie Franków 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 800 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Pepin Krótki, Karol Wielki - poprawnie posługuje się terminami: majordom, marchia, margrabia, hrabia, hrabstwo - lokalizuje na mapie pierwotne siedziby Franków - opisuje życie codzienne i zajęcia Franków - określa zasięg terytorialny państwa Franków - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 496 r., 732 r., 814 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Chlodwig, Karol Młot, Einhard - poprawnie posługuje się terminami: arianizm, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła, retoryka, dialektyka, kaligrafia, manuskrypt, miniatura - wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga - przedstawia rozwój kultury i nauki za panowania Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sytuację polityczną w Europie zachodniej po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - omawia organizację państwa Franków - opisuje sposób przejścia władzy w państwie Franków przez dynastię Karolingów - prezentuje dokonania Karola Wielkiego - określa znaczenie koronacji cesarskiej Karola 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Franków w bitwie pod Poitiers - uzasadnia słuszność określenia <i>renesans karoliński</i> dla zmian w kulturze i nauce, które nastąpiły w VIII i IX w. - ocenia wpływ Karola Wielkiego na proces kształtowania się średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia związek między rozwojem kultury i nauki a utrzymaniem silnego państwa <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>4. Rzesza Ottonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podział państwa Franków - cesarstwo Ottonów - Otton I i Otton III - idea uniwersalizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 843 r., 962 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Otton I, Otton III - poprawnie posługuje się terminami: traktat w Verdun, uniwersalizm - wymienia postanowienia traktatu w Verdun - lokalizuje na mapie państwa powstałe w wyniku podziału monarchii Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli: Ludwik Pobożny, Ludwik Niemiecki, Karol Łysy, Lotar, Henryk II - poprawnie posługuje się terminem: Rzesza Niemiecka, - wyjaśnia, w jaki sposób powstała Rzesza Niemiecka - omawia znaczenie koronacji cesarskiej Ottona I - tłumaczy, na czym polega idea uniwersalizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do podziału państwa Karola Wielkiego - omawia dokonania Ottona I i Ottona III - opisuje politykę następców Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa niemieckiego po wygaśnięciu dynastii Karolingów - ocenia rolę Ottona I i Ottona III w kształtowaniu się średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych losów politycznych Europy Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>5. Najazdy Normanów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Normanowie – życie i zajęcia ludności - religia Normanów - podboje wikingów - powstanie państw skandynawskich - okoliczności pojawienia się Normanów w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zasłynął Wilhelm Zdobywca - poprawnie posługuje się terminem Normanowie (wikingowie) - lokalizuje na mapie siedziby Normanów - omawia warunki naturalne i położenie geograficzne Półwyspu Skandynawskiego - opisuje warunki życia i zajęcia ludności normańskiej - wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów - wymienia państwa powstałe na terenie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1066 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Leif Eriksson, Robert Giscard - poprawnie posługuje się terminami: runy, drakkary, snekkary, kościół klepkowy - podaje przyczyny wypraw organizowanych przez Normanów - omawia osiągnięcia Normanów w dziedzinie sztuki i rzemiosła 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia system wierzeń Normanów - opisuje wygląd łodzi wikingów i uzbrojenia wojowników normańskich - wskazuje czynniki, które zadecydowały o sukcesie podbojów normańskich - opisuje okoliczności, w których Normanowie pojawili się w Ameryce 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje okoliczności, w których doszło do powstania państw skandynawskich - dostrzega związek między przyjęciem chrześcijaństwa a zaprzestaniem wypraw rabunkowych Normanów 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ najazdów Normanów na kształt średniowiecznej Europy Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

		Skandynawii				
6. Słowianie i Węgrzy	<ul style="list-style-type: none"> - wędrówka Słowian - pierwsze państwa słowiańskie - działalność Cyryla i Metodego - najazdy Węgrów - powstanie Rusi 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli Cyryl i Metody - poprawnie posługuje się terminem Słowianie - dokonuje podziału Słowian na grupy (zachodnią, wschodnią, południową) - wskazuje na mapie położenie pierwszych państw słowiańskich i Węgiei - omawia warunki życia i zajęcia Słowian 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IV–V w., VII w., IX w., 863 r., 955 r., 988 r., 1001 r. - przedstawia dokonania postaci: Samona, Rościława, Świętopelka, Włodzimierza Wielkiego, Stefana Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: głagolica, cyrylica, latopis, Lechowe Pole 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich - wymienia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich i państwa węgierskiego - opisuje działalność misyjną Cyryla i Metodego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla utrzymania i rozwoju państwowości słowiańskiej miała decyzja władców o przyjęciu chrztu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Włodzimierza Wielkiego i Stefana Wielkiego - charakteryzuje okoliczności powstania państwa ruskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje warunki tworzenia się i rozwoju pierwszych państw słowiańskich Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
7. Między papieżem a cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys kościoła w X w. - reforma kościoła - schizma wschodnia - spór o inwestyturę 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1054 r., 1122 r. - przedstawia dokonania postaci: Grzegorza VII i Henryka IV - poprawnie posługuje się terminami: schizma wschodnia, prawosławie, inwestytura, konkordat wormacki - wymienia przejawy kryzysu w Kościele w X w. - lokalizuje na mapie Cluny - wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1075 r., 1077r. - określa, kim był i czym zasłynął Sylwester II - poprawnie posługuje się terminami: Cluny, dyktat papieski, prawo kanoniczne, ekskomunika, prawosławie, Canossa, synod - omawia przyczyny i konsekwencje schizmy wschodniej dla Kościoła i jego wyznawców 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Kościele chrześcijańskim w X w. - omawia dokonania papieża Sylwestra II - przedstawia okoliczności, w których doszło do schizmy wschodniej - opisuje przebieg sporu i sposób, w jaki został rozwiązany - podaje najistotniejsze treści zawarte w Dyktacie papieskim Grzegorza 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - tłumaczy znaczenie powiedzenia: „pójść do Cannosy” 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła konfliktów w Kościele w okresie wczesnego średniowiecza Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w

		zasięg wpływów Kościoła katolickiego i prawosławnego		VII		czasie zajęć
ROZDZIAŁ V: POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> - kultury archeologiczne na ziemiach polskich - Biskupin - gospodarka ziem polskich - religia Słowian 			<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultur archeologicznych na ziemiach polskich - poprawnie postępuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, kultura archeologiczna, dymarka - przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich - opisuje wygląd osady w Biskupinie - omawia warunki naturalne panujące na ziemiach polskich - lokalizuje na mapie Biskupin - wskazuje na mapie siedziby plemion słowiańskich - omawia system wierzeń słowiańskich - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega trudność w badaniu historii kultur archeologicznych na ziemiach polskich - wymienia nazwy kultur archeologicznych obecnych na ziemiach polskich - charakteryzuje kontakty gospodarcze mieszkańców ziem polskich z przedstawicielami cywilizacji śródziemnomorskich 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia poziom rozwoju cywilizacyjnego ziem polskich w odniesieniu do reszty Europy <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

<p>2. Początki państwa polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - plemiona polskie - państwo Mieszka I - organizacja państwa Mieszka I - chrzest Polski - Dagome iudex - podboje Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 966 r., 972 r. - przedstawia dokonania Mieszka I - poprawnie posługuje się terminami: drużyna książęca, woj, danina - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie i wskazuje na mapie ich siedziby - lokalizuje na mapie główne grody w państwie Mieszka I - opisuje okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IX w., 991 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Ibrahım ibn Jakub, Jordan, Dobrawa - poprawnie posługuje się terminami: „Geograf Bawarski”, szyszak, kolczuga, Dagome iudex, kmieć, ludność służebna - wymienia korzyści wynikające z przyjęcia chrztu - określa, jakie informacje znalazły się w dokumencie Dagome iudex - prezentuje rozwój terytorialny państwa Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich na ziemiach polskich - przedstawia okoliczności powstania państwa polskiego - opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej - charakteryzuje strukturę społeczną w państwie Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie decyzji Mieszka I o przyjęciu chrztu - tłumaczy, dlaczego książę przyjął chrzest z rąk czeskich - określa przyczyny powstania dokumentu Dagome iudex 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia kierunki rozwoju państwa polskiego u progu jego istnienia <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>3. Państwo Bolesława Chrobrego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Bolesława Chrobrego - misja św. Wojciecha - zjazd gnieźnieński - gród w Gnieźnie - podboje Bolesława Chrobrego - koronacja królewska 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 997 r., 1000 r., 1002–1018 r., 1025r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, Otton III, Gall Anonim - poprawnie posługuje się terminami: relikwie, metropolia, kanonizacja, włócznia św. Maurycego, gród - opisuje przebieg misji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zasłynęli: Oda, Radzim Gaudenty, Thietmar, Henryk II, Świętopełk - poprawnie posługuje się terminami: kasztelan, czynszownik, Grody Czerwieńskie - omawia postanowienia pokoju w Budziszynie - opisuje wygląd Gniezna w czasach Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego - omawia dokonania Bolesława Chrobrego - charakteryzuje organizację państwa polskiego za panowania Bolesława - porównuje relacje źródłowe na temat zjazdu władców w 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje żywot św. Wojciecha na podstawie płaskorzeźb na drzwiach katedry gnieźnieńskiej - wyjaśnia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

		<p>św. Wojciecha</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego 		<p>1000 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 		<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>4. Kryzys i odbudowa państwa Piastów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Mieszka II - upadek państwa polskiego - rządy Kazimierza Odnowiciela i odbudowa państwa polskiego - panowanie Bolesława Śmiałego - Polska w sporze o inwestyturę między cesarstwem a papieżem - konflikt króla Bolesława z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1025 r., 1076 r., 1079 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław ze Szczepanowa - poprawnie posługuje się terminami: trybut, denar - wymienia przyczyny kryzysu i upadku państwa polskiego w XI w. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1034 r., 1039 r., - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bezprym, Konrad II, Jarosław Mądry, Miećław, Brzetysław - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu między królem a biskupem - opisuje przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sytuację w państwie polskim po śmierci Bolesława Chrobrego - omawia działalność Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego - porównuje relacje źródłowe na temat sporu między królem Bolesławem a biskupem Stanisławem - wyjaśnia, dlaczego w sporze o inwestyturę Bolesław Śmiały opowiedział się po stronie papieża 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny skutków polityki zagranicznej prowadzonej przez Bolesława Śmiałego - ocenia obiektywizm źródeł historycznych dotyczących wydarzeń z 1079 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje problemy w interpretacji dziejów panowania pierwszych Piastów <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>5. Panowanie Bolesława Krzywoustego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Władysława Hermana - konflikt między Bolesławem a Zbigniewem - najazd niemiecki na ziemie polskie - podbój Pomorza - statut Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1138 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Władysław Herman, Bolesław Krzywousty, Władysław Wygnaniec, Kazimierz Sprawiedliwy - poprawnie posługuje się terminami: wojewoda, statut, seniorat, senior, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1102 r., 1108 r., 1109 r., 1116 r., 1124 r. - określa, kim byli i czym zasłynęli: Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski, Zbigniew, Sieciech, Henryk V - wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa polskiego za panowania Władysława Hermana - przedstawia okoliczności najazdu niemieckiego na Polskę - wymienia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje podbój i chrystianizację Pomorza - wyjaśnia znaczenie przyłączenia Pomorza do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia i ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie

	- początki rozbicia dzielnicowego	dzielnica senioralna - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Krzywoustego - lokalizuje na mapie grody oblegane przez Niemców - wymienia postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego	sporu między Bolesławem Krzywoustym a Zbigniewem - wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i ziemie przyznane poszczególnym synom i wdowie po Bolesławie Krzywoustym	powstania statutu Bolesława Krzywoustego		i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	-----------------------------------	---	--	--	--	---

Wiedza o społeczeństwie

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: Ja i moje otoczenie						
1. Ja, czyli kto?	- tożsamość - tożsamość osobista i społeczna - samoocena - praca nad sobą - styl życia - aktywny i bierny styl życia - sposoby spędzania wolnego czasu - samorealizacja - konsumpcyjny styl życia - współczesne autorytety	- wyjaśnia terminy: samoocena, samorealizacja, autorytet - dokonuje samooceny - tłumaczy, czym jest styl życia - podaje przykłady aktywnego i biernego spędzania wolnego czasu	- wyjaśnia terminy: tożsamość, konsumpcjonizm - wymienia elementy tożsamości - odróżnia tożsamość osobistą od społecznej - charakteryzuje własny styl życia - omawia różnice pomiędzy aktywnym i biernym stylem życia - wskazuje współczesne autorytety	- podejmuje działania mające na celu eliminację swoich wad i wykorzystywanie atutów - wymienia czynniki kształtujące styl życia - przedstawia negatywne i pozytywne strony konsumpcyjnego stylu życia, na podstawie tekstu źródłowego - wyjaśnia terminy: konformizm, nonkonformizm	- wskazuje sposoby poprawienia samooceny - uzasadnia, jaki sposób spędzania wolnego czasu jest najkorzystniejszy dla człowieka - wskazuje osobę, którą uważa za autorytet, i uzasadnia swój wybór	- omawia negatywne skutki zaniżonej lub zawyżonej samooceny - odróżnia autorytety rzeczywiste od pozornych
2. Człowiek istotą społeczną	- socjalizacja - czynniki ułatwiające i utrudniające socjalizację - role społeczne - konflikt ról	- tłumaczy, co to znaczy, że człowiek jest istotą społeczną - wlicza pełnione przez siebie role społeczne	- wyjaśnia termin: socjalizacja - wymienia role społeczne, jakie może odgrywać człowiek	- wyjaśnia, co decyduje o dobrych relacjach z innymi ludźmi - określa, w jakich sytuacjach człowiek może utracić swoją indywidualność, na	- wskazuje czynniki sprzyjające socjalizacji i ją ograniczające	- wymienia przyczyny konfliktu ról społecznych

				podstawie tekstu źródłowego		
3. Porozumiewamy się	<ul style="list-style-type: none"> - komunikacja werbalna i niewerbalna - nadawca i odbiorca - zasady skutecznej komunikacji - mowa ciała - umiejętność publicznych wystąpień - prowadzenie dyskusji i debaty - praca zespołowa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega komunikacja werbalna i niewerbalna - prowadzi rozmowę w sposób kulturalny - wskazuje sposoby podejmowania decyzji w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje zasady skutecznego porozumiewania się - wymienia podstawowe zasady publicznych wystąpień 	<ul style="list-style-type: none"> - przekazuje komunikat w sposób werbalny i niewerbalny - odczytuje w sposób prawidłowy gesty rozmówcy - określa reguły przemawiania w sytuacjach oficjalnych - podaje zalety pracy zespołowej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie mowy ciała w akcie komunikacji - uczestniczy w dyskusji lub debacie na wybrany temat 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje publicznie przygotowane wystąpienie - tłumaczy, na czym polega debata oksfordzka
4. Nie taki konflikt straszny	<ul style="list-style-type: none"> - przyczyny powstawania konfliktów - najczęstsze sytuacje konfliktowe - sposoby rozwiązywania konfliktów - skuteczne prowadzenie negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: konflikt, negocjacje, kompromis - podaje przykłady sytuacji konfliktowych w codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różne typy zachowań i postaw w sytuacjach konfliktowych - wskazuje sposoby rozwiązywania konfliktów - tłumaczy, na czym polega konflikt pokoleń, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa najczęstsze przyczyny konfliktów we współczesnym świecie - wskazuje problemy, z którymi najczęściej wiąże się konflikt pokoleń, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje negatywne skutki różnych zachowań w sytuacjach konfliktowych 	<ul style="list-style-type: none"> - symuluje prowadzenie mediacji pomiędzy zwaśnionymi stronami
5. Grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - zbiorowość a grupa społeczna - przyczyny powstawania grup społecznych - podział grup społecznych - hierarchia w grupie - rodzina jako podstawowa grupa społeczna - funkcje rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest zbiorowość, a czym – grupa społeczna - podaje nazwy grup społecznych, do których należy - wymienia funkcje rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę kontaktów i więzi z innymi ludźmi w życiu człowieka - przedstawia podział grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści płynące z przynależności do różnych grup społecznych - dostrzega wpływ grupy na jednostkę - charakteryzuje współczesny model rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia hierarchię grupy - przedstawia cechy, jakie powinien mieć przywódca grupy - tłumaczy, na czym polega wartość i rola rodziny oraz specyfika więzi rodzinnych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: rodzina niepełna, rodzina przybrana, rodzina zastępcza
6. Życie szkoły	<ul style="list-style-type: none"> - władze szkolne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> - określa zadania 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wybrany

	<ul style="list-style-type: none"> - statut szkoły - prawa i obowiązki ucznia - zadania samorządu uczniowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> statut szkoły - wymienia podstawowe prawa i obowiązki ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> władz szkoły - podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> poszczególnych organów władz szkoły - przedstawia historię swojej szkoły i biografię jej patrona 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnego uczestniczenia w życiu szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> problem swojej społeczności szkolnej i wskazuje sposoby jego rozwiązania
7. Normy i zasady	<ul style="list-style-type: none"> - formalne i nieformalne normy społeczne - funkcje norm społecznych - prawa obywatelskie - tolerancja i rodzaje nietolerancji - dyskryminacja osób i grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje podstawowe zasady i normy współżycia społecznego - wymienia podstawowe prawa obywatelskie Polaków - omawia przyczyny dyskryminacji w szkole 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego należy przestrzegać norm społecznych - tłumaczy, na czym polega tolerancja i nietolerancja - podaje przyczyny nietolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady postępowania zgodne z określonymi normami - omawia skutki nieprzestrzegania norm społecznych - przedstawia prawa i wolności obywatelskie Polaków - określa, czym zajmuje się Rzecznik Praw Obywatelskich w Polsce - wyjaśnia termin: wolność słowa - rozpoznaje zagrożenia związane z nietolerancją, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, które normy społeczne uważa za najważniejsze - wymienia przykłady nietolerancji we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sposoby zapobiegania dyskryminacji w szkole
Rozdział II: Naród i społeczeństwo						
1. Mój udział w życiu społecznym	<ul style="list-style-type: none"> - społeczność - społeczność lokalna - tradycja lokalna - lokalne stowarzyszenia i organizacje - potrzeby człowieka i ich podział - hierarchia potrzeb 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: społeczność, społeczność lokalna - tłumaczy, czym są potrzeby - wskazuje potrzeby niższego i wyższego rzędu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy składające się na tradycję lokalną swojego miejsca zamieszkania - podaje informacje na temat swojej najbliższej okolicy - wymienia różne sposoby realizacji tej samej potrzeby 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści płynące z życia w społeczności - podaje przykłady stowarzyszeń i organizacji lokalnych - charakteryzuje działalność lokalnego stowarzyszenia, na podstawie tekstu źródłowego - przedstawia hierarchię potrzeb według A. Masłowa 	<ul style="list-style-type: none"> - określa zadania lokalnych stowarzyszeń i organizacji - omawia problemy występujące w społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - inicjuje działania mające na celu rozwiązanie lokalnych problemów
2. Razem stanowimy naród	<ul style="list-style-type: none"> - naród - tożsamość 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: naród 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: tożsamość narodowa, 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady polskiego dziedzictwa 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia etapy powstawania narodu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zalety uczestnictwa w

	<p>narodowa</p> <ul style="list-style-type: none"> - dziedzictwo narodowe - symbole narodowe i ich historia - kształtowanie się narodu polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia polskie symbole narodowe 	<p>dziedzictwo narodowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje daty polskich świąt narodowych - omawia czynniki sprzyjające kształtowaniu się narodów 	<p>narodowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa rolę symboli narodowych 	<p>polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego utrata niepodległości i okres zaborów wpłynęły na kształtowanie świadomości narodowej Polaków 	<p>tworzeniu kultury narodowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia dobre oraz złe strony wielonarodowości
3. Od patriotyzmu do szowinizmu	<ul style="list-style-type: none"> - ojczyzna - mała ojczyzna - patriotyzm - patriotyzm lokalny - nacjonalizm, szowinizm, rasizm, kosmopolityzm - stereotypy narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: ojczyzna, patriotyzm - przedstawia obowiązki obywateli wobec ojczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega patriotyzm lokalny - wymienia rodzaje patriotyzmu, na podstawie tekstu źródłowego - charakteryzuje różne postawy patriotyczne – nacjonalizm, szowinizm i kosmopolityzm - określa, czym jest stereotyp i wymienia jego cechy - wyjaśnia, czym był Holocaust 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice pomiędzy patriotyzmem a nacjonalizmem i szowinizmem 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje współczesne formy patriotyzmu - omawia przyczyny Holocaustu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie stereotypu w odniesieniu do narodów - podaje przykłady pozytywnych stereotypów narodowych
4. Mniejszości narodowe	<ul style="list-style-type: none"> - mniejszości narodowe i etniczne - prawa mniejszości narodowych i etnicznych - emigracja i imigracja - Polonia na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: mniejszości narodowe, mniejszości etniczne - wymienia mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce - uzasadnia konieczność poszanowania odrębności kulturowej mniejszości narodowych - wskazuje największe skupiska Polonii na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia prawa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce - wskazuje na mapie państwo, w którym znajduje się największe skupisko Polonii - podaje czynniki wpływające na kształtowanie poczucia odrębności kulturowej, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje więzi łączące Polonię z państwem i narodem polskim - wymienia dziedziny aktywności Polonii - omawia pozytywne i negatywne skutki emigracji Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosunek Polaków do mniejszości narodowych
5. Społeczeństwo i hierarchia	<ul style="list-style-type: none"> - społeczeństwo - społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: globalna wioska 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje klasy i warstwy społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje funkcjonowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega awans

społeczna	informacyjne - globalna wioska - klasy i warstwy społeczne - awans społeczny i degradacja społeczna	- wymienia klasy społeczne	- tłumaczy, czym jest społeczeństwo informacyjne - wskazuje różnice między życiem społeczeństwa pierwotnego i współczesnego - charakteryzuje klasę średnią	- wymienia korzyści wynikające z obecności w społeczeństwie klasy średniej, na podstawie tekstu źródłowego	wybranego społeczeństwa pierwotnego - przedstawia dobre i złe strony przynależności do wybranej klasy społecznej	społeczny i degradacja społeczna
6. Polskie społeczeństwo	- współczesne społeczeństwo polskie - podział klasowy polskiego społeczeństwa	- wymienia klasy społeczne występujące w Polsce	- charakteryzuje współczesne społeczeństwo polskie - przedstawia kwestie związane ze szkolnictwem wyższym w Polsce, na podstawie tekstu źródłowego	- charakteryzuje problemy społeczne występujące w Polsce	- omawia poziom wykształcenia społeczeństwa polskiego - przedstawia korzyści i zagrożenia, jakie niesie ze sobą powszechny dostęp do internetu	- tłumaczy przyczyny małej liczebności polskiej klasy średniej
Rozdział III: Państwo						
1. Po co ludziom państwo?	- państwo - państwa federacyjne i unitarne - cechy państwa - funkcje państwa - obywatelstwo - narodowość	- wyjaśnia termin: państwo - przyporządkowuje Polskę do właściwego rodzaju państwa - wymienia cechy państwa	- podaje nazwy trzech państw federacyjnych i unitarnych - określa funkcje państwa - rozróżnia pojęcia <i>obywatelstwo</i> i <i>narodowość</i>	- omawia cechy państwa - opisuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa - wyjaśnia termin: repatriacja	- wskazuje na mapie państwa federacyjne i unitarne - przedstawia sposoby uzyskania obywatelstwa polskiego	- samodzielnie tworzy definicje państwa federacyjnego i państwa unitarnego - ocenia relacje państwo – obywatel
2. Ustroje polityczne	- państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne - republika - monarchia - system prezydencki, parlamentarny i mieszany	- charakteryzuje ustroje: demokratyczny, autorytarny i totalitarny - wskazuje różnice między monarchią a republiką	- wymienia nazwy dwóch państw demokratycznych, autorytarnych i totalitarnych - podaje nazwy dwóch monarchii i republik - opisuje, na czym polegają mechanizmy wpajania społeczeństwu określonej ideologii, na podstawie tekstu	- charakteryzuje rolę obywateli w państwie demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym - wyjaśnia terminy: ideologia, gospodarka centralnie sterowana, kadencja	- opisuje sposoby powstawania trzech typów ustrojów politycznych - wyjaśnia genezę różnych form rządów - wskazuje na mapie państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne - odszukuje na mapie monarchie i republiki	- rozpoznaje przywódców najważniejszych państw współczesnych - wyjaśnia terminy: indoktrynacja, pucz, system prezydencki, parlamentarny i mieszany

			źródłowego			
3. Demokracja	<ul style="list-style-type: none"> - demokracja bezpośrednia i pośrednia - istota demokracji - termin: prawa człowieka - prawa i wolności obywatelskie w państwie demokratycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia istotę demokracji - wymienia prawa i wolności obywatelskie w państwie demokratycznym - wyjaśnia terminy: radni, posłowie, referendum 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia demokrację bezpośrednią od pośredniej - podaje przykłady zastosowania różnych form demokracji bezpośredniej i pośredniej - tłumaczy, czym jest kultura polityczna, na podstawie tekstu źródłowego - uczestniczy w dyskusji na temat stosowania zasad demokratycznych w życiu codziennym - wyjaśnia terminy: inicjatywa obywatelska, plebiscyt, konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób państwo demokratyczne dba o dobro obywateli - wymienia przykłady praw przysługujących obywatelom w krajach demokratycznych - przyporządkowuje prawa obywateli do odpowiednich kategorii praw 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polegają różne rodzaje demokracji - uzasadnia wyższość demokracji nad innymi ustrojami politycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie kultury politycznej dla funkcjonowania państwa demokratycznego
4. Zalety i wady demokracji	<ul style="list-style-type: none"> - zalety i wady demokracji - demokracja większościowa i konstytucyjna - dobro państwa a dobro partii 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zalety i wady ustroju demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega demokracja większościowa i demokracja konstytucyjna - wyjaśnia, na czym polegają działania dla dobra państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zagrożenia, które wiążą się z demokracją większościową - przedstawia znaczenie współpracy i kompromisu dla funkcjonowania demokracji, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia pojęcia <i>dobro państwa</i> i <i>dobro partii</i> - wymienia cechy charakteru i osobowości, którymi powinien się odznaczać dobry polityk 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia swoją opinię na temat polskiej demokracji
5. Społeczeństwo obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> - obywatelstwo - inicjatywa obywatelska i społeczeństwo obywatelskie - formy społecznego protestu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: obywatelstwo - wymienia prawa i obowiązki obywatela Polski - omawia cechy charakteryzujące 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega istota społeczeństwa obywatelskiego - przedstawia formy udziału obywateli w życiu publicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy, którymi powinny charakteryzować się osoby chcące brać aktywny udział w życiu społecznym, na podstawie tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: „weto ludowe”, strajk pracowniczy, organizacja pożytku publicznego - uczestniczy w dyskusji dotyczącej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje sposoby rozwiązań problemów lokalnych i ogólnokrajowych z wykorzystaniem różnych form inicjatywy

	- obywatelskie nieposłuszeństwo	dobrego obywatela	- rozróżnia formy społecznego protestu	źródłowego - uzasadnia konieczność udziału obywateli w życiu publicznym	wpływu obywateli na sprawy ważne dla całego państwa	obywatelskiej - prowadzi dyskusję dotyczącą wpływu obywateli na sprawy ważne dla całego państwa
6. Organizacje pozarządowe	- organizacje pozarządowe - wolontariat - stowarzyszenia i fundacje	- rozróżnia trzy sektory życia społecznego - wyjaśnia termin: wolontariat - wyjaśnia termin: organizacja pozarządowa	- wskazuje różnice między działalnością fundacji i stowarzyszenia - omawia zadania organizacji pozarządowych	- przedstawia zasady wolontariatu - tłumaczy, jaką rolę odgrywają w społeczeństwie organizacje non profit, na podstawie tekstu źródłowego	- podaje przykłady organizacji non profit działających w najbliższej okolicy	- wskazuje korzyści wynikające z pracy wolontariuszy dla obywatela i społeczeństwa
7. Patologie w państwie demokratycznym	- demagogia - populizm - przykłady patologii władzy: korupcja, biurokratyżacja, centralizacja	- wymienia patologie władzy - wskazuje przykłady nadmiernej biurokratyżacji	- wyjaśnia terminy: demagogia, populizm - tłumaczy, na czym polegają: korupcja, biurokratyżacja, centralizacja	- rozpoznaje wystąpienie o charakterze populistycznym - wymienia skutki korupcji	- uczestniczy w dyskusji lub debacie na temat sposobów zwalczania patologii władzy	- prowadzi dyskusję lub debatę na temat sposobów zwalczania patologii władzy - opracowuje szkolną kampanię walki z korupcją

Rozdział IV: Mój udział w życiu gospodarczym

1. Po co ludziom pieniądze?	- historia pieniądza - karty płatnicze - konto bankowe - funkcje pieniądza	- wymienia funkcje pieniądza - wyjaśnia, jak należy posługiwać się kartą płatniczą	- przedstawia historię pieniądza - omawia funkcje pieniądza	- uczestniczy w dyskusji na temat przyszłości pieniądza - przedstawia pozytywne strony posiadania karty płatniczej	- wymienia pozytywne i negatywne skutki nieograniczonego dostępu do pieniędzy	- tłumaczy ideę wprowadzania wspólnej europejskiej waluty – euro
2. ABC gospodarki	- gospodarka i jej działy - gospodarka centralnie planowana - gospodarka wolnorynkowa - popyt i podaż - równowaga rynkowa - konkurencja i monopol	- wyjaśnia, czym jest gospodarka - wyjaśnia terminy: konkurencja, monopol	- charakteryzuje poszczególne działy gospodarki - wyjaśnia terminy: popyt, podaż	- wskazuje różnice pomiędzy gospodarką centralnie planowaną i gospodarką wolnorynkową - tłumaczy, na czym polega monopol i konkurencja	- charakteryzuje polską gospodarkę - określa zależność między popytem i podażą	- wyjaśnia, czym jest koniunktura gospodarcza
3. Ekonomia w moim domu	- gospodarstwo domowe	- wyjaśnia, czym jest gospodarstwo	- wymienia rodzaje gospodarstw	- planuje budżet domowy	- określa liczebność i rodzaje	- wymienia zadania rzecznika

	<ul style="list-style-type: none"> - źródła dochodów gospodarstw domowych - budżet domowy - wydatki stałe i zmienne - konsument - prawa konsumenta - obowiązki sprzedawcy - umowa kupna-sprzedaży - gwarancja towaru - reklamacja - dochodzenie praw konsumenta 	<p>domowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia różne źródła dochodów w gospodarstwach domowych - planuje swoje wydatki - wyjaśnia, kim jest konsument - wymienia podstawowe prawa konsumenta - tłumaczy, czym jest gwarancja towaru 	<p>domowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje sposoby zgłaszania reklamacji - wskazuje instytucje zajmujące się ochroną praw konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są wydatki stałe i zmienne - podaje, na co należy zwrócić uwagę przy dokonywaniu zakupu towaru - omawia prawa konsumenta i obowiązki sprzedawcy - prawidłowo wypełnia formularz reklamacyjny 	<p>współczesnych polskich gospodarstw domowych</p>	<p>konsumentów</p> <ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, czym zajmuje się Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
4. Podatki i budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> - idea podatków - rodzaje podatków w Polsce - budżet państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: podatek - uzasadnia potrzebę płacenia podatków - wyjaśnia, czym jest budżet państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje podatków w Polsce - podaje wysokość stawek podatkowych obowiązujących w Polsce - wskazuje źródła dochodów i wydatków państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rodzaje podatków w Polsce - tłumaczy, na czym polega zjawisko „szarej strefy” 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: deficyt budżetowy, NIP, PIT, CIT, VAT - oblicza wysokość podatku dochodowego płaconego przez obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposoby pokrywania deficytu budżetowego - ocenia skalę podatkową obowiązującą w Polsce na tle innych państw - przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów państwa
5. System bankowy	<ul style="list-style-type: none"> - system pieniężny - rodzaje banków i ich specyfika - usługi bankowe - reklama usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: waluta, konto bankowe, lokata, kredyt - określa istotę działalności banków 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: emisja, NBP, Rada Polityki Pieniężnej - omawia prawo popytu i podaży 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje szanse i zagrożenia wynikające z korzystania z różnorodnych usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zadania Narodowego Banku Polskiego i Rady Polityki Pieniężnej - określa czynniki kształtujące prawo popytu i podaży - omawia rolę reklamy w sektorze bankowym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co wpływa na tworzenie systemu pieniężnego w danym państwie - porównuje i ocenia jakość usług bankowych - prezentuje ofertę wybranych banków internetowych
6. Giełda papierów wartościowych	<ul style="list-style-type: none"> - giełda i jej rodzaje - rodzaje papierów wartościowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: giełda, makler, akcja, obligacja 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: indeks giełdowy, hossa, bessa 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy miast, w których znajdują się największe 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, na czym polega praca maklera i gra na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukuje w internecie informacje o wynikach indeksów

	- specyfika gry na giełdzie		- wskazuje różnice między akcjami a obligacjami	współczesne giełdy papierów wartościowych	- ocenia ryzyko związane z grą na giełdzie	giełdowych - przedstawia zasady funkcjonowania funduszy inwestycyjnych
7. Ożywienie gospodarcze i kryzys	- warunki rozwoju gospodarczego państwa - przyczyny kryzysu gospodarczego - wpływ władz państwowych na rozwój gospodarczy - produkt krajowy brutto i inne wskaźniki gospodarki: produkt narodowy brutto, produkt krajowy brutto na osobę	- wyjaśnia terminy: koniunktura, recesja, inflacja - wymienia skutki ożywienia i kryzysu gospodarczego dla obywateli	- wyjaśnia terminy: produkt krajowy brutto, produkt krajowy brutto na osobę - tłumaczy, za pomocą jakich wskaźników można ocenić stan gospodarki	- określa czynniki wpływające na ożywienie i kryzys gospodarczy w państwie - wymienia skutki ożywienia i kryzysu gospodarczego dla państwa i przedsiębiorców - wskazuje szanse i zagrożenia wynikające z ingerencji władz państwowych w gospodarkę danego kraju	- odszukuje w rocznikach statystycznych i internecie informacje o wartości wskaźników stanu gospodarki w Polsce - opisuje mechanizm powstawania inflacji	- ocenia aktualny stan polskiej gospodarki - porównuje obecny stan polskiej gospodarki z sytuacją gospodarczą w innych krajach Unii Europejskiej - porównuje wskaźniki poziomu polskiej gospodarki ze wskaźnikami stanu gospodarki innych państw

Matematyka

OCENA DOPUSZCZAJĄCA

I DZIAŁ; LICZBY I DZIAŁANIA

UCZEŃ:

- zna pojęcie liczby naturalnej , całkowitej , wymiernej
- rozumie rozszerzenie osi liczbowej na liczby ujemne
- umie porównywać liczby wymierne
- umie zaznaczyć liczbę wymierną na osi liczbowej
- umie zamieniać ułamek zwykły na dziesiętny i odwrotnie
- zna pojęcia: rozwinięcie dziesiętne skończone , nieskończone i okres
- zna sposób zaokrąglania liczb
- zna algorytm dodawania i odejmowania liczb wymiernych dodatnich
- umie dodawać i odejmować liczby wymierne dodatnie zapisane w jednakowej postaci
- zna algorytm mnożenia i dzielenia liczb wymiernych dodatnich
- umie podać liczbę odwrotną do danej

- umie mnożyć i dzielić przez liczbę naturalną
- umie obliczać ułamek danej liczby naturalnej
- zna kolejność wykonywania działań
- umie dodawać, odejmować, mnożyć i dzielić dwie liczby ujemne i o różnych znakach
- zna pojęcie liczb przeciwnych
- umie odczytać z osi liczbowej liczby spełniające określony warunek
- umie opisać zbiór liczb za pomocą nierówności
- umie zaznaczyć na osi liczby spełniające określoną nierówność
- zna pojęcie odległości między dwiema liczbami na osi liczbowej
- umie na podstawie rysunku osi liczbowej określić odległość między liczbami

II DZIAŁ: PROCENTY

UCZEŃ:

- zna pojęcie procentu
- rozumie potrzebę stosowania procentów w życiu codziennym
- umie wskazać przykłady zastosowań procentów w życiu codziennym
- umie zamienić procent na ułamek
- zna pojęcie diagramu procentowego
- umie z diagramów odczytać potrzebne informacje
- rozumie pojęcia podwyżka (obniżka) o pewien procent
- wie jak obliczyć podwyżkę (obniżkę) o pewien procent

III DZIAŁ: FIGURY NA PŁASZCZYŹNIE

UCZEŃ:

- zna podstawowe pojęcia: punkt, prosta, odcinek
- zna pojęcie prostych prostopadłych i równoległych
- umie konstruować odcinek przystający do danego
- zna pojęcie kąta
- zna pojęcie miary kąta
- umie konstruować kąt przystający do danego
- zna rodzaje kątów
- zna pojęcie wielokąta
- zna sumę miar kątów wewnętrznych trójkąta
- zna definicję figur przystających
- umie wskazać figury przystające
- zna definicję prostokąta i kwadratu
- umie rozróżniać poszczególne rodzaje czworokątów
- umie rysować przekątne

- zna jednostki miary pola
- zna wzór na pole prostokąta i kwadratu
- umie obliczać pole prostokąta , którego boki wyrażone są w tych samych jednostkach
- zna wzory na obliczanie pól powierzchni wielokątów
- umie obliczać pola wielokątów
- umie narysować układ współrzędnych
- zna pojęcie układu współrzędnych
- umie odczytać współrzędne punktów
- umie zaznaczyć punkty o danych współrzędnych
- umie rysować odcinki w układzie współrzędnych

IV DZIAŁ: WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

UCZEŃ:

- zna pojęcie wyrażenia algebraicznego
- umie budować proste wyrażenia algebraiczne
- umie rozróżnić pojęcia: suma, różnica, iloczyn, iloraz
- zna pojęcie jednomianu
- zna pojęcie jednomianów podobnych
- umie określić współczynniki liczbowe jednomianu
- umie rozpoznać jednomiany podobne
- zna pojęcie sumy algebraicznej
- zna pojęcie wyrazów podobnych
- umie odczytać wyrazy sumy algebraicznej
- umie wskazać współczynniki sumy algebraicznej
- umie przemnożyć każdy wyraz sumy algebraicznej przez liczbę

V DZIAŁ: RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI

UCZEŃ:

- zna pojęcie równania
- zna i rozumie pojęcie rozwiązania równania
- umie sprawdzić , czy dana liczba spełnia równanie
- umie rozwiązywać równania bez stosowania przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- zna pojęcie nierówności i jej rozwiązania
- rozumie pojęcie rozwiązania nierówności
- umie sprawdzić, czy dana liczba spełnia nierówność
- umie rozwiązywać nierówności bez stosowania przekształceń na wyrażeniach algebraicznych

VI DZIAŁ: PROPORCJONALNOŚĆ

UCZEŃ :

- umie podać przykłady proporcji

VII DZIAŁ: SYMETRIE

UCZEŃ:

- zna pojęcie punktów symetrycznych względem prostej
- umie rozpoznawać figury symetryczne względem prostej
- zna pojęcie figur symetrycznych względem prostej
- umie wykreślić punkt symetryczny do danego
- umie rysować figury w symetrii osiowej, gdy figura i oś nie mają punktów wspólnych
- zna pojęcie osi symetrii figury
- umie podać przykłady figur, które mają oś symetrii
- zna pojęcie symetralnej odcinka
- umie konstruować symetralną odcinka
- umie konstrukcyjnie znajdować środek odcinka
- umie konstruować dwusieczną kąta
- zna pojęcie punktów symetrycznych względem punktu
- umie rozpoznawać figury symetryczne względem punktu
- umie wykreślić punkt symetryczny do danego
- umie rysować figury w symetrii środkowej, gdy środek symetrii nie należy do figury

OCENA DOSTATECZNA

I DZIAŁ: LICZBY I DZIAŁANIA

UCZEŃ:

- rozumie pojęcie zbioru liczb wymiernych
- umie znajdować liczbę wymierną leżącą pomiędzy dwiema na osi liczbowej
- umie zapisać liczby wymierne w postaci rozwinięć dziesiętnych skończonych i nieskończonych okresowych
- zna warunek konieczny zamiany ułamka zwykłego na dziesiętny skończony
- umie porównywać liczby wymierne
- umie określić na podstawie rozwinięcia dziesiętnego, czy dana liczba jest wymierną
- rozumie potrzebę zaokrąglania liczb
- umie zaokrąglić liczbę do danego rzędu
- umie zaokrąglić liczbę o rozwinięciu dziesiętnym nieskończonym okresowym do danego rzędu
- umie szacować wyniki działań
- umie dodawać i odejmować liczby wymierne dodatnie zapisane w różnych postaciach
- umie mnożyć i dzielić liczby wymierne dodatnie
- umie obliczać liczbę na podstawie danego jej ułamka

- umie wykonywać działanie łączne na liczbach wymiernych dodatnich
- umie obliczać potęgi liczb wymiernych
- umie stosować prawa działań
- umie zapisać nierówność, jaką spełniają liczby z zaznaczonego na osi liczbowej zbioru
- umie obliczyć odległość między liczbami na osi liczbowej

II DZIAŁ: PROCENTY

UCZEŃ:

- umie zamieniać ułamek na procent
- umie zamienić liczbę wymierną na procent
- umie określić procentowo zaznaczoną część figury i zaznaczyć procent danej figury
- rozumie potrzebę stosowania diagramów do wizualizacji informacji
- zna sposób obliczania jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie obliczyć jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie obliczyć procent danej liczby
- umie obliczyć podwyżkę (obniżkę) o pewien procent
- umie obliczyć liczbę na podstawie jej procentu
- zna i rozumie określenie punkty procentowe

III DZIAŁ: FIGURY NA PŁASZCZYŹNIE

UCZEŃ:

- umie kreślić proste i odcinki prostopadłe przechodzące przez dany punkt
- umie podzielić odcinek na połowy
- zna nazwy kątów utworzonych przez dwie przecinające się proste oraz kątów utworzonych pomiędzy dwiema prostymi równoległymi przeciętymi trzecią prostą i związki między nimi
- umie obliczyć miary kątów przyległych (wierzchołkowych, odpowiadających , naprzemianległych), gdy dana jest miara jednego z nich
- umie kreślić poszczególne rodzaje trójkątów
- umie obliczać na podstawie rysunku miary kątów w trójkącie
- zna cechy przystawania trójkątów
- umie konstruować trójkąt o danych trzech bokach
- zna definicję trapezu, równoległoboku i rombu
- umie podać własności czworokątów
- umie rysować wysokości czworokątów
- umie obliczać miary kątów w poznanych czworokątach
- zna zależności pomiędzy jednostkami pola
- umie zamieniać jednostki
- umie obliczać pole prostokąta, którego boki są wyrażone w różnych jednostkach
- umie rysować wielokąty w układzie współrzędnych

- umie obliczyć długość odcinka równoległego do jednej z osi układu współrzędnych

IV DZIAŁ: WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

UCZEŃ:

- rozumie zasadę nazywania wyrażeń algebraicznych
- umie budować i odczytywać wyrażenia algebraiczne
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia bez jego przekształcania dla zmiennych wymiernych
- umie porządkować jednomiany
- rozumie zasadę przeprowadzania redukcji wyrazów podobnych
- umie zredukować wyrazy podobne
- umie opuścić nawiasy
- umie rozpoznawać sumy algebraiczne przeciwne
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie przemnożyć każdy wyraz sumy algebraicznej przez jednomian
- umie podzielić sumę algebraiczną przez liczbę wymierną
- umie wyłączyć wspólny czynnik przed nawias
- umie zapisać sumę w postaci iloczynu

V DZIAŁ: RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI

UCZEŃ:

- umie zapisać zadanie w postaci równania
- zna pojęcia: równania równoważne, tożsamościowe, sprzeczne
- umie rozpoznać równania równoważne
- umie zbudować równanie o podanym rozwiązaniu
- zna i umie stosować metodę równań równoważnych
- umie rozwiązywać równania posiadające pierwiastek, równania sprzeczne i tożsamościowe
- umie rozwiązywać równania z zastosowaniem prostych przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie rozpoznawać nierówności równoważne
- umie rozwiązywać nierówności z zastosowaniem prostych przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie przedstawić zbiór rozwiązań nierówności na osi liczbowej

VI DZIAŁ: PROPORCJONALNOŚĆ

UCZEŃ:

- zna pojęcie proporcji i jej własności
- umie rozwiązywać równania w postaci proporcji
- rozumie pojęcie proporcjonalności prostej
- umie rozpoznawać wielkości wprost proporcjonalne
- zna pojęcie proporcjonalności odwrotnej

- umie rozpoznawać wielkości odwrotnie proporcjonalne
- rozumie różnice pomiędzy wielkościami wprost i odwrotnie proporcjonalnymi

VII DZIAŁ: SYMETRIE

UCZEŃ:

- umie określić własności punktów symetrycznych
- umie rysować figury w symetrii osiowej, gdy figura i oś mają punkty wspólne
- umie wykreślić oś symetrii, względem której punkty są symetryczne
- rozumie pojęcie figury osiowosymetrycznej
- umie narysować oś symetrii figury
- rozumie pojęcie symetralnej odcinka i jej własności
- zna i rozumie pojęcie dwusiecznej kąta i jej własności
- umie rysować figury w symetrii środkowej, gdy środek symetrii należy do figury
- umie wykreślić środek symetrii, względem którego punkty są symetryczne
- umie podać własności punktów symetrycznych
- zna pojęcie środka symetrii figury
- umie podać figury, które mają środek symetrii
- umie rysować figury posiadające środek symetrii
- umie wskazać środek symetrii figury
- umie wyznaczyć środek symetrii odcinka
- umie odnaleźć punkty symetryczne względem osi oraz początku układu współrzędnych
- umie zapisać współrzędne punktów symetrycznych względem osi oraz początku układu współrzędnych
- umie rozpoznać symetrię środkową i osiową w różnych sytuacjach

OCENA DOBRA

I DZIAŁ: LICZBY I DZIAŁANIA

UCZEŃ:

- umie znajdować liczby spełniające określone warunki
- umie dokonać porównań poprzez szacowanie w zadaniach tekstowych
- umie zamieniać jednostki długości, masy
- zna przedrostki mili i kilo
- umie zamieniać jednostki długości na mikrony i jednostki masy na karaty
- umie wykonywać działania łączne na liczbach wymiernych dodatnich
- umie zapisać podane słownie wyrażenia arytmetyczne i obliczać jego wartość
- umie wykorzystywać kalkulator
- umie uzupełniać brakujące liczby w dodawaniu, odejmowaniu, mnożeniu i dzieleniu tak, by otrzymać ustalony wynik

- umie obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych zawierających wartość bezwzględną
- umie stosować prawa działań

II DZIAŁ: PROCENTY

UCZEŃ:

- zna pojęcie promila
- umie zamieniać ułamki, procenty na promile i odwrotnie
- umie obliczyć jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie obliczyć liczbę na podstawie danego jej procentu
- umie obliczyć o ile procent jest większa (mniejsza) liczba od danej

III DZIAŁ: FIGURY NA PŁASZCZYŹNIE

UCZEŃ:

- umie kreślić proste i odcinki równoległe przechodzące przez dany punkt
- umie kreślić geometryczną sumę i różnicę kątów
- umie obliczać na podstawie rysunku miary kątów
- zna warunek istnienia trójkąta
- rozumie zasadę klasyfikacji trójkątów
- umie klasyfikować trójkąty ze względu na boki i kąty
- umie konstruować trójkąt, gdy dany jest bok i dwa kąty do niego przyległe
- rozumie zasadę klasyfikacji czworokątów
- umie klasyfikować czworokąty ze względu na boki i kąty
- umie zamieniać jednostki
- umie wyznaczyć współrzędne brakujących wierzchołków prostokąta, równoległoboku i trójkąta

IV DZIAŁ: WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

UCZEŃ:

- umie budować i odczytywać wyrażenia o konstrukcji wielodziałaniowej
- umie zapisywać warunki zadania w postaci jednomianu

V DZIAŁ: RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI

UCZEŃ:

- umie zapisać zadanie w postaci równania
- umie zbudować równanie o podanym rozwiązaniu
- umie stosować metodę równań równoważnych
- umie analizować treść zadania o prostej konstrukcji
- umie zapisać zbiór rozwiązań nierówności w postaci przedziału

VI DZIAŁ: PROPORCJONALNOŚĆ

UCZEŃ:

- umie wyrazić treść zadania za pomocą proporcji

VII DZIAŁ: SYMETRIE

UCZEŃ:

- umie wykreślić oś symetrii, względem której figury są symetryczne
- umie wskazać wszystkie osie symetrii figury
- umie dzielić odcinek na dwa do n-tej potęgi równych części
- umie dzielić kąt na dwa do n-tej potęgi równych części
- umie konstruować kąty o miarach 30, 45, 60, 90
- umie wykreślić środek symetrii, względem którego figury są symetryczne
- umie rysować figury posiadające więcej niż jeden środek symetrii
- umie podawać przykłady figur będących jednocześnie osiowoosymetrycznymi i środkowoosymetrycznymi lub mających jedną z tych cech

OCENA BARDZO DOBRA

I DZIAŁ: LICZBY I DZIAŁANIA

UCZEŃ:

- umie przedstawić rozwinięcie dziesiętne nieskończone okresowe w postaci ułamka zwykłego
- umie znajdować liczby spełniające określone warunki
- umie obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych zawierających większą liczbę działań
- umie wstawiać nawiasy tak, by otrzymać żądany wynik
- umie obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych
- umie rozwiązywać zadania z zastosowaniem ułamków
- umie zaznaczać na osi liczbowej zbiór liczb, które spełniają jednocześnie dwie nierówności
- umie znajdować zbiór liczb spełniających kilka warunków
- umie znaleźć liczby znajdujące się w określonej odległości na osi liczbowej od danej liczby

II DZIAŁ: PROCENTY

UCZEŃ:

- potrafi wybrać z diagramu informacje i je zinterpretować
- potrafi zobrazować dowolnym diagramem wybrane informacje
- umie przestawić dane w postaci diagramu
- umie odczytać z diagramu informacje potrzebne w zadaniu
- umie rozwiązywać zadania związane z procentami

III DZIAŁ: FIGURY NA PŁASZCZYŹNIE

UCZEŃ:

- umie konstruować trójkąt, gdy dany jest bok i dwa kąty do niego przyległe
- umie rozwiązywać zadania konstrukcyjne z wykorzystaniem własności trójkątów
- umie uzasadniać przystawanie trójkątów
- umie stosować własności czworokątów do rozwiązywania zadań

- umie rozwiązywać trudniejsze zadania dotyczące pola prostokąta
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z obliczaniem pól i obwodów wielokątów na płaszczyźnie i w układzie współrzędnych

IV DZIAŁ: WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

UCZEŃ:

- umie obliczyć sumę algebraiczną znając jej wartość dla podanych wartości występujących w niej zmiennych
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie wstawić nawiasy w sumie algebraicznej tak, by wyrażenie spełniało podany warunek
- umie zinterpretować geometrycznie iloczyn sumy algebraicznej przez jednomian
- umie wyłączyć wspólny czynnik przed nawias
- umie zapisać sumę w postaci iloczynu

V DZIAŁ: RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI

UCZEŃ:

- wyszukuje wśród równań z wartością bezwzględną równania sprzeczne
- umie rozwiązywać równania posiadające jeden pierwiastek, równania sprzeczne i tożsamościowe
- umie rozwiązywać równania z zastosowaniem przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie wyrazić treść zadania za pomocą równania
- umie rozwiązywać zadania tekstowe za pomocą równania i sprawdzić poprawność rozwiązania
- umie wyrazić treść zadania procentami za pomocą równania
- umie rozwiązywać zadania tekstowe z procentami za pomocą równania i sprawdzić
- umie rozwiązywać nierówności z zastosowaniem przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie wyrazić treść zadania za pomocą nierówności
- umie przekształcać wzory, w tym fizyczne i geometryczne

VI DZIAŁ: PROPORCJONALNOŚĆ

UCZEŃ:

- umie rozwiązywać zadania tekstowe za pomocą proporcji
- umie rozwiązywać trudniejsze równania zapisane w postaci proporcji
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z wielkościami wprost proporcjonalnymi
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z wielkościami odwrotnie proporcjonalnymi
- umie rozwiązywać zadania tekstowe wykorzystując wiedzę na temat wielkości wprost i odwrotnie proporcjonalnymi

VII DZIAŁ: SYMETRIE

UCZEŃ:

- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z symetrią względem prostej
- stosuje własności punktów symetrycznych w zadaniach
- rysuje figury posiadające więcej niż jedną oś symetrii
- umie stosować własności figur środkowosymetrycznych w zadaniach
- umie zastosować równania do wyznaczania współrzędnych punktów symetrycznych względem osi oraz początku układu współrzędnych

- umie wyznaczać współrzędne wierzchołków wielokątów będących środkowo- lub osiowo symetrycznymi

OCENA CELUJĄCA

I DZIAŁ: LICZBY I DZIAŁANIA

UCZEŃ:

- umie tworzyć wyrażenia arytmetyczne na podstawie treści zadań i obliczać ich wartość
- umie obliczać wartości ułamków piętrowych
- umie wykorzystywać wartość bezwzględna do obliczeń odległości liczb na osi liczbowej
- umie znaleźć rozwiązanie równania z wartością bezwzględną

II DZIAŁ: PROCENTY

UCZEŃ:

- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania procentu danej liczby
- umie wykorzystać doigramy do rozwiązywania zadań tekstowych
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania podwyżek podwyżek obniżek o pewien procent
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania liczby na podstawie danego jej procentu
- umie stosować obliczenia o ile procent jest większa lub mniejsza liczba od danej w zadaniach tekstowych
- umie stosować własności procentów procentów sytuacji ogólnej

III DZIAŁ : FIGURY NA PŁASZCZYŹNIE

UCZEŃ:

- umie rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące kątów
- umie stosować zależności między bokami i kątami w trójkącie podczas rozwiązywania zadań tekstowych
- umie obliczać pola wielokątów

IV DZIAŁ: WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

UCZEŃ:

- umie określić dziedzinę wyrażenia wymiernego
- umie zapisywać warunki zadania w postaci sumy algebraicznej
- umie stosować dodawanie i odejmowanie sum algebraicznych w zadaniach testowych
- umie mnożyć sumy algebraiczne przez sumy algebraiczne
- umie stosować mnożenie jednomianów przez sumy algebraiczne w zadaniach tekstowych
- umie stosować wyłączanie wspólnego czynnika w zadaniach na dowodzenie

V DZIAŁ: RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI

UCZEŃ:

- umie zapisać problem w postaci równania

- umie rozwiązywać zadania tekstowe za pomocą równania i sprawdzić poprawność rozwiązania
- umie rozwiązywać zadania tekstowe za pomocą równania
- umie wyrazić treść procentami rozwiązać zadania z procentami za pomocą równania
- umie rozwiązać zadanie tekstowe za pomocą nierówności
- umie wyznaczyć ze wzoru określoną wielkość

VI DZIAŁ: PROPORCJONALNOŚĆ

UCZEŃ:

- umie rozwiązywać trudniejsze zadania tekstowe związane z wielkościami wprost i odwrotnie proporcjonalnymi

VII DZIAŁ: SYMETRIE

UCZEŃ:

- umie wykorzystać własności symetralnej odcinka w zadaniach
- umie wykorzystać własności dwusiecznej kąta w zadaniach
- umie znaleźć obraz figury złożeniu symetrii środkowych

Biologia

Nr i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra
Dział I – Powitanie biologii				
1. Historia i współczesność biologii	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia nazwy dziedzin biologii, ■ podaje zakres badań pięciu dziedzin biologii. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje ważne etapy w rozwoju biologii jako nauki. 	<ul style="list-style-type: none"> ● określa znaczenie najnowszych odkryć biologii i medycyny dla ludzkości. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje zadania stojące przed biologią u progu XXI wieku.
2. Źródła wiedzy biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa podstawowe zasady prowadzenia doświadczeń, ■ wskazuje kolejne etapy doświadczenia potwierdzającego np., że roślinom do życia niezbędne jest światło. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje etapy planowania doświadczeń zgodnie z ustalonymi zasadami, ■ proponuje proste doświadczenie sprawdzające podaną przez siebie hipotezę. 	<ul style="list-style-type: none"> ● podaje znaczenie podstawowych pojęć związanych z tworzeniem wiedzy biologicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia, na samodzielnie wybranych przykładach, etapy planowania i prowadzenia doświadczeń.

3. Obserwacje organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ nazywa obiekty, które mogą być przedmiotem obserwacji, ■ wskazuje przyrządy umożliwiające obserwację wybranych obiektów przyrodniczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa kolejne czynności podczas obserwacji z użyciem lupy, mikroskopu, binokularu. 	<ul style="list-style-type: none"> ● przedstawia zasady przygotowywania preparatu mikroskopowego. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje możliwości barwienia preparatów mikroskopowych.
4. Klasyfikacja organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia charakterystyczne cechy danego gatunku. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wyjaśnia znaczenie klasyfikacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia konieczność tworzenia naukowych nazw gatunkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● prezentuje dokonania Karola Linneusza i Karola Darwina.
5. Oznaczanie organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ rozpoznaje, za pomocą kluczy i atlasów, pięć organizmów roślinnych i zwierzęcych. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje charakterystyczne cechy organizmów zaliczanych do jednego rodzaju, np. koniczyna, dąb lub pies. 	<ul style="list-style-type: none"> ● podaje zasady korzystania z atlasów i kluczy podczas oznaczania organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● określa znaczenie rozpoznawania i oznaczania organizmów.
6. Budowa komórek	<ul style="list-style-type: none"> ■ wyjaśnia, czym jest komórka, ■ podaje przykłady komórek budujących organizmy. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ rozpoznaje na rysunkach i schematach oraz nazywa podstawowe struktury komórkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ● podaje funkcje podstawowych struktur komórkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje, na samodzielnie wykonanym rysunku, podstawowe struktury komórkowe.
7. Pięć królestw organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia nazwy królestw grupujących organizmy kuli ziemskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje charakterystyczne cechy organizmów zaliczanych do poszczególnych królestw. 	<ul style="list-style-type: none"> ● porównuje królestwa organizmów, ● uzasadnia przynależność danego organizmu do określonego królestwa 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia, że podział organizmów na królestwa jest przyjętą w danej chwili umową, która ulega zmianom.
Dział II – Funkcjonowanie organizmów				
8. Czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia czynności życiowe organizmów, ■ wskazuje, że organizmy zbudowane są z komórek. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ definiuje odżywianie się, oddychanie i wydalanie, ■ uzasadnia za pomocą trzech argumentów, że dany organizm wykazuje czynności życiowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ● określa, na czym polega pobudliwość, ● uzasadnia za pomocą sześciu argumentów, że dany organizm wykazuje czynności życiowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wykazuje, że organizmy ewoluują.
9. Sposoby odżywiania się organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa, czym jest odżywianie się, ■ nazywa sposób odżywiania się wybranych przez siebie organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wykazuje różnice między odżywianiem się samożywym i cudzożywym. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia przebieg procesu fotosyntezy. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje różnorodność odżywiania się wśród organizmów cudzożywnych.
10. Sposoby oddychania organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa, czym jest oddychanie, ■ nazywa sposób oddychania wybranych przez siebie organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje przykłady organizmów oddychających w różny sposób, ■ podaje przykłady wykorzystania energii w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wykazuje różnice w wymianie gazowej roślin i zwierząt. 	<ul style="list-style-type: none"> ● porównuje oddychanie tlenowe i beztlenowe.

11. Sposoby rozmnażania się organizmów	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa, czym jest rozmnażanie się, ■ nazywa sposób rozmnażania się wybranych przez siebie organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje przykłady rozmnażania się płciowego i bezpłciowego organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia, że rozmnażanie płciowe daje większą zmienność organizmów niż rozmnażanie bezpłciowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia wpływ rozmnażania płciowego na ewolucję organizmów.
Dział III – Od bakterii do glonów				
12. Wirusy	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje, że wirusy nie są zbudowane z komórek, ■ wymienia choroby człowieka wywoływane przez wirusy. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia charakterystyczne cechy wirusów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia nieskuteczność leczenia chorób wirusowych antybiotykami. 	<ul style="list-style-type: none"> ● podaje charakterystykę chorób prionowych.
13. Bakterie	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje środowiska życia bakterii. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa rolę bakterii w przyrodzie i życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia czynności życiowe bakterii. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia ważną rolę bakterii jako destruentów.
14. Protisty	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia główne grupy organizmów zaliczanych do królestwa protistów, ■ rozpoznaje na ilustracjach i podaje nazwy przedstawicieli głównych grup pierwotniaków. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje na schemacie budowy np. pantofelka i nazywa organelle, ■ omawia funkcje wybranych organelli, ■ wymienia nazwy pierwotniaków chorobotwórczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje cechy budowy organizmów, na podstawie których zostały one zaliczone do poszczególnych grup królestwa pierwotniaków, ● wyjaśnia, co to są organelle. 	<ul style="list-style-type: none"> ● charakteryzuje pierwotniaki chorobotwórcze.
15. Grzyby i porosty	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia charakterystyczne cechy grzybów, ■ określa, czym jest porost. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje możliwość wykorzystania skali porostowej do oceny stopnia skażenia środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia czynności życiowe grzybów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia możliwości wykorzystania skali porostowej do określenia stopnia skażenia środowiska.
16. Rola grzybów w przyrodzie	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia organizmy zaliczane do destruentów, ■ podaje, przy użyciu atlasów i kluczy, przykłady grzybów jadalnych, trujących i niejadalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje sposoby odżywiania się grzybów, ■ wskazuje rolę destruentów w przyrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia rolę grzybów w rozkładzie materii organicznej, ● charakteryzuje grzyby jako pasożyty. 	<ul style="list-style-type: none"> ● nazywa różne formy współżycia grzybów z innymi organizmami i podaje stosowne przykłady.
17. Glony	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia nazwy królestw, do których są zaliczane glony, ■ podaje znaczenie glonów w przyrodzie i życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje różnice między glonem jednokomórkowym, kolonijnym i wielokomórkowym, podaje odpowiednie przykłady organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia czynności życiowe glonów. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uzasadnia przynależność glonów do różnych królestw.
Dział IV – Świat roślin				
18. Najstarsze rośliny lądowe	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje przykłady roślin zarodnikowych, ■ określa znaczenie roślin zarodnikowych w przyrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wykazuje zależność rozmnażania płciowego roślin zarodnikowych od obecności wody. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje charakterystyczne cechy roślin zarodnikowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● przedstawia rozmnażanie się roślin zarodnikowych, ● wskazuje cechy różniące mszaki, paprocie, skrzypy i widłaki.

19. Rośliny nagozalążkowe	<ul style="list-style-type: none"> ■ rozpoznaje pospolite rośliny nagozalążkowe za pomocą atlasów i kluczy, ■ wskazuje na mapie świata rozmieszczenie roślin nagonasiennych, ■ opisuje rolę roślin nagonasiennych w gospodarce człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wyjaśnia pojęcia: <i>załążek, ziarno pyłku, łagiewka pyłkowa, zarodek, nasiona, rośliny nasienne,</i> ■ wskazuje przystosowania kwiatów nagozalążkowych do wiatropylności i nasion do wiatrosiewności. 	<ul style="list-style-type: none"> ● przedstawia sposób rozmnażania się roślin nagozalążkowych , ● wskazuje na korzyści płynące z uniezależnienia rozmnażania płciowego roślin nagozalążkowych od obecności wody w środowisku. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje powody rozmieszczenia roślin nagozalążkowych na kuli ziemskiej w strefach o surowym klimacie.
20. Rośliny okrytozalążkowe. Cykl życiowy	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje części kwiatu rośliny okrytozalążkowe, ■ rozpoznaje i nazywa pospolite rośliny okrytozalążkowe przy użyciu atlasów i kluczy, ■ wskazuje na podstawowe różnice w budowie kwiatów owado- i wiatropylnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ określa rolę kwiatu w rozmnażaniu roślin okrytozalążkowych, ■ wyjaśnia pojęcia i opisuje ich znaczenie: <i>stłupek, zalążnia, załążek, woreczek pyłkowy, ziarno pyłku, łagiewka pyłkowa, zarodek, nasienie, owocnia, owoc.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje budowę kwiatu i wskazuje rolę poszczególnych części w zapyleniu, ● wskazuje etapy powstawania owoców po zapłodnieniu. 	<ul style="list-style-type: none"> ● przedstawia i objaśnia schemat rozmnażania się roślin okrytozalążkowych.
21. Rośliny okrytozalążkowe. Owoce i nasiona	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje różnice między owocami przenoszonymi przez zwierzęta i przez wiatr, ■ wylicza czynniki warunkujące kiełkowanie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ uzasadnia związki budowy owoców ze skutecznym rozsiewaniem. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje proces kiełkowania nasienia wskazując na rolę jego części w tym procesie, ● określa rolę bezpłciowego rozmnażania się roślin okrytozalążkowych w gospodarce człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje związek między budową kwiatu/kwiatostanu a budową owocu/owocostanu.
22. Rośliny okrytozalążkowe. Różnorodność i znaczenie	<ul style="list-style-type: none"> ■ opisuje główne podobieństwa i różnice między roślinami zarodnikowymi a nasiennymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje podobieństwa i różnice między roślinami nago- i okrytonasiennymi, 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje cechy, które pozwoliły roślinom okrytozalążkowym zdominować współczesną florę świata. 	<ul style="list-style-type: none"> ● określa i objaśnia kierunki rozwoju roślin okrytozalążkowych.
23. Budowa wewnętrzna roślin	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia rodzaje tkanek roślinnych, ■ rozpoznaje na ilustracjach tkanki roślinne. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje podstawowe funkcje poszczególnych tkanek roślinnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wskazuje rodzaje tkanek na schemacie organów rośliny. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wykazuje związek budowy tkanki z pełnioną funkcją.
24. Organy roślin – związek ich budowy i funkcji. Liść	<ul style="list-style-type: none"> ■ wymienia funkcje liści. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ na podstawie samodzielnie wykonanego rysunku nazywa części liścia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● omawia budowę tkankową liścia, ● wskazuje na związek zewnętrznej i wewnętrznej budowy liścia z przystosowaniem do fotosyntezy. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnia zależność między parowaniem a pobieraniem wody przez roślinę, ● opisuje różne przekształcenia liści i pełnione przez nie funkcje.

25. Organy roślin – związek ich budowy i funkcji. Korzeń	<ul style="list-style-type: none"> ■ opisuje podstawowe funkcje łodygi i korzenia, ■ rozpoznaje u okazów naturalnych lub na rycinach rodzaje systemów korzeniowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ wskazuje dodatkowe funkcje pełnione przez korzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wykazuje na związek budowy korzeni z pełnioną funkcją, uwzględniając ich przekształcenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje rolę mikoryzy i związków korzeni z bakteriami azotowymi dla życia roślin, u których występują te formy współżycia.
26. Organy roślin – związek ich budowy i funkcji. Łodyga	<ul style="list-style-type: none"> ■ opisuje budowę zewnętrzną pędu, ■ określa podstawowe funkcje łodygi, ■ rozpoznaje u okazów naturalnych lub na rycinach rodzaje łodyg. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ podaje przykłady dodatkowych funkcji spełnianych przez łodygę. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje budowę wewnętrzną łodygi, ● wskazuje, na podstawie dobranych przykładów, na związek budowy łodygi z pełnioną funkcją, ● podaje przykłady łodyg przekształconych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● opisuje związek budowy wewnętrznej i zewnętrznej pędu i korzenia w krążeniu substancji odżywczych, soli mineralnych i wody w roślinie.

Geografia

Rozdział	Lp.	Temat	Ocena			
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry
I. O B R A Z Z I E M I	1.	O czym będziesz się uczyć na lekcjach geografii?	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wymienia źródła informacji geograficznej • wyróżnia dyscypliny geografii • wyjaśnia znaczenie terminu „geografia” 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się geografia fizyczna, społeczno-ekonomiczna i regionalna • podaje wymiary Ziemi oraz główne cechy jej kształtu 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między elipsoidą a geoidą 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • zna imiona bądź nazwiska uczonych i ich dokonania w zakresie poznania kształtu i wymiarów Ziemi
	2.	Współrzędne geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie lub na globusie równik, południk 0° oraz półkulę południową, północną, wschodnią i zachodnią 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie i globusie • wymienia cechy południków i równoleżników • wskazuje na globusie oraz mapie świata zwrotniki i koła podbiegunowe • wyjaśnia terminy: „długość geograficzna”, „szerokość geograficzna” 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na globusie oraz na mapie • odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza odległość (rozszerzenie południkową) między dwoma punktami na mapie, korzystając z zależności $1^\circ = 111,2 \text{ km}$ • stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „długość geograficzna”, „szerokość geograficzna”
	3.	Obraz Ziemi na mapie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „skala”, „siatka kartograficzna” • wymienia rodzaje skal oraz podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między planem a mapą • dokonuje podziału map ze względu na ich skalę oraz treść • podaje różnice między siatką kartograficzną a geograficzną • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie • przekształca postacie skali • posługuje się w terenie planem miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza skalę mapy, znając odległość rzeczywistą między obiektami przedstawionymi na mapie

	4.	Przedstawianie zjawisk na mapach	<ul style="list-style-type: none"> wymienia metody przedstawiania zjawisk na mapach wyjaśnia terminy: „wysokość względna”, „wysokość bezwzględna”, „poziomica” 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych, w tym odczytuje wysokość bezwzględną 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza wysokość względną wybranych punktów oraz charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane metody przedstawiania zjawisk na mapach stosuje ze zrozumieniem terminy: „wysokość względna”, „wysokość bezwzględna”
	5.	Praca z mapą	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych lokalizuje na mapach (również konturowych) kontynenty 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się w terenie planem oraz mapą topograficzną, turystyczną i samochodową (m.in. orientuje mapę oraz identyfikuje obiekty geograficzne na mapie i w terenie) lokalizuje na mapach (również konturowych) najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> projektuje i opisuje trasy podróży na podstawie map turystycznych, topograficznych i samochodowych
II. Z I E M I A W E W S Z E C H Ś W I E C I E	6.	Tajemnice kosmosu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy ciał niebieskich znajdujących się w Układzie Słonecznym 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy planet Układu Słonecznego, zaczynając od nazwy planety znajdującej się najbliżej Słońca 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa ciała niebieskie przedstawione na ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane ciała niebieskie: planety, planetoidy, gwiazdy, satelity, meteory i meteority
	7.	Ziemia obiega Słońce	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „ruch obiegowy Ziemi”, „równonoc wiosenna”, „równonoc jesienna”, „przesilenie zimowe”, „przesilenie letnie” wymienia daty dni rozpoczynających pory roku 	<ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obiegowego Ziemi korzystając z danych liczbowych, porównuje planety Układu Słonecznego podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> podaje daty przesilen i równonocy na podstawie ilustracji przedstawiających oświetlenie Ziemi w ciągu roku podaje różnicę między teorią geocentryczną i heliocentryczną przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> posługując się rysunkiem, wyjaśnia zjawiska zaćmienia Słońca i zaćmienia Księżycy charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi wyjaśnia przyczyny występowania dnia i nocy polarnej
	8.	„Karuzela” Ziemia	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „ruch obrotowy Ziemi”, „południe”, „północ”, „doba”, „górowanie Słońca”, „południk miejscowy”, „gnomon” 	<ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obrotowego Ziemi podaje kierunek i czas obrotu Ziemi dookoła własnej osi podaje cechy ruchu obrotowego Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje dzienną wędrówkę Słońca po sklepieniu niebieskim, posługując się ilustracją lub planszą 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje dwa rodzaje prędkości Ziemi omawia zastosowanie gnomonu posługuje się ze zrozumieniem pojęciem „ruch obrotowy”
9.	Czas	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „czas słoneczny”, „czas strefowy”, „czas urzędowy” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i międzynarodowa linia zmiany daty wymienia rodzaje kalendarzy i podaje ich cechy 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi oblicza kąt, o jaki obraca się Ziemia w określonym czasie 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza czas słoneczny i strefowy danego miejsca na podstawie jego położenia matematyczno-geograficznego charakteryzuje czas słoneczny, strefowy, uniwersalny i urzędowy stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „czas słoneczny”, „czas strefowy”, „czas uniwersalny” i „czas urzędowy” 	

III. A T M O S F E R A	10.	Skład i budowa atmosfery	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „atmosfera”, „troposfera” • podaje skład chemiczny powietrza atmosferycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy warstw atmosfery, zaczynając od nazwy tej warstwy, która znajduje się najbliżej powierzchni Ziemi • omawia na podstawie schematu zmiany temperatury powietrza w poszczególnych warstwach atmosfery 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne warstwy atmosfery • oblicza zmiany temperatury powietrza wraz ze wzrostem lub spadkiem wysokości 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zjawisko inwersji temperatury powietrza
	11.	Temperatura powietrza	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin „izoterma” • podaje czynniki wpływające na temperaturę powietrza na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje temperaturę powietrza w wybranych miejscach na podstawie map klimatycznych lub wykresu przebiegu temperatury powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza średnią roczną amplitudę temperatury powietrza oraz średnią roczną temperaturę powietrza • sporządza wykres przedstawiający przebieg temperatury powietrza • omawia zależność temperatury powietrza od kąta padania promieni słonecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki klimatotwórcze oraz wyjaśnia na przykładach ich wpływ na różnicowanie temperatury powietrza na Ziemi
	12.	Jak powstaje wiatr?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „ciśnienie atmosferyczne”, „niż baryczny”, „wyż baryczny”, „izobara” • wymienia przykłady wiatrów stałych i okresowo zmiennych oraz lokalnych, występujących na kuli ziemskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczynę powstawania wiatru 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza schemat wyżu i niżu barycznego • wskazuje na mapie świata obszary występowania różnych rodzajów wiatrów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje wiatrów na podstawie ilustracji • stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „niż baryczny”, „wyż baryczny”
	13.	Pada deszcz	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje opadów i osadów atmosferycznych • wyjaśnia terminy: „wilgotność powietrza”, „wilgotność względna”, „resublimacja” 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje występowanie opadów na kuli ziemskiej na podstawie mapy stref klimatycznych • podaje przykłady obszarów charakteryzujących się nadmiarem lub niedoborem opadów atmosferycznych • wymienia rodzaje opadów i osadów atmosferycznych ze względu na sposób powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia opadów atmosferycznych na Ziemi • rozpoznaje przedstawione na ilustracji opady i osady atmosferyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na podstawie schematu procesy powstawania chmur, opadów i osadów atmosferycznych na kuli ziemskiej
	14.	Pogoda i klimat	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „pogoda”, „klimat” • wymienia czynniki klimatotwórcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi • wymienia strefy klimatyczne na kuli ziemskiej i wskazuje ich zasięg na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje na przykładach związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza • podaje różnice między klimatem a pogodą • charakteryzuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat • charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych, położonych w różnych strefach klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje ze zrozumieniem terminy: „pogoda”, „klimat” • charakteryzuje klimat górski • podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi

IV. W O D Y Z I E M I	15.	Obieg wody w przyrodzie. Oceany i morza	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy oceanów i wskazuje te oceany na mapie świata podaje przykłady ruchów wody morskiej wyjaśnia terminy: „kondensacja”, „parowanie”, „morze”, „zatoka”, „cieśnina” 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie schematu zasoby wodne Ziemi wskazuje na mapie świata wybrane prądy morskie oraz wymienia ich nazwy wymienia stany skupienia wody w przyrodzie i podaje przykłady ich występowania 	<ul style="list-style-type: none"> omawia obieg wody w przyrodzie na podstawie schematu dostrzega i wyjaśnia związki między warunkami klimatycznymi a zasoleniem wody morskiej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przyczyny i skutki ruchów wody morskiej
	16.	Rzeki świata	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „rzeka główna”, „dopływ”, „zlewisko”, „dorzecze”, „dział wodny” wskazuje na mapie świata najdłuższe rzeki 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia termin „przepływ” zaznacza na ilustracji dorzecze, dział wodny i zlewisko wymienia elementy dorzecza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje i podaje przykłady zasilania rzek podaje przykłady gospodarczego wykorzystania rzek analizuje wykresy długości rzek i ich przepływu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związki między warunkami klimatycznymi, a rodzajem zasilania rzek stosuje ze zrozumieniem pojęcia: „rzeka główna”, „dopływ”, „zlewisko”, „dorzecze”, „dział wodny” omawia warunki powstawania bagien
	17.	Jeziora i bagna	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „jezioro”, „bagnó”, „wieloletnia zmarzlina 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne typy genetyczne jezior 	<ul style="list-style-type: none"> nazywa i wskazuje na mapie różne typy genetyczne jezior oraz obszary bagienne podaje przykłady gospodarczego wykorzystania stawów i sztucznych zbiorników wodnych 	
	18.	Wody podziemne	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „wody podziemne”, „źródło”, „wody artezyjskie”, „gejzer” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje wód podziemnych analizuje budowę niecki artezyjskiej na podstawie ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gospodarczego wykorzystania wód podziemnych wskazuje na mapie świata obszary występowania wód artezyjskich i gejzerów 	<ul style="list-style-type: none"> omawia procesy prowadzące do aktywności gejzeru charakteryzuje wybrane rodzaje wód podziemnych
V. W N Ę T R Z E Z I E M I	19.	Budowa wnętrza Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia warstwy wnętrza Ziemi w kolejności od warstwy znajdującej się najgłębiej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia metody badania wnętrza Ziemi podaje różnicę między litosferą a skorupą ziemską 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie schematu budowę wnętrza Ziemi wyjaśnia termin „prądy konwekcyjne 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje metody badania wnętrza Ziemi i podaje ich zastosowanie
	20.	Wśród minerałów i skał	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy wybranych skał i minerałów wyjaśnia terminy: „skała”, „minerał” 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między minerałem a skałą 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gospodarczego wykorzystania skał podaje przykłady minerałów skałotwórczych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje skały i określa ich rodzaj
	21.	Dzieje Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> określa wiek Ziemi wymienia nazwy er, zaczynając od najstarszej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Ziemi podaje przykłady skamieniałości przewodnich 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi przedstawia hipotezy wyginięcia dinozaurów 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega zmiany w świecie organicznym w dziejach Ziemi wymienia nazwy okresów geologicznych
	22.	Wulkanizm i trzęsienia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia procesy wewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi wyjaśnia terminy: „wulkan”, „lawa”, „magma”, „hipocentrum”, „epicentrum”, „Ognisty Pierścień Pacyfiku” wymienia produkty erupcji wulkanicznej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje główne cechy płytowej budowy litosfery wskazuje na mapie świata obszary aktywne sejsmicznie wymienia przykłady wulkanów i wskazuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki wulkanizmu i trzęsień ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi wymienia na podstawie schematu elementy budowy wulkanu

	23.	Jak powstały góry?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy orogenez i rodzaje gór wyjaśnia terminy: „ruchy górotwórcze”, „góry fałdowe”, „góry zrębowe” wymienia nazwy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie świata przykłady gór fałdowych, wulkanicznych i zrębowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różnice między górami fałdowymi a zrębowymi określa na podstawie danych statystycznych ukształtowanie powierzchni kontynentów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi
VI. R E Ż B I A R Z E P O W I E R Z C H N I Z I E M I	24.	Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi – niszczenie skał	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „wietrzenie”, „erozja” wymienia rodzaje wietrzenia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia procesy zewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rodzaje wietrzenia i formy terenu powstałe w jego wyniku 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na ilustracjach formy terenu powstałe w wyniku wietrzenia posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: „wietrzenie”, „erozja”
	25.	Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi – procesy krasowe	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „krasowienie”, „erozja” podaje rodzaje skał, które ulegają krasowieniu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady form krasowych występujących na powierzchni i w głębi Ziemi wskazuje na mapie regiony, w których występują zjawiska krasowe 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje na podstawie ilustracji budowę jaskini oraz występujące w niej formy krasowe 	<ul style="list-style-type: none"> omawia procesy krasowe i wyjaśnia, w jaki sposób powstają formy krasowe posługuje się ze zrozumieniem terminami: „krasowienie”, „erozja” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania procesów krasowych
	26.	Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi – praca rzeki	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje ujść rzecznych wyjaśnia terminy: „erozja wgłębna”, „erozja boczna”, „akumulacja” 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie świata przykłady rzek posiadających ujście deltowe lub lejkowate podaje przykłady form erozji i akumulacji rzecznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia proces powstawania meandrów omawia warunki sprzyjające powstawaniu delt oraz ujść lejkowatych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rzeźbotwórczą rolę rzeki w jej górnym, środkowym i dolnym odcinku rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności rzeki
	27.	Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi – lodowce i lądolody	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: „granica wiecznego śniegu” wskazuje na mapie świata obszary występowania lądolodów 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między lodowcem górskim a lądolodem dostrzega związek między warunkami klimatycznymi a występowaniem lodowców górskich i lądolodów na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i podpisuje na schemacie formy polodowcowe wymienia przykłady form powstałych w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rzeźbotwórczą rolę lodowców górskich i lądolodów stosuje ze zrozumieniem pojęcie: „granica wiecznego śniegu” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów
	28.	Działalność wiatru	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy: „korazja”, „niecka deflacyjna”, „wydma paraboliczna”, „barchan”, „grzyb skalny” 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie wybrane pustynie wymienia rodzaje pustyń ze wzg. na budowę i położenie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady form powstałych na skutek erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru wskazuje różnice między barchanem i wydumą paraboliczną 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rzeźbotwórczą rolę wiatru określa genezę wybranych pustyń rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności wiatru
29.	Praca morza	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia termin „abrazja” podaje przykłady form powstałych w wyniku rzeźbotwórczej działalności morza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze typy wybrzeży morskich wskazuje na mapie świata typy wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie ilustracji proces powstawania klifu i mierzei 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę poszczególnych typów wybrzeży morskich rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności morza 	

VII.	30.	Gleba. Sfera życia	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: „gleba”, „żyzność gleby” • wymienia czynniki glebotwórcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze rodzaje gleb strefowych i astrefowych na Ziemi • wskazuje i nazywa poziomy glebowe na profilu glebowym 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa główne strefy roślinne na kuli ziemskiej i wskazuje je na mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poziomy glebowe • charakteryzuje poszczególne strefy roślinne występujące na Ziemi • wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi
			T A J E M N I C A	N A T U R Y		

Fizyka

1 Oddziaływania

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odróżnia pojęcia: ciało fizyczne i substancja oraz podaje odpowiednie przykłady • odróżnia pojęcia wielkość fizyczna i jednostka danej wielkości • dokonuje prostego pomiaru (np. długości ołówka, czasu) • zapisuje wynik pomiaru w tabeli z uwzględnieniem jednostki • wybiera właściwe przyrządy pomiarowe (np. do pomiaru długości, czasu, siły) • dokonuje celowej obserwacji zjawisk i procesów fizycznych • wyodrębnia zjawisko fizyczne z kontekstu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje fizykę jako naukę przyrodniczą • podaje przykłady powiązań fizyki z życiem codziennym • wymienia podstawowe metody badawcze stosowane w naukach przyrodniczych • posługuje się symbolami długości, masy, czasu, siły i ich jednostkami w Układzie SI • przelicza wielokrotności i podwielokrotności (przedrostki: mikro-, mili-, centy-); przelicza jednostki czasu (sekunda, minuta, godzina) • szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku pomiaru, np. długości, siły • wykonuje schematyczny rysunek obrazujący pomiar, np. długości, siły • wyjaśnia, w jakim celu powtarza się pomiar kilka razy, a następnie z uzyskanych wyników oblicza średnią • oblicza wartość średnią kilku wyników pomiaru (np. długości, czasu, siły) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są wielkości fizyczne i podaje ich przykłady inne niż omawiane na lekcji • planuje doświadczenie lub pomiar • projektuje tabelę do zapisania wyników pomiaru • wyjaśnia, co to jest niepewność pomiarowa oraz cyfry znaczące • uzasadnia, dlaczego wynik średni zaokrągla się do najmniejszej dziesiątki przyrządu pomiarowego • zapisuje wynik pomiaru jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących) • wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyniku pomiaru lub doświadczenia • określa czynniki powodujące degradację środowiska przyrodniczego i wymienia sposoby zapobiegania tej degradacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje metodologię nauk przyrodniczych, wyjaśnia różnice między obserwacją a doświadczeniem (eksperymentem) • podaje przykłady laboratoriów i narzędzi współczesnych fizyków • szacuje niepewność pomiarową dokonanego pomiaru, np. długości, siły • krytycznie ocenia wyniki pomiarów • przewiduje skutki różnego rodzaju oddziaływań

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i odróżnia rodzaje oddziaływań (mechaniczne, grawitacyjne, elektrostatyczne, magnetyczne) • podaje przykłady oddziaływań zachodzących w życiu codziennym • podaje przykłady skutków oddziaływań w życiu codziennym • obserwuje i porównuje skutki różnego rodzaju oddziaływań • podaje przykłady sił i rozpoznaje je w różnych sytuacjach praktycznych • dokonuje pomiaru wartości siły za pomocą siłomierza • odróżnia i porównuje cechy sił, stosuje jednostkę siły w Układzie SI (1 N) do zapisu wartości siły • odróżnia siłę wypadkową i siłę równoważącą • określa cechy siły wypadkowej dwóch sił działających wzdłuż tej samej prostej i siły równoważącej inną siłę 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg i wynik doświadczenia, posługując się językiem fizyki, wyjaśnia rolę użytych przyrządów i wykonuje schematyczny rysunek obrazujący wykorzystany układ doświadczalny w badaniu np. oddziaływań ciał, zależności wskazania siłomierza od liczby odważników • odróżnia zjawisko fizyczne od procesu fizycznego oraz podaje odpowiednie przykłady • bada doświadczalnie wzajemność i skutki różnego rodzaju oddziaływań • wykazuje na przykładach, że oddziaływania są wzajemne • wymienia i rozróżnia skutki oddziaływań (statyczne i dynamiczne) • odróżnia oddziaływania bezpośrednie i na odległość • posługuje się pojęciem siły do określania wielkości oddziaływań (jako ich miarą) • przedstawia siłę graficznie (rysuje wektor siły) • odróżnia wielkości skalarne (liczbowe) od wektorowych i podaje odpowiednie przykłady • zapisuje dane i wyniki pomiarów w formie tabeli • analizuje wyniki, formułuje wniosek z dokonanych obserwacji i pomiarów • opisuje zależność wskazania siłomierza od liczby zaczepionych obciążników • wyznacza (doświadczalnie) siłę wypadkową i siłę równoważącą za pomocą siłomierza • podaje przykłady sił wypadkowych i równoważących się z życia codziennego • znajduje graficznie wypadkową dwóch sił działających wzdłuż tej samej prostej oraz siłę równoważącą inną siłę 	<ul style="list-style-type: none"> • selekcjonuje informacje uzyskane z różnych źródeł, np. na lekcji, z podręcznika, z literatury popularnonaukowej, Internetu • opisuje różne rodzaje oddziaływań • wyjaśnia, na czym polega wzajemność oddziaływań • wykazuje doświadczalnie (demonstruje) wzajemność oddziaływań • wskazuje i nazywa źródło siły działającej na dane ciało • posługuje się pojęciem siły do porównania i opisu oddziaływań ciał • planuje doświadczenie związane z badaniami cech sił i wybiera właściwe narzędzia pomiaru • wyjaśnia na przykładach, że skutek działania siły zależy od jej wartości, kierunku i zwrotu • porównuje siły na podstawie ich wektorów • wyjaśnia, czym różnią się wielkości skalarne (liczbowe) od wektorowych • planuje doświadczenie związane z badaniami zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik od liczby tych obciążników • dobiera przyrządy i buduje zestaw doświadczalny • posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej • rozpoznaje proporcjonalność prostą na podstawie wykresu zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik od ich liczby lub wyników pomiarów (danych) zapisanych w tabeli oraz posługuje się proporcjonalnością prostą 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady rodzajów i skutków oddziaływań (bezpośrednich i na odległość) inne niż poznane na lekcji • wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyniku pomiaru siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik • szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku pomiaru, np. długości, siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik • sporządza wykres zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik od ich liczby na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach) • podaje przykład proporcjonalności prostej innej niż zależność badana na lekcji

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
	<ul style="list-style-type: none"> • w danym układzie współrzędnych (opisane i wyskalowane osie) rysuje wykres zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik od ich liczby na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli • opisuje sytuacje, w których na ciało działają siły równoważące się, i przedstawia je graficznie 		
Właściwości i budowa materii			
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odróżnia trzy stany skupienia substancji (w szczególności wody) • podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów • podaje przykłady zjawiska dyfuzji w przyrodzie i w życiu codziennym • przeprowadza doświadczenia związane z badaniem oddziaływań międzycząsteczek-wych oraz opisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski • odróżnia siły spójności i siły przylegania oraz podaje odpowiednie przykłady ich występowania i wykorzystywania • na podstawie widocznego menisku danej cieczy w cienkiej rurce określa, czy większe są siły przylegania, czy siły spójności • bada doświadczalnie i wyodrębnia z kontekstu zjawisko napięcia powierzchniowego • podaje przykłady występowania napięcia powierzchniowego wody • podaje przykłady ciał stałych: plastycznych, sprężystych i kruchych odróżnia przewodniki ciepła i izolatory cieplne oraz przewodniki prądu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przykłady zjawisk świadczące o cząsteczkowej budowie materii • demonstruje doświadczalnie i opisuje zjawiska rozpuszczania i dyfuzji • wyjaśnia, na czym polega dyfuzja i od czego zależy jej szybkość • wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą oddziaływań międzycząsteczkowych (sił spójności i przylegania) • wykorzystuje pojęcia sił spójności i przylegania do opisu menisków • opisuje zjawisko napięcia powierzchniowego na wybranym przykładzie • wymienia sposoby zmniejszania napięcia powierzchniowego wody i wskazuje ich wykorzystanie w codziennym życiu człowieka • bada doświadczalnie (wykonuje przedstawione doświadczenia) właściwości ciał stałych, cieczy i gazów, • opisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski • posługuje się pojęciami: powierzchnia swobodna cieczy i elektrolity przy opisywaniu właściwości cieczy • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • omawia budowę kryształów na przykładzie soli kuchennej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe założenia teorii kinetyczno-cząsteczkowej budowy materii i wykorzystuje je do wyjaśnienia zjawiska dyfuzji • opisuje zjawisko dyfuzji w ciałach stałych • wyjaśnia na przykładach, czym różnią się siły spójności od sił przylegania oraz kiedy tworzy się menisk wklęsły, a kiedy menisk wypukły • opisuje znaczenie występowania napięcia powierzchniowego wody w przyrodzie na wybranym przykładzie • projektuje doświadczenia wykazujące właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • wyjaśnia na przykładach, kiedy ciało wykazuje własności sprężyste, kiedy - plastyczne, a kiedy - kruche, i jak temperatura wpływa na te własności • wyjaśnia różnice w budowie ciał krystalicznych i ciał bezpostaciowych oraz czym różni się monokryształ od polikryształu • szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku wyznaczania masy danego ciała za 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zjawisko zmiany objętości cieczy w wyniku mieszania się, opierając się na doświadczeniu modelowym • wyjaśnia, dlaczego krople wody tworzą się i przyjmują kształt kulisty • teoretycznie uzasadnia przewidywane wyniki doświadczeń związanych z badaniem właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • wyjaśnia, że podział na ciała sprężyste, plastyczne i kruche jest podziałem nieostrym • odróżnia rodzaje węgla i wyjaśnia, czym one się różnią • wykorzystuje wzór na ciężar ciała do rozwiązywania złożonych zadań obliczeniowych • wykorzystuje wzór na gęstość do rozwiązywania nietypowych zadań obliczeniowych

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
<ul style="list-style-type: none"> • elektrycznego i izolatory elektryczne • określa właściwości cieczy i gazów • wskazuje stan skupienia substancji na podstawie opisu jej właściwości • posługuje się pojęciem masy ciała i wskazuje jej jednostkę w Układzie SI • rozróżnia pojęcia masy i ciężaru ciała • rozróżnia wielkości dane i szukane • posługuje się pojęciem gęstości ciała i podaje jej jednostkę w Układzie SI • wyznacza objętość dowolnego ciała za pomocą cylindra miarowego • mierzy: długość, masę i objętość cieczy, zapisuje wyniki pomiarów w tabeli, opisuje przebieg doświadczenia, wyjaśnia rolę użytych przyrządów 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje różnice w budowie mikroskopowej ciał stałych, cieczy i gazów • planuje doświadczenie związane z wyznaczeniem masy ciała za pomocą wagi laboratoryjnej • przelicza wielokrotności i podwielokrotności (przedrostki: mikro-, mili-, kilo-, mega-), przelicza jednostki masy i ciężaru • mierzy masę - wyznacza masę ciała za pomocą wagi laboratoryjnej, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli, oblicza średnią • zapisuje wynik pomiaru masy i obliczenia siły ciężkości jako przybliżony (z dokładnością do 2–3 cyfr znaczących) • oblicza wartość siły ciężkości działającej na ciało o znanej masie • przelicza jednostki gęstości (także masy i objętości) • planuje doświadczenia związane z wyznaczeniem gęstości ciał stałych (o regularnych i nieregularnych kształtach) oraz cieczy • wyznacza gęstość substancji, z jakiej wykonano przedmiot w kształcie prostopadłościanu, walca lub kuli za pomocą wagi i linijki • stosuje do obliczeń związek między masą, gęstością i objętością ciał stałych oraz cieczy, rozróżnia wielkości dane i szukane, zapisuje wynik obliczenia jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących) 	<p>pomocą szalkowej wagi laboratoryjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej • rozpoznaje zależność proporcjonalną na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli lub na podstawie sporządzonego wykresu zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszony na sprężynie obciążnik od ich łącznej masy oraz posługuje się proporcjonalnością prostą • wykorzystuje wzór na ciężar ciała do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych • wyjaśnia, dlaczego ciała zbudowane z różnych substancji różnią się gęstością • na podstawie wyników pomiarów wyznacza gęstość cieczy i ciał stałych, krytycznie ocenia wyniki pomiarów, doświadczenia lub obliczeń • posługuje się tabelami wielkości fizycznych do określenia (odczytu) gęstości substancji 	
Elementy hydrostatyki i aerostatyki			
Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciem parcia (siły nacisku na podłoże), podaje przykłady z życia codzienne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa, czym jest parcie i wskazuje jego jednostkę w Układzie SI 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpretuje ciśnienie o wartości 1 paskal (1 Pa) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • planuje i przeprowadza doświadczenie związane z badaniem parcia i ciśnienia

<ul style="list-style-type: none"> • nego obrazujące działanie siły nacisku • bada, od czego zależy ciśnienie, opisuje przebieg i wynik doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny • posługuje się pojęciem ciśnienia i podaje jego jednostkę w Układzie SI • odróżnia wielkości fizyczne: parcie i ciśnienie • odróżnia pojęcia: ciśnienie hydrostatyczne i ciśnienie atmosferyczne • demonstruje zasadę naczyń połączonych, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny, formułuje wnioski • demonstruje doświadczenie obrazujące, że ciśnienie wywierane z zewnątrz jest przekazywane w gazach i w cieczach jednakowo we wszystkich kierunkach, analizuje wynik doświadczenia oraz formułuje prawo Pascala • posługuje się pojęciem siły wyporu oraz dokonuje pomiaru jej wartości za pomocą siłomierza (dla ciała wykonanego z jedno rodnej substancji o gęstości większej od gęstości wody) • wskazuje przykłady występowania siły wyporu w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie ciśnienia, wskazując przykłady z życia codziennego • wykorzystuje zależność między ciśnieniem, parciem i polem powierzchni do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych • posługuje się pojęciami ciśnienia hydrostatycznego i ciśnienia atmosferycznego, wskazuje przykłady zjawisk opisywanych za ich pomocą • bada, od czego zależy ciśnienie hydrostatyczne, opisuje przebieg doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny, formułuje wniosek, że ciśnienie w cieczy zwiększa się wraz z głębokością i zależy od rodzaju (gęstości) cieczy • wskazuje przykłady zastosowania naczyń połączonych • wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą praw i zależności dotyczących ciśnień hydrostatycznego i atmosferycznego • stwierdza, że w naczyniu z cieczą jednorodną we wszystkich miejscach na tej samej głębokości ciśnienie jest jednakowe i nie zależy od kształtu naczynia • podaje przykłady zastosowania prawa Pascala • wykorzystuje prawa i zależności dotyczące ciśnienia w cieczach oraz gazach do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i na tej podstawie ocenia wynik obliczeń • bada doświadczalnie warunki pływania ciał według przedstawionego opisu, opisuje 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje złożone zadania z wykorzystaniem wzoru na ciśnienie • posługuje się proporcjonalnością prostą (zależność ciśnienia hydrostatycznego od wysokości słupa cieczy i gęstości cieczy) • wyjaśnia, dlaczego poziom cieczy w naczyniach połączonych jest jednakowy • wykorzystuje zasadę naczyń połączonych do opisu działania wieży ciśnień i śluzy (innych urządzeń - wymaganie wykraczające) • wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru ciśnienia • wykorzystuje prawo Pascala do opisu zasady działania prasy hydraulicznej i hamulca hydraulicznego • wykazuje doświadczalnie, od czego zależy siła wyporu i że jej wartość jest równa ciężarowi wypartej cieczy • wymienia cechy siły wyporu, ilustruje graficznie siłę wyporu • wyjaśnia na podstawie prawa Archimidesa, kiedy ciało tonie, kiedy pływa częściowo zanurzone w cieczy i kiedy pływa całkowicie w niej zanurzone • wykorzystuje zależność na wartość siły wyporu do rozwiązania prostych zadań 	<ul style="list-style-type: none"> • (formułuje pytania badawcze, stawia hipotezy, proponuje sposób ich weryfikacji, teoretycznie uzasadnia przewidywany wynik doświadczenia, analizuje wyniki i wyciąga wnioski z doświadczenia, krytycznie ocenia wyniki doświadczenia) • wyjaśnia na przykładach znaczenie ciśnienia hydrostatycznego i ciśnienia atmosferycznego w przyrodzie oraz w życiu codziennym • uzasadnia, dlaczego w naczyniu z cieczą jednorodną we wszystkich miejscach na tej samej głębokości ciśnienie jest jednakowe i nie zależy od kształtu naczynia • projektuje i wykonuje model naczyń połączonych • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych, w Internecie) dotyczących ciśnienia hydrostatycznego i atmosferycznego oraz wykorzystywania w przyrodzie i w życiu codziennym zasady naczyń połączonych i prawa Pascala • rozwiązuje złożone zadania dotyczące ciśnienia w cieczach i gazach • przedstawia graficznie wszystkie siły działające na ciało, które pływa w cieczy, tkwi w niej zanurzone lub tonie
--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> formułuje treść prawa Archimedesesa dla cieczy i gazów 	<p>przebieg i wynik przeprowadzonego doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje warunki pływania ciała: kiedy ciało tonie, kiedy pływa częściowo zanurzone w cieczy i kiedy pływa całkowicie zanurzone w cieczy wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą prawa Archimedesesa i przykłady praktycznego wykorzystania prawa Archimedesesa oblicza i porównuje wartość siły wyporu dla ciał zanurzonych w cieczy lub gazie 	<p>obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i ocenia na tej podstawie wartości obliczanych wielkości fizycznych, zapisuje wynik obliczenia fizycznego jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących)</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych, z Internetu) dotyczących prawa Archimedesesa i pływania ciał 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i wykonuje doświadczenia związane z badaniem siły wyporu oraz warunków pływania ciał: przewiduje wyniki i teoretycznie je uzasadnia, wyciąga wnioski z doświadczeń, krytycznie ocenia wyniki wykorzystuje wzór na siłę wyporu oraz warunki pływania ciał do rozwiązywania zadań złożonych i nietypowych
--	--	--	--

Kinematyka

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady ruchu odróżnia pojęcia: tor, droga i wykorzystuje je do opisu ruchu odróżnia ruch prostoliniowy od ruchu krzywoliniowego, podaje przykłady wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do opisu ruchu jednostajnego prostoliniowego, wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady tego ruchu posługuje się pojęciem prędkości do opisu ruchu, interpretuje wartość prędkości jako drogę przebytą przez poruszające się ciało w jednostce czasu, np. 1 s posługuje się jednostką prędkości w Układzie SI, przelicza jednostki prędkości (przelicza wielokrotności i podwielokrotności) odczytuje dane z tabeli oraz prędkość 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na przykładach, kiedy ciało jest w spoczynku, a kiedy w ruchu względem ciał przyjętych za układy odniesienia mierzy długość drogi (dokonuje kilkakrotnego pomiaru, oblicza średnią i podaje wynik do 2-3 cyfr znaczących, krytycznie ocenia wynik) posługuje się jednostką drogi w Układzie SI, przelicza jednostki drogi przeprowadza przedstawione doświadczenie związane z wyznaczeniem prędkości ruchu pęcherzyka powietrza w zamkniętej rurce wypełnionej wodą: mierzy czas, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli, opisuje przebieg i wynik doświadczenia, posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej, zapisuje wynik obliczenia jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących) i wyciąga wnioski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega względność ruchów, podaje przykłady układów odniesienia i przykłady względności ruchu we Wszechświecie posługuje się pojęciem przemieszczenia i wyjaśnia na przykładzie różnicę między drogą a przemieszczeniem analizuje wykres zależności położenia ciała od czasu i odczytuje z wykresu przebytą odległość sporządza wykresy zależności drogi i prędkości od czasu dla ruchu jednostajnego prostoliniowego na podstawie danych z tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach) planuje doświadczenie związane z wyznaczeniem prędkości przemieszczania się (np. w czasie marszu, biegu, jazdy rowerem), szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku, wskazuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> projektuje doświadczenie obrazujące względność ruchu, teoretycznie uzasadnia przewidywane wyniki, analizuje je i wyciąga wnioski rysuje wykres zależności położenia ciała od czasu wyjaśnia, dlaczego w ruchu prostoliniowym kierunku i zwroty prędkości oraz przemieszczenia są zgodne posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących sposobów pomiaru czasu sporządza wykres zależności prędkości od czasu na podstawie danych w tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach, zaznacza punkty i rysuje wykres) oraz analizuje te dane i wykres, formułuje wnioski

<p>i przebytą odległość z wykresów zależności drogi i prędkości od czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym</p> <ul style="list-style-type: none"> wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do opisu ruchu niejednostajnego prostoliniowego, wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady tego ruchu i odróżnia go od ruchu jednostajnego prostoliniowego wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady ruchu jednostajnie przyspieszonego prostoliniowego posługuje się pojęciem przyspieszenia do opisu ruchu prostoliniowego jednostajnie zmiennego odczytuje prędkość i przyspieszenie z wykresów zależności prędkości oraz przyspieszenia od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym wyodrębnia ruch jednostajny prostoliniowy i ruch jednostajnie przyspieszony prostoliniowy z kontekstu 	<p>z otrzymanych wyników</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie danych liczbowych lub na podstawie wykresu rozpoznaje, że w ruchu jednostajnym prostoliniowym droga jest wprost proporcjonalna do czasu oraz posługuje się proporcjonalnością prostą na podstawie opisu słownego rysuje wykresy zależności drogi i prędkości od czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym rozpoznaje zależność rosnącą i malejącą na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu zależności położenia ciała od czasu w ruchu prostoliniowym oraz wskazuje wielkości maksymalną i minimalną wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych związanych z ruchem jednostajnym prostoliniowym rozdziela wielkości dane i szukane odróżnia prędkości średnią i chwilową w ruchu niejednostajnym wykorzystuje pojęcie prędkości średniej do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych, rozdziela wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przelicza jednostki czasu przeprowadza przedstawione doświadczenie związane z badaniem ruchu kulki swobodnie staczającej się po metalowych prętach (mierzy: czas, drogę, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli i zaokrągla je), opisuje przebieg i wynik doświadczenia, oblicza wartości średniej prędkości w kolejnych sekundach ruchu, wyciąga wnioski z otrzymanych wyników rozpoznaje zależność rosnącą na 	<p>czynniki istotne i nieistotne, wyznacza prędkość, krytycznie ocenia wyniki doświadczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje zadania z zastosowaniem zależności między drogą, prędkością i czasem w ruchu jednostajnym prostoliniowym analizuje wykres zależności prędkości od czasu, odczytuje dane z tego wykresu, wskazuje wielkości maksymalną i minimalną rozpoznaje zależność proporcjonalną na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli lub na podstawie sporządzonego wykresu zależności drogi od kwadratu czasu oraz posługuje się proporcjonalnością prostą na podstawie danych liczbowych lub na podstawie wykresu wyjaśnia, że w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym prędkość jest wprost proporcjonalna do czasu, a droga - wprost proporcjonalna do kwadratu czasu (wskazuje przykłady) na podstawie wartości przyspieszenia określa, o ile zmienia się wartość prędkości w jednostkowym czasie, interpretuje jednostkę przyspieszenia w Układzie SI, przelicza jednostki przyspieszenia odczytuje przebytą odległość z wykresu zależności drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym wykorzystuje wzory: <ul style="list-style-type: none"> $s = \frac{at^2}{2}$ i $a = \frac{\Delta v}{\Delta t}$ do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych, rozdziela wielkości dane i szukane, zapisuje wynik obliczenia fizycznego jako przybliżony (z dokładnością do 	<ul style="list-style-type: none"> planuje doświadczenie związane z badaniem ruchu jednostajnie zmiennego (formułuje pytania badawcze, stawia hipotezy oraz proponuje sposób ich weryfikacji, przewiduje wyniki i uzasadnia je teoretycznie, wskazując czynniki istotne i nieistotne), dokonuje pomiarów, analizuje wyniki i wyciąga wnioski, krytycznie ocenia wyniki pomiarów, posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej sporządza wykres zależności drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie danych z tabeli wyjaśnia, dlaczego w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym kierunki i zwroty prędkości oraz przyspieszenia są zgodne rozwiązuje złożone zadania z zastosowaniem wzorów $s = \frac{at^2}{2}$ i $a = \frac{\Delta v}{\Delta t}$ sporządza wykresy zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu rozwiązuje zadania złożone, wykorzystując zależność drogi i prędkości od czasu dla ruchu jednostajnego prostoliniowego i ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego
---	--	--	---

	<p>podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu (zależności drogi od kwadratu czasu lub prędkości od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym) oraz wskazuje wielkości maksymalną i minimalną</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa wartość przyspieszenia jako przyrost wartości przyspieszenia w jednostce czasu • rysuje wykresy zależności prędkości i przyspieszenia od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie opisu słownego • porównuje ruch jednostajny prostoliniowy i ruch jednostajnie przyspieszony prostoliniowy (wskazuje podobieństwa i różnice) • wykorzystuje prędkość i przyspieszenie do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane 	<p>2–3 liczb znaczących)</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje wykresy zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu dla ruchu prostoliniowego (jednostajnego i jednostajnie zmiennego) • rozwiązuje typowe zadania dotyczące ruchu jednostajnego prostoliniowego i ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego 	
--	--	---	--

Chemia

I. Substancje i ich przemiany

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4] +
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zalicza chemię do nauk przyrodniczych - stosuje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni chemicznej - nazywa wybrane elementy szkła i sprzętu laboratoryjnego oraz określa ich przeznaczenie - opisuje właściwości substancji, będących głównymi składnikami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego chemia jest nauką przydatną ludziom - omawia, czym się zajmuje chemia - omawia sposób podziału chemii na organiczną i nieorganiczną - wyjaśnia, czym się różni ciało fizyczne od substancji - opisuje właściwości substancji - wymienia i wyjaśnia podstawowe sposoby rozdzielania mieszanin - sporządza mieszaninę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje zastosowania wybranych elementów sprzętu lub szkła laboratoryjnego - identyfikuje substancje na podstawie podanych właściwości - podaje sposób rozdzielania wskazanej mieszaniny - wskazuje różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega destylacja - wyjaśnia, dlaczego gazy szlachetne są bardzo mało aktywne chemicznie - definiuje pojęcie <i>patyna</i> - opisuje pomiar gęstości - projektuje doświadczenie o podanym tytule (rysuje schemat, zapisuje obserwacje i wnioski) - wykonuje doświadczenia z działu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zasadę rozdzielu w metodach chromatograficznych - określa, na czym polegają reakcje utleniania-redukcji - definiuje pojęcia <i>utleniacz</i> i <i>reduktor</i> - zaznacza w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej procesy utleniania i redukcji oraz utleniacz, reduktor

<p>produktów, stosowanych na co dzień</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem pojęć: <i>masa, gęstość, objętość</i> - odróżnia właściwości fizyczne od chemicznych - dzieli substancje chemiczne na proste i złożone, na pierwiastki i związki chemiczne - definiuje pojęcie <i>mieszanina substancji</i> - opisuje cechy mieszanin jednorodnych i niejednorodnych - podaje przykłady mieszanin - opisuje proste metody rozdzielania mieszanin na składniki - definiuje pojęcia <i>zjawisko fizyczne i reakcja chemiczna</i> - podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka - definiuje pojęcia <i>pierwiastek chemiczny i związek chemiczny</i> - podaje przykłady związków chemicznych - klasyfikuje pierwiastki chemiczne na metale i niemetale - podaje przykłady pierwiastków chemicznych (metali i niemetali) - odróżnia metale i niemetale na podstawie ich właściwości - opisuje, na czym polega rdzewienie (korozja) - posługuje się symbolami chemicznymi pierwiastków (H, O, N, Cl, S, C, P, Si, Na, K, Ca, Mg, Fe, Zn, Cu, Al, Pb, Sn, Ag, Hg) - opisuje skład i właściwości powietrza - określa, co to są stałe i zmienne składniki powietrza - opisuje właściwości fizyczne, chemiczne tlenu, tlenku węgla(IV), wodoru, azotu 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje rozdzielanie mieszanin (wymaganych) - opisuje różnicę w przebiegu zjawiska fizycznego i reakcji chemicznej - projektuje doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną - definiuje stopy metali - podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka - formułuje obserwacje do doświadczenia - wyjaśnia potrzebę wprowadzenia symboliki chemicznej - rozpoznaje pierwiastki i związki chemiczne - wyjaśnia różnicę między pierwiastkiem a związkiem chemicznym - wymienia stałe i zmienne składniki powietrza - bada skład powietrza - oblicza przybliżoną objętość tlenu i azotu, np. w sali lekcyjnej - opisuje, jak można otrzymać tlen - opisuje właściwości fizyczne i chemiczne gazów szlachetnych - opisuje obieg tlenu, tlenku węgla(IV) i azotu w przyrodzie - wyjaśnia, na czym polega proces fotosyntezy - wymienia zastosowania tlenków wapnia, żelaza, glinu, azotu, gazów szlachetnych, tlenku węgla(IV), tlenu, wodoru - podaje sposób otrzymywania tlenku węgla(IV) (na przykładzie reakcji węgla z tlenem) - definiuje pojęcie <i>reakcja charakterystyczna</i> - planuje doświadczenie umożliwiające wykrycie obecności tlenku węgla(IV) w powietrzu wydychanym z płuc - wyjaśnia, co to jest efekt cieplarniany - opisuje rolę wody i pary wodnej w przyrodzie - wymienia właściwości wody 	<ul style="list-style-type: none"> - umożliwiają jej rozdzielanie - projektuje doświadczenia ilustrujące reakcję chemiczną i formułuje wnioski - wskazuje w podanych przykładach reakcję chemiczną i zjawisko fizyczne - wskazuje wśród różnych substancji mieszaninę i związek chemiczny - wyjaśnia różnicę między mieszaniną a związkiem chemicznym - proponuje sposoby zabezpieczenia produktów zawierających żelazo przed rdzewieniem - odszukuje w układzie okresowym pierwiastków podane pierwiastki chemiczne - opisuje doświadczenie wykonywane na lekcji - określa, które składniki powietrza są stałe, a które zmienne - wykonuje obliczenia związane z zawartością procentową substancji występujących w powietrzu - wykrywa obecność tlenku węgla(IV) - opisuje właściwości tlenku węgla(II) - wyjaśnia rolę procesu fotosyntezy w naszym życiu - podaje przykłady substancji szkodliwych dla środowiska - wyjaśnia, skąd się biorą kwaśne opady - określa zagrożenia wynikające z efektu cieplarnianego, dziury ozonowej, kwaśnych opadów - proponuje sposoby zapobiegania powiększania się dziury ozonowej i ograniczenia powstawania kwaśnych opadów - zapisuje słownie przebieg różnych rodzajów reakcji chemicznych - podaje przykłady różnych typów 	<p><i>Substancje i ich przemiany</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - przewiduje wyniki niektórych doświadczeń na podstawie posiadanej wiedzy - otrzymuje tlenek węgla(IV) w reakcji węgla wapnia z kwasem chlorowodorowym - uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z tlenkiem węgla(IV), że tlenek węgla(IV) jest związkiem chemicznym węgla i tlenu - uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z parą wodną, że woda jest związkiem chemicznym tlenu i wodoru - planuje sposoby postępowania umożliwiające ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami - identyfikuje substancje na podstawie schematów reakcji chemicznych - wykazuje zależność między rozwojem cywilizacji a występowaniem zagrożeń, np. podaje przykłady dziedzin życia, których rozwój powoduje negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady reakcji utleniania-redukcji zachodzące w naszym otoczeniu, uzasadniając swój wybór - opisuje sposób rozdzielania na składniki bardziej złożonych mieszanin z wykorzystaniem metod spoza podstawy programowej - omawia dokładnie metodę skraplania powietrza i rozdzielania go na składniki - oblicza skład procentowy powietrza – przelicza procenty objętościowe na masowe w różnych warunkach - wykonuje obliczenia rachunkowe – zadania dotyczące mieszanin
---	--	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - podaje, że woda jest związkiem chemicznym wodoru i tlenu - tłumaczy, na czym polega zmiana stanów skupienia na przykładzie wody - omawia obieg wody w przyrodzie - określa znaczenie powietrza, wody, tlenu - określa, jak zachowują się substancje higroskopijne - opisuje, na czym polega reakcja syntezy, analizy, wymiany - omawia, na czym polega utlenianie, spalanie - definiuje pojęcia <i>substrat</i> i <i>produkt reakcji chemicznej</i> - wskazuje substraty i produkty reakcji chemicznej - określa typy reakcji chemicznych - określa, co to są tlenki i jaki jest ich podział - wymienia niektóre efekty towarzyszące reakcjom chemicznym - wymienia podstawowe źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>higroskopijność</i> - zapisuje słownie przebieg reakcji chemicznej - wskazuje w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej substraty i produkty, pierwiastki i związki chemiczne - opisuje, na czym polega powstawanie dziury ozonowej, kwaśnych opadów - podaje sposób otrzymywania wodoru (w reakcji kwasu chlorowodorowego z metalem) - opisuje sposób identyfikowania gazów: wodoru, tlenu, tlenku węgla(IV) - wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza - definiuje pojęcia <i>reakcje egzotermiczne</i> i <i>endoenergetyczne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> reakcji chemicznych - wykazuje obecność pary wodnej w powietrzu - omawia sposoby otrzymywania wodoru - podaje przykłady reakcji egzotermicznych i endoenergetycznych 		
--	---	---	--	--

II. Wewnętrzna budowa materii

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4] +
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie <i>materia</i> - opisuje ziarnistą budowę materii - opisuje, czym różni się atom od cząsteczki - definiuje pojęcia <i>jednostka masy atomowej</i>, <i>masa atomowa</i>, <i>masa cząsteczkowa</i> - oblicza masę cząsteczkową prostych związków chemicznych - opisuje i charakteryzuje skład atomu pierwiastka chemicznego 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> - omawia poglądy na temat budowy materii - wyjaśnia zjawisko dyfuzji - podaje założenia teorii atomistyczno-cząsteczkowej budowy materii - oblicza masy cząsteczkowe - definiuje pojęcie <i>pierwiastek chemiczny</i> - wymienia rodzaje izotopów - wyjaśnia różnice w budowie 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> - planuje doświadczenie potwierdzające ziarnistość budowy materii - wyjaśnia różnice między pierwiastkiem a związkiem chemicznym na podstawie założeń teorii atomistyczno-cząsteczkowej budowy materii - oblicza masy cząsteczkowe związków chemicznych - wymienia zastosowania izotopów 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie <i>masa atomowa</i> jako <i>średnia masa atomowa danego pierwiastka chemicznego z uwzględnieniem jego składu izotopowego</i> - oblicza zawartość procentową izotopów w pierwiastku chemicznym - wyjaśnia związek między podobieństwami właściwości pierwiastków chemicznych 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> - opisuje historię odkrycia budowy atomu - definiuje pojęcie <i>promieniotwórczość</i> - określa, na czym polega promieniotwórczość naturalna i sztuczna - definiuje pojęcie <i>reakcja łańcuchowa</i> - wymienia ważniejsze zagrożenia związane z promieniotwórczością

<p>(jądro: protony i neutrony, elektrony)</p> <ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie <i>elektrony walencyjne</i> - wyjaśnia, co to jest <i>liczba atomowa, liczba masowa</i> - ustala liczbę protonów, elektronów, neutronów w atomie danego pierwiastka chemicznego, gdy znane są liczby atomowa i masowa - definiuje pojęcie <i>izotop</i> - dokonuje podziału izotopów - wymienia dziedziny życia, w których stosuje się izotopy - opisuje układ okresowy pierwiastków chemicznych - podaje prawo okresowości - podaje, kto jest twórcą układu okresowego pierwiastków chemicznych - odczytuje z układu okresowego podstawowe informacje o pierwiastkach chemicznych - wymienia typy wiązań chemicznych - podaje definicje <i>wiązania kowalencyjnego (atomowego), wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego, wiązania jonowego</i> - definiuje pojęcia <i>jon, kation, anion</i> - posługuje się symbolami pierwiastków chemicznych - odróżnia wzór sumaryczny od wzoru strukturalnego - zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne cząsteczek - definiuje pojęcie <i>wartościowość</i> - podaje wartościowość pierwiastków chemicznych w stanie wolnym - odczytuje z układu okresowego maksymalną wartościowość pierwiastków chemicznych grup 1., 2. i 13.–17. 	<p>atomów izotopów wodoru</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia dziedziny życia, w których stosuje się izotopy - korzysta z układu okresowego pierwiastków chemicznych - wykorzystuje informacje odczytane z układu okresowego pierwiastków chemicznych - podaje maksymalną liczbę elektronów na poszczególnych powłokach (K, L, M) - zapisuje konfiguracje elektronowe - rysuje proste przykłady modeli atomów pierwiastków chemicznych - zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne wymaganych cząsteczek - odczytuje ze wzoru chemicznego, z jakich pierwiastków chemicznych i ilu atomów składa się cząsteczka lub kilka cząsteczek - opisuje rolę elektronów walencyjnych w łączeniu się atomów - opisuje sposób powstawania jonów - określa rodzaj wiązania w prostych przykładach cząsteczek - podaje przykłady substancji o wiązaniu kowalencyjnym (atomowym) i substancji o wiązaniu jonowym - odczytuje wartościowość pierwiastków chemicznych z układu okresowego pierwiastków - zapisuje wzory związków chemicznych na podstawie podanej wartościowości lub nazwy pierwiastków chemicznych - podaje nazwę związku chemicznego na podstawie wzoru - określa wartościowość pierwiastków w związku chemicznym - zapisuje wzory cząsteczek 	<ul style="list-style-type: none"> - korzysta swobodnie z informacji zawartych w układzie okresowym pierwiastków chemicznych - oblicza maksymalną liczbę elektronów na powłokach - zapisuje konfiguracje elektronowe - rysuje modele atomów - określa typ wiązania chemicznego w podanym związku chemicznym - wyjaśnia, dlaczego gazy szlachetne są bardzo mało aktywne chemicznie na podstawie budowy ich atomów - wyjaśnia różnice między różnymi typami wiązań chemicznych - opisuje powstawanie wiązań atomowych (kowalencyjnych) dla wymaganych przykładów - zapisuje elektronowo mechanizm powstawania jonów (wymagane przykłady) - opisuje mechanizm powstawania wiązania jonowego - wykorzystuje pojęcie wartościowości - określa możliwe wartościowości pierwiastka chemicznego na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków - nazywa związki chemiczne na podstawie wzorów i zapisuje wzory na podstawie ich nazw - zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych (o większym stopniu trudności) - przedstawia modelowy schemat równania reakcji chemicznej - rozwiązuje zadania na podstawie prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego - dokonuje prostych obliczeń stechiometrycznych 	<p>zapisanych w tej samej grupie układu okresowego a budową ich atomów i liczbą elektronów walencyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia i udowadnia doświadczalnie, że $m_{\text{substr}} = m_{\text{prod}}$ - rozwiązuje trudniejsze zadania wykorzystujące poznane prawa (zachowania masy, stałości składu związku chemicznego) - wskazuje podstawowe różnice między wiązaniami kowalencyjnym a jonowym oraz kowalencyjnym niespolaryzowanym a kowalencyjnym spolaryzowanym - opisuje zależność właściwości związku chemicznego od występującego w nim wiązania chemicznego - porównuje właściwości związków kowalencyjnych i jonowych (stan skupienia, temperatury topnienia i wrzenia) - określa, co wpływa na aktywność chemiczną pierwiastka - zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych o dużym stopniu trudności - wykonuje obliczenia stechiometryczne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie <i>okres półtrwania (okres połowicznego rozpadu)</i> - rozwiązuje zadania związane z pojęciami <i>okres półtrwania i średnia masa atomowa</i> - charakteryzuje rodzaje promieniowania - wyjaśnia, na czym polegają przemiany α, β - opisuje historię przyporządkowania pierwiastków chemicznych - opisuje wiązania koordynacyjne i metaliczne - identyfikuje pierwiastki chemiczne na podstawie niepełnych informacji o ich położeniu w układzie okresowym pierwiastków chemicznych oraz ich właściwości - dokonuje obliczeń z wykorzystaniem wiedzy o jednostce masy atomowej i cząsteczkowej - dokonuje obliczeń na podstawie równania reakcji chemicznej
--	---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - wyznacza wartościowość pierwiastków chemicznych na podstawie wzorów sumarycznych - zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki związku dwupierwiastkowego na podstawie wartościowości pierwiastków chemicznych - określa na podstawie wzoru liczbę pierwiastków w związku chemicznym - interpretuje zapisy (odczytuje ilościowo i jakościowo proste zapisy), np. H₂, 2 H, 2 H₂ itp. - ustala na podstawie wzoru sumarycznego - nazwę dla prostych dwupierwiastkowych związków chemicznych - ustala na podstawie nazwy wzór sumaryczny dla prostych dwu pierwiastkowych związków chemicznych - rozróżnia podstawowe rodzaje reakcji chemicznych - podaje treść prawa zachowania masy - podaje treść prawa stałości składu związku chemicznego - przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego - definiuje pojęcia <i>równanie reakcji chemicznej</i>, <i>współczynnik stechiometryczny</i> - dobiera współczynniki w prostych przykładach równań reakcji chemicznych - zapisuje proste przykłady równań reakcji chemicznych - odczytuje proste równania reakcji chemicznych 	<p>korzystając z modeli</p> <ul style="list-style-type: none"> - rysuje model cząsteczki - wyjaśnia znaczenie współczynnika stechiometrycznego i indeksu stechiometrycznego - wyjaśnia pojęcie <i>równania reakcji chemicznej</i> - odczytuje równania reakcji chemicznych - zapisuje równania reakcji chemicznych - dobiera współczynniki w równaniach reakcji chemicznych 			
--	---	--	--	--

III. Woda i roztwory wodne

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4] +
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rodzaje wód występujących w przyrodzie - podaje, na czym polega obieg wody w przyrodzie - wymienia stany skupienia wody - nazywa przemiany stanów skupienia wody - opisuje właściwości wody - zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki wody - definiuje pojęcie <i>dipol</i> - identyfikuje cząsteczkę wody jako dipol - wyjaśnia podział substancji na dobrze i słabo rozpuszczalne oraz praktycznie nierozpuszczalne w wodzie - podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się i nie rozpuszczają się w wodzie - wyjaśnia pojęcia <i>rozpuszczalnik</i> i <i>substancja rozpuszczana</i> - definiuje pojęcie <i>rozpuszczalność</i> - wymienia czynniki, które wpływają na rozpuszczalność - określa, co to jest wykres rozpuszczalności - odczytuje z wykresu rozpuszczalności rozpuszczalność danej substancji w podanej temperaturze - wymienia czynniki wpływające na szybkość rozpuszczania się substancji stałej w wodzie - definiuje pojęcia <i>roztwór właściwy</i>, <i>koloid</i> i <i>zawiesina</i> - definiuje pojęcia <i>roztwór nasycony</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje budowę cząsteczki wody - wyjaśnia, co to jest cząsteczka polarna - wymienia właściwości wody zmieniające się pod wpływem zanieczyszczeń - proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą - tłumaczy, na czym polega proces mieszania, rozpuszczania - określa, dla jakich substancji woda jest dobrym rozpuszczalnikiem - charakteryzuje substancje ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie - planuje doświadczenia wykazujące wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałych w wodzie - porównuje rozpuszczalność różnych substancji w tej samej temperaturze - oblicza ilość substancji, którą można rozpuścić w określonej ilości wody w podanej temperaturze - podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się w wodzie, tworząc roztwory właściwe - podaje przykłady substancji, które nie rozpuszczają się w wodzie i tworzą koloidy lub zawiesiny - wskazuje różnice między roztworem właściwym a zawiesiną - opisuje różnice między roztworem rozcieńczonym, stężonym, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega tworzenie wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego w cząsteczce wody - wyjaśnia budowę polarną cząsteczki wody - określa właściwości wody wynikające z jej budowy polarnej - wyjaśnia, dlaczego woda dla jednych substancji jest rozpuszczalnikiem, a dla innych nie - przedstawia za pomocą modeli proces rozpuszczania w wodzie substancji o budowie polarnej, np. chlorowodoru - podaje rozmiary cząstek substancji wprowadzonych do wody i znajdujących się w roztworze właściwym, koloidzie, zawiesinie - wykazuje doświadczalnie wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałej w wodzie - posługuje się sprawnie wykresem rozpuszczalności - dokonuje obliczeń z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności - oblicza masę wody, znając masę roztworu i jego stężenie procentowe - prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęcia gęstości - podaje sposoby na zmniejszenie lub zwiększenie stężenia roztworu - oblicza stężenie procentowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia laboratoryjne sposoby otrzymywania wody - proponuje doświadczenie udowadniające, że woda jest związkiem wodoru i tlenu - opisuje wpływ izotopów wodoru i tlenu na właściwości wody - określa wpływ ciśnienia atmosferycznego na wartość temperatury wrzenia wody - porównuje rozpuszczalność w wodzie związków kowalencyjnych i jonowych - wykazuje doświadczalnie, czy roztwór jest nasycony, czy nienasycony - rozwiązuje zadania rachunkowe na stężenie procentowe z wykorzystaniem gęstości - oblicza rozpuszczalność substancji w danej temperaturze, znając stężenie procentowe jej roztworu nasyconego w tej temperaturze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa źródła zanieczyszczeń wód naturalnych - analizuje źródła zanieczyszczeń wód naturalnych i ich wpływ na środowisko przyrodnicze - wymienia niektóre zagrożenia wynikające z zanieczyszczeń wód - omawia wpływ zanieczyszczeń wód na organizmy - wymienia sposoby przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód - omawia sposoby usuwania zanieczyszczeń z wód - wyjaśnia, na czym polega asocjacja cząsteczek wody - rozwiązuje zadania rachunkowe na mieszanie roztworów - rozwiązuje zadania rachunkowe na stężenie procentowe roztworu, w którym rozpuszczono mieszaninę substancji stałych

<p>i roztwór nienasycony oraz roztwór stężony i roztwór rozcieńczony</p> <ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie <i>krystalizacja</i> - podaje sposoby otrzymywania roztworu nienasyconego z nasyconego i odwrotnie - definiuje <i>stężenie procentowe roztworu</i> - podaje wzór opisujący stężenie procentowe - prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęć: stężenie procentowe, masa substancji, masa rozpuszczalnika, masa roztworu (proste) 	<p>nasyconym i nienasyconym</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza krystalizację - przekształca wzór na stężenie procentowe roztworu tak, aby obliczyć masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu - oblicza masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu, znając stężenie procentowe roztworu - wyjaśnia, jak sporządzić roztwór o określonym stężeniu procentowym (np. 100 g 20-procentowego roztworu soli kuchennej) 	<p>roztworu powstałego przez zagęszczenie, rozcieńczenie roztworu</p> <ul style="list-style-type: none"> - oblicza stężenie procentowe roztworu nasyconego w danej temperaturze (z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności) - wymienia czynności prowadzące do sporządzenia określonej ilości roztworu o określonym stężeniu procentowym - sporządza roztwór o określonym stężeniu procentowym - wyjaśnia, co to jest woda destylowana i czym się różni od wód występujących w przyrodzie 		
--	---	---	--	--

Wychowanie fizyczne

1. Postawa wobec kultury fizycznej

- uczestnictwo w różnych formach kultury fizycznej (sport, rekreacja, turystyka, fitness) organizowanych przez szkołę i ośrodki samorządowe. Rozumienie potrzeby zdrowego stylu życia (zachowania prozdrowotne, hartowanie organizmu itp. Dyscyplina i aktywność na lekcjach, wzorowa frekwencja. Postępowanie wg zasady „fair play”. Posiadanie umiejętności samooceny.

2. Sprawność morfofunkcjonalna i motoryczna

- poziom sprawności ucznia (kondycyjnej i morfofizjologicznej) z uwzględnieniem postępu na danym etapie kształcenia (rozwoju).

3. Umiejętności

- poziom umiejętności ucznia z zakresu realizowanych form aktywności ruchowej (z uwzględnieniem postępu).

4. Wiadomości

- stan wiedzy dotyczący sprawności morfofunkcjonalnej, motorycznej, troski o zdrowie, umiejętności sędziowania i olimpizmu. Wiadomości z zakresu treści wychowania fizycznego, ścieżki edukacyjnej, pro zdrowotnej oraz własnych wiadomości z uwzględnieniem właściwego doboru i praktycznego zastosowania odpowiednich narzędzi pomiaru. Znajomość przepisów gry i zachowań.

Sposób oceniania

1. Zgodnie z WSO – wg skali 1-6
2. Słownie

Częstotliwość oceniania

- Minimalna ilość ocen w semestrze – zgodnie z WSO (semestralnie - co najmniej jedna ocena więcej niż ilość godzin w tygodniu)
- Postęp sprawności fizycznej : 2-3 razy w roku
- Umiejętności 2– 3 razy w semestrze
- Aktywność – na każdej lekcji – słownie, za pomocą (+), (-) lub oceny (5, wyjątkowo 6)

- Wiadomości – na bieżąco.
- Nauczyciel ma obowiązek na początku każdego roku szkolnego zapoznać uczniów z kryteriami oceny z przedmiotu
- Ocena semestralna i ocena końcoworoczna nie jest średnią ocen cząstkowych, gdyż poszczególne oceny nie mają tej samej wagi

Wymagania na poszczególne oceny

1. Niedostateczny

- Uczeń ma lekceważący stosunek do przedmiotu, nauczyciela i kolegów. Ma niską frekwencję na lekcjach wychowania fizycznego (godziny nieusprawiedliwione). Na zajęciach ćwiczy wybiórczo, często jest nieprzygotowany. Nie chce wykonywać żadnych ćwiczeń, prób i testów mimo zachęty ze strony nauczyciela. Wykazuje znaczne braki w opanowaniu treści programowych. Uczeń charakteryzuje się niewiedzą z zakresu kultury fizycznej.

2. Dopuszczający

- Uczeń nie wykazuje zainteresowania poprawą swojej sprawności fizycznej i umiejętności, nie stosuje zasad zdrowego stylu życia. W zajęciach uczestniczy niesystematycznie, opuszcza lekcje (duża ilość nieobecności nieusprawiedliwionych). Wykonuje niechętnie najprostsze ćwiczenia. Wykazuje duże braki w opanowaniu treści programowych, ograniczając się tylko do treści koniecznych. Posiada małe wiadomości z zakresu kultury fizycznej

3. Dostateczny

- Uczeń niesystematycznie podejmuje działania na rzecz poprawy swojej sprawności fizycznej i nabycia umiejętności. Zajęcia opuszcza sporadycznie (ma nieobecności nieusprawiedliwione). Zadania i ćwiczenia wykonuje niepewnie i z dużymi błędami. Opanował treści programowe w zakresie podstawowym. Uczeń posiada liczne braki w wiadomościach, a tych, które posiada, nie umie wykorzystać w praktyce.

4. Dobry

- Uczeń podejmuje działania na rzecz poprawy swojej sprawności fizycznej i nabycia umiejętności, rozumie potrzebę zdrowego stylu życia. Jest obecny na zajęciach (dopuszcza się nieobecności usprawiedliwione). Chętnie uczestniczy w lekcjach oraz zajęciach pozalekcyjnych. Opanował materiał programowy. Uczeń posiada wiadomości, potrafi je wykorzystać w praktyce inspirowany przez nauczyciela.

5. Bardzo dobry

- Uczeń systematycznie działa na rzecz poprawy swojej sprawności fizycznej i umiejętności, biorąc czynny udział w zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych. Zna zasady zdrowego stylu życia i świadomie samodzielnie próbuje je wdrażać w życiu rodzinnym. Jego zaangażowanie i stosunek do wychowania fizycznego nie budzi zastrzeżeń. Swoją postawą zachęca innych do udziału w zajęciach. Uczeń posiada duże wiadomości z zakresu kultury fizycznej i wykorzystuje je w praktycznym działaniu.

6. Celujący

- Uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą. Jest wzorem do naśladowania na zajęciach w szkole i środowisku. Reprezentuje szkołę w rozgrywkach sportowych. Świadomie i systematycznie stosuje zasady zdrowego stylu życia oraz je promuje. Posiada duże wiadomości z zakresu kultury fizycznej, ciągle je poszerza i wykorzystuje w praktyce.